

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Bc. Jana Malinová

**Globální rozvojové vzdělávání v českém
skautingu na příkladu pilotního
projektu Skauti pro rozvoj**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Helena Nováčková

Olomouc 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 15. 5. 2014

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí práce, Mgr. Heleně Nováčkové za věnovaný čas, ochotu, cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Simoně Šafaříkové, Ph.D. za odborné rady ohledně plánování a provedení výzkumu. Mgr. Jiřímu Hájkovi bych ráda poděkovala za čas věnovaný konzultacím a za poskytnutí veškeré projektové dokumentace, bez které by práce nemohla vzniknout. Poděkování patří také všem účastníkům projektu Skauti pro rozvoj, kteří se zapojili do výzkumu a poskytli tak cenné informace o průběhu projektu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem, kteří mě při psaní práce podporovali.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana MALINOVÁ**
Osobní číslo: **R110774**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Globální rozvojové vzdělávání v českém skautingu na příkladu pilotního projektu Skauti pro rozvoj**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je analýza projektu Skauti pro rozvoj, pilotního projektu v oblasti vzdělávání skautských vedoucích k začleňování globálního rozvojového vzdělávání (GRV) do činnosti skautských oddílů. První část práce bude věnována současnému postavení GRV v českém skautingu. Další část práce bude zaměřena na samotný projekt Skauti pro rozvoj. Stěžejní část práce bude tvořit výzkum přínosu projektu pro cílovou skupinu ? skautské vedoucí. Na základě výsledků výzkumu autorka stanoví doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 20 - 25 tisíc slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

KLÁPŠTĚ, Petr; HOŘAVOVÁ, Kateřina; BEČKA, Marek. Svět okolo nás: Metodika ke skautské stezce. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2008. 112 s. Ministerstvo zahraničních věcí ČR. 2011. Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011 ? 2015. 28 s. NÁDVORNÍK, Ondřej; VOLFOVÁ, Andrea. Společný svět: Příručka globálního rozvojového vzdělávání. Praha: Člověk v tísni, 2004. 321 s. O'LOUGHLIN, Eddie; WEGIMONT, Liam. Globální vzdělávání v České republice: Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice. Amsterdam: Global Education Network Europe, 2008. 38 s. PIKE, Graham; SELBY, David. Globální výchova. Praha: Grada, 1994. 322 s. ŽÁRSKÁ, Magdaléna, et al. Jak pracovat se stezkou: Metodika ke skautské stezce. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2008. 104 s.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Helena Nováčková**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **19. března 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **27. května 2014**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 19. března 2014

Abstrakt, klíčová slova

Diplomová práce se věnuje projektu Skauti pro rozvoj, který je v oblasti globálního rozvojového vzdělávání pilotním projektem zaměřujícím se na skauting. Cílem diplomové práce je na základě zkušeností z realizace pilotního projektu stanovit doporučení pro realizaci projektů obdobného zaměření v budoucnu. Práce popisuje postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu, podrobně se věnuje průběhu projektu Skauti pro rozvoj a analyzuje evaluační dotazníky k realizovaným akcím vyplňované účastníky projektu. Na základě východisek z realizace projektu a analýzy evaluačních dotazníků je proveden výzkum formou dotazníkového šetření zaměřený na vnímání přínosu projektu Skauti pro rozvoj účastníky. Stěžejní část práce předkládá doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu, která jsou stanovena ve čtyřech oblastech: obecné nastavení projektu, organizační stránka projektu, náplň vzdělávacích akcí, začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu.

Klíčová slova

globální rozvojové vzdělávání, globální výchova, neformální vzdělávání, český skauting, Junák, skautská výchova, vzdělávací projekty

Abstract, Keywords

The thesis deals with the project Scouts for Development, a pilot project focused on scouting at the field of global development education. The aim of the thesis is to identify recommendations based on experience gained from the project implementation. These recommendations could be useful for future implementation of such an educational project. The thesis describes the role of global development education in the Czech Scout movement. Questionnaires filled out by participants to evaluate the courses are analysed in the thesis. Information from project implementation and analysis outcomes were used to design a research. The research was carried out via questionnaires to find out how participants perceive benefits of the project Scouts for Development. Key recommendations for future project implementation are divided into four areas: project in general, organizational aspects of project implementation, content of educational courses and integration of global development education into Scout troops.

Key words

global development education, global education, development education, nonformal education, Czech Scouting, Junák, scout education, educational projects

Obsah

Seznam použitých zkratek	9
Seznam grafů	9
Seznam tabulek	10
Seznam příloh	10
1 Úvod	11
2 Globální rozvojové vzdělávání v českém skautingu	13
2.1 Globální rozvojové vzdělávání v České republice	13
2.1.1 Vymezení pojmu globální rozvojové vzdělávání a jeho definice	13
2.1.2 Globální rozvojové vzdělávání v neformálním vzdělávání	15
2.2 Junák – svaz skautů a skautek ČR	18
2.3 Postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu	20
2.3.1 Nový výchovný program Junáka	20
2.3.2 Sbíрка Postavme školu v Africe	25
2.3.3 Vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání	27
2.4 Shrnutí	28
3 Projekt Skauti pro rozvoj	29
3.1 Charakteristika projektu Skauti pro rozvoj	29
3.1.1 Záměr, cíle a výstupy projektu	30
3.2 Realizátoři projektu, personální obsazení	32
3.3 Účastníci projektu	33
3.3.1 Motivace a očekávání účastníků	36
3.4 Čtyři víkendové semináře (výstup 1.1)	37
3.5 Realizace aktivit v oddílech (výstup 2.1)	40
3.6 Víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií (výstup 3.1)	42
3.7 Výjezd do Moldavska (výstup 3.2)	42
3.8 Přednášky o Moldavsku (výstup 3.3)	44
3.9 Míra zapojení účastníků	45
3.10 Naplnění cílů projektu	46
3.11 Shrnutí	47
4 Analýza evaluačních dotazníků k jednotlivým akcím	49
4.1 První víkendový seminář	50
4.2 Druhý víkendový seminář	52
4.3 Třetí víkendový seminář	54
4.4 Čtvrtý víkendový seminář	55
4.5 Víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií	57

4.6	Výjezd do Moldavska.....	59
4.7	Shrnutí výsledků analýzy.....	60
5	Výzkum vnímání přínosu projektu Skauti pro rozvoj účastníky.....	63
5.1	Metodologie výzkumu	63
5.1.1	Výzkumné otázky	63
5.1.2	Sběr dat.....	64
5.1.3	Analýza dat	66
5.1.4	Limity výzkumu	66
5.2	Výsledky a interpretace výzkumu.....	68
5.2.1	Jak účastníci zpětně hodnotí průběh projektu?	69
5.2.2	Jak účastníci vnímají vlastní zapojení do projektu?.....	80
5.2.3	Jak účastníci vnímají přínos projektu?.....	82
6	Doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu	85
6.1	Obecné nastavení projektu	85
6.2	Organizační stránka projektu.....	85
6.3	Náplň vzdělávacích akcí	88
6.4	Začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu.....	90
7	Závěr	93
	Seznam literatury	95
	Přílohy	99

Seznam použitých zkratk

AVC UPOL	Audiovizuální centrum Univerzity Palackého v Olomouci
ČRDM	Česká rada dětí a mládeže
EVS	Evropská dobrovolná služba (European Voluntary Service)
FoRS	České fórum pro rozvojovou spolupráci
GLEN	Global Education Network of Young Europeans
GRV	Globální rozvojové vzdělávání
INEX-SDA	INEX-Sdružení dobrovolných aktivit
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
OSN	Organizace spojených národů
PRT	Provinční rekonstrukční tým
UNV	United Nations Volunteers
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

Seznam grafů

Graf 1 Používání nové stezky pro skautky a skauty v oddílech.....	24
Graf 2 Struktura účastníků projektu	35
Graf 3 Věkové kategorie, se kterými účastníci projektu pracují.....	36
Graf 4 Motivace účastníků pro zapojení do projektu a jejich očekávání.....	37
Graf 5 Výsledky hodnocení prvního víkendového semináře účastníky.....	51
Graf 6 Výsledky hodnocení druhého víkendového semináře účastníky.....	53
Graf 7 Výsledky hodnocení třetího víkendového semináře účastníky	55
Graf 8 Výsledky hodnocení čtvrtého víkendového semináře účastníky	56
Graf 9 Výsledky hodnocení víkendového setkání účastníky.....	57
Graf 10 Výsledky hodnocení výjezdu do Moldavska účastníky.....	60
Graf 11 Účast respondentů na víkendových akcích	68
Graf 12 Respondenti podle zaměření na věkové kategorie.....	71
Graf 13 Prostor věnovaný specifickým věkovým skupinám na víkendových seminářích.....	72
Graf 14 Využívání zdrojů pro přípravu aktivit v oddílech	72
Graf 15 Vnímání prostoru pro představování realizovaných aktivit a sdílení zkušeností	73
Graf 16 Míra využívání možnosti konzultací.....	75
Graf 17 Účast respondentů na výjezdu do Moldavska a následné zapojení do přednášek.....	76
Graf 18 Důvody neúčasti na víkendové akci.....	80
Graf 19 Důvody nerealizování aktivit v oddíle.....	81

Seznam tabulek

Tabulka 1 Cíle, výstupy, aktivity a indikátory projektu Skauti pro rozvoj.....	30
Tabulka 2 Nové výstupy projektu pro rok 2013, související aktivity a indikátory.....	32
Tabulka 3 Přehled realizovaných víkendových seminářů	38
Tabulka 4 Zapojení jednotlivých účastníků do projektu.....	46
Tabulka 5 Naplnění indikátorů projektu	47
Tabulka 6 Přehled akcí hodnocených účastníky prostřednictvím evaluačních dotazníků.....	49
Tabulka 7 Oblast výzkumu, téma výzkumu a výzkumné otázky.....	64

Seznam příloh

Příloha 1 Program prvního víkendového semináře.....	99
Příloha 2 Program druhého víkendového semináře.....	100
Příloha 3 Program třetího víkendového semináře.....	101
Příloha 4 Program čtvrtého víkendového semináře.....	102
Příloha 5 Program víkendového setkání se studenty Katedry rozvojových studií.....	103
Příloha 6 Program výjezdu do Moldavska	104
Příloha 7 Evaluační dotazníky	106
Příloha 8 Otázky v dotazníku vedoucí k zodpovězení výzkumných otázek	109
Příloha 9 Struktura dotazníku pro účastníky	110
Příloha 10 Míra vyplnění otázek dotazníku respondenty	112
Příloha 11 Přehled respondentů.....	113

1 Úvod

Globální rozvojové vzdělávání je v České republice poměrně novou oblastí, buduje si však své místo, získává stále silnější postavení především v oblasti formálního vzdělávání a postupně proniká i na pole neformálního, tedy mimoškolního vzdělávání. V roce 2011 jsem se ve své bakalářské práci věnovala postavení globálního rozvojového vzdělávání v oblasti neformálního vzdělávání, konkrétně v českém skautingu. Ke konci téhož roku vznikl projekt Skauti pro rozvoj, který je v oblasti globálního rozvojového vzdělávání pilotním projektem zaměřujícím se na skauting. Zaměření projektu na globální rozvojové vzdělávání a skauting, oblastí, kterým se dlouhodobě věnuji, a jejich propojování vedlo nejen k mému zapojení do projektu, ale zároveň bylo impulsem se projektu věnovat v diplomové práci.

Jelikož byl projekt Skauti pro rozvoj pilotním projektem zaměřujícím se na globální rozvojové vzdělávání ve skautingu, zkušenosti z jeho realizace mohou být přínosem pro budoucí projekty v této oblasti. Diplomová práce si proto klade za cíl stanovit doporučení, která bude možné v budoucnu využít pro realizaci projektů, které se rovněž budou zaměřovat na vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání a usilovat o začlenění témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti skautských oddílů. Aby mohlo být dosaženo hlavního cíle práce, je zapotřebí naplnit dílčí cíle, jimž jsou věnovány jednotlivé kapitoly.

Cílem první kapitoly je zasadit téma práce do kontextu globálního rozvojového vzdělávání v České republice, pozornost je proto věnována především postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu. Na informace a poznatky zde uvedené navazují další kapitoly práce. Druhá kapitola si klade za cíl analyzovat samotný projekt Skauti pro rozvoj. Kapitola popisuje nastavení projektu, jeho záměr, cíle a výstupy, dále je zaměřena na průběh projektu a věnuje se realizátorům, účastníkům a především realizaci jednotlivých výstupů projektu, kterou podrobně popisuje. Na základě popisu průběhu projektu jsou stanovena východiska pro výzkum, která jsou zásadní pro definování a formulaci výzkumných otázek. Třetí kapitola se zaměřuje na evaluační dotazníky vyplňované účastníky projektu po jednotlivých akcích, jejím cílem je dotazníky analyzovat a popsat, jak účastníci realizované akce hodnotí. Na základě zjištění z evaluačních dotazníků jsou dále doplněna a upřesněna východiska pro výzkum. Z prvních tří kapitol vychází čtvrtá kapitola, která je věnována samotnému výzkumu vnímání přínosu projektu Skauti pro rozvoj jeho účastníky, podrobně popisuje metodologii výzkumu a přináší odpovědi na výzkumné otázky. Poslední kapitola poskytuje doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu a směřuje tak k naplnění hlavního cíle práce. Stanovená doporučení vycházejí jak ze samotného popisu průběhu projektu, tak z analýzy evaluačních dotazníků, ale především z výsledků provedeného výzkumu.

Co se týče metodologie práce, jednotlivé kapitoly se svým zaměřením i obsahem navzájem velmi liší, proto byly pro jejich zpracování použity rozdílné metody. První kapitola byla

vypracována rešeršně-kompilační metodou, kdy byly použity knižní a internetové zdroje. Vzhledem k zaměření kapitoly byla využívána pouze česky psaná literatura. Druhá kapitola se opírá především o projektovou dokumentaci, dále vychází z mého vlastního pozorování a záznamů z průběhu projektu. Zdroje využívané pro zpracování prvních dvou kapitol jsou blíže popsány v jednotlivých kapitolách. Metodologie analýzy evaluačních dotazníků, které je věnována třetí kapitola, je podrobně popsána v úvodu kapitoly. Stejně tak je i metodologii provedeného výzkumu věnována samostatná podkapitola, ve které je detailně popsána jak příprava, tak provedení výzkumu. Poslední kapitola pak vychází z předchozích částí práce, jedná se tedy o analýzu a kompilaci východisek předešlých kapitol.

2 Globální rozvojové vzdělávání v českém skautingu

Cílem kapitoly je zasadit téma práce do kontextu globálního rozvojového vzdělávání, aby v dalších částech práce mohla být věnována pozornost samotnému projektu Skauti pro rozvoj. První podkapitola se věnuje globálnímu rozvojovému vzdělávání v České republice a zaměřuje se především na jeho postavení v neformálním vzdělávání. Druhá podkapitola ve stručnosti představuje skautské hnutí v České republice s důrazem na specifika jeho činnosti a uvádí nejdůležitější pojmy, které jsou používány v dalších částech práce. Stěžejní je pak třetí a poslední podkapitola, která se věnuje přímo postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu.

2.1 Globální rozvojové vzdělávání v České republice

Postavení globálního rozvojového vzdělávání v České republice a jeho vývoji již byla věnována nejen řada knih a studií, ale také mnoho bakalářských i diplomových prací. Záměrem podkapitoly tedy není podrobně popsat situaci globálního rozvojového vzdělávání a její vývoj v průběhu času, ale spíše uvést základní informace o této oblasti především pro potřeby navázání v dalších částech práce. První část podkapitoly je věnována vymezení pojmů, jejich charakteristice a definici globálního rozvojového vzdělávání. Druhá část podkapitoly je zaměřena na postavení globálního rozvojového vzdělávání v neformálním vzdělávání, protože je Junák – svaz skautů a skautek ČR¹ jakožto největší výchovná organizace v České republice řazen do této oblasti.

2.1.1 Vymezení pojmu globální rozvojové vzdělávání a jeho definice

V oblasti globálního rozvojového vzdělávání vládla v České republice až do roku 2011, kdy byla přijata *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015*, značná terminologická nejednotnost, která byla dána neexistencí všeobecně přijímaného koncepčního dokumentu, který by pojem globální rozvojové vzdělávání vymežil a definoval. Pro pochopení a vymezení pojmu globální rozvojové vzdělávání je potřeba zmínit také pojem globální výchova, který má v České republice delší tradici.

Globální výchova je označení pro pedagogický směr, který byl v osmdesátých letech navržen a rozpracován při univerzitě v Yorku. Pojem globální výchova se do České republiky dostal díky překladu knih Pikea a Selbyho, které zde vyvolaly velký ohlas (Činčera, 2007a). Většinou je globální výchova chápána jako zastřešující koncept pro další výchovy a vzdělávání (například

¹ XIV. Valný sněm Junáka, který proběhl v březnu 2014 v Litomyšli, rozhodl o změně názvu organizace na *Junák – český skaut, z. s.* (Junák, 2014a) Protože změna názvu organizace dosud nenabyla účinnosti, je v práci používán název *Junák – svaz skautů a skautek ČR*.

environmentální výchovu, multikulturní výchovu, výchovu k občanství). Různí autoři a instituce se ale mírně liší v tom, jaké výchovy a vzdělávání pod zastřešující globální výchovu zařazují, spíše než v samotném výběru výchov a vzdělávání se ale liší v jejich pojmenování (například interkulturní vzdělávání a multikulturní výchova). Do globální výchovy je většinou zahrnováno také globální rozvojové vzdělávání.

Pojem **globální rozvojové vzdělávání** byl vůbec poprvé použit v příručce globálního rozvojového vzdělávání *Společný svět* (Nádvorník a Volfová, 2004). Autoři uvádějí, že pojem *globální rozvojové vzdělávání* používají pro překlad anglického termínu *Development Education* (2004, s. 15), avšak nezmiňují, co je vedlo k použití tohoto pojmu namísto pojmu *rozvojové vzdělávání*. Autoři dále uvádějí, že termín *globální výchova* je někdy používán jako synonymum pro *rozvojové vzdělávání*. Pro vyjasnění vztahu různých výchov a vzdělávání autoři vycházejí z pojetí institutu North-South Centre při Radě Evropy, které pojímá globální výchovu jako zastřešující koncept. Je však potřeba dodat, že i z vysvětlení autorů lze cítit jistou nejednoznačnost vnímání jednotlivých pojmů.

Neziskové organizace věnující se této oblasti používaly především pojem *globální rozvojové vzdělávání*. Objevovaly se však i další pojmy, které vznikly především v důsledku překladu pojmů *Global Education* a *Development Education*. Anglický pojem *Education* může být do češtiny přeložen jako *výchova* a zároveň jako *vzdělávání*. Z toho důvodu vznikly další čtyři různé pojmy (*globální výchova*, *globální vzdělávání*, *rozvojová výchova* a *rozvojové vzdělávání*), u kterých není zcela jasné, zda je některý z pojmů nadřazen ostatním či nikoliv (někdy je pojem *globální výchova* chápán jako synonymum pojmu *rozvojové vzdělávání* či *globální rozvojové vzdělávání* a jindy naopak jako nadřazený koncept). Všechny tyto pojmy byly v různé míře užívány jednotlivými autory či organizacemi, lze však říci, že pojem *globální rozvojové vzdělávání* byl používán nejčastěji.

Jasno v této terminologické nejednotnosti učinila až **Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015**, která byla přijata Ministerstvem zahraničních věcí ČR v roce 2011. Autoři u pojmu *globální rozvojové vzdělávání* uvádějí, že vychází z anglických pojmů *Global Education* a *Development Education*, avšak kvůli specifčnosti českého prostředí byla zvolena kombinace obou pojmů. Tuto volbu autoři odůvodňují tím, že pojem byl několik let v České republice používán, a zároveň tím, že slovo *globální* vyjadřuje rozvoj v globálním a nikoliv osobnostním významu. Dále uvádějí, že se v mezinárodním prostředí v posledních letech ustupuje od pojmu *Development Education* a upřednostňuje se pojem *Global Education*, který zdůrazňuje globální aspekty rozvoje. (MZV ČR, 2011, s. 5)

V *Národní strategii GRV* je **globální rozvojové vzdělávání definováno** jako „celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí

zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.“ (MZV ČR, 2011, s. 5) Protože strategie pojem jasně definuje, nepovažuji za přínosné v práci věnovat pozornost jiným definicím a jejich vzájemným rozdílům. Ve strategii jsou rovněž formulovány cíle, témata a principy globálního rozvojového vzdělávání, čímž byla nahrazena všechna předchozí vymezení, proto nepovažuji za nezbytné je v práci uvádět.

2.1.2 Globální rozvojové vzdělávání v neformálním vzdělávání

Obecně lze říci, že v oblasti globálního rozvojového vzdělávání není neformálnímu vzdělávání věnována velká pozornost, důraz je kladen spíše na formální vzdělávání. Následující text popisuje postavení globálního rozvojového vzdělávání v neformálním vzdělávání na základě toho, jak je oblast neformálního vzdělávání ukotvena v důležitých dokumentech, ve kterých je globálnímu rozvojovému vzdělávání věnována pozornost. Jednotlivé dokumenty a strategie jsou uváděny chronologicky podle roku jejich vzniku a jsou popsány s důrazem právě na neformální vzdělávání.

První zmínku o globálním rozvojovém vzdělávání na úrovni vládního dokumentu přinesla **Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002–2007** (MZV ČR, 2001, s. 11). V tomto dokumentu je používán pojem *rozvojové vzdělávání*, jeho obsah je zde popsán poněkud vágně a neformálnímu vzdělávání v koncepci není věnována žádná pozornost. Navazující **Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na léta 2010–2017** (MZV ČR, 2010, s. 31) již používá pojem *globální rozvojové vzdělávání*. Popis se však v koncepci omezuje na dva odstavce, v prvním odstavci je globální rozvojové vzdělávání definováno a druhý pak odkazuje k *Národní strategii GRV*. I když je globální rozvojové vzdělávání obecně považováno za důležitou součást zahraniční rozvojové spolupráce, v koncepčních dokumentech je mu věnována minimální pozornost a oblast neformálního vzdělávání zde není popsána vůbec.

V roce 2008 byla vydána **Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice** (O’Loughlin a Wegimont). Tato zpráva (tzv. *Peer Review*) byla vydána v rámci Evropského procesu vzájemného hodnocení, který probíhá od roku 2002 za cílem zlepšit úroveň globálního vzdělávání²

² V celé zprávě je používán pojem *globální vzdělávání* (ojediněle jsou zde používány také pojmy *globální výchova*, *globální rozvojové vzdělávání* i *rozvojové vzdělávání*). Použití tohoto pojmu je dáno překladem pojmu *Global Education* z anglického originálu zprávy jako *globální vzdělávání* a nikoliv *globální výchova*. Autoři zprávy uvádějí, že pojem *globální vzdělávání* lze chápat jako synonymum pojmu *globální rozvojové vzdělávání*, který nazývají národně specifickým termínem a jehož používání vítají. Pro zachování konzistence hodnotících zpráv GENE se však přiklání k použití pojmu *globální vzdělávání*, který je chápán jako zastřešující pojem pro další výchovy a vzdělávání. (O’Loughlin a Wegimont, 2008, s. 8) Toto pojetí používaného pojmu *globální vzdělávání* se však neztotožňuje s obecným pojetím pojmu *globální rozvojové vzdělávání* a spíše odpovídá významu pojmu *globální výchova*. Nejspíše byl tedy při překladu zprávy použit nesprávný pojem *globální vzdělávání* namísto vhodnějšího pojmu *globální výchova*. (V českém překladu zprávy jsou patrné i další nezvyklé překlady, jako je například pojem *mezikulturní vzdělávání*, který byl zvolen pro překlad pojmu *Intercultural Education*. Používanějším pojmem je *interkulturní vzdělávání*.) Lze tedy říci, že se jedná spíše o **hodnocení situace globální výchovy ve svém širším pojetí** než hodnocení situace globálního rozvojového vzdělávání. Aby byla dodržena terminologická jednotnost, bude v textech práce vztahujících se k této zprávě používán uváděný pojem *globální vzdělávání*.

v evropských zemích. Na zprávě pracoval mezinárodní hodnotící tým pod záštitou organizace GENE (Global Education Network Europe)³, který shromažďoval informace o stavu globálního vzdělávání v České republice a ty následně kriticky hodnotil. Zpráva byla prvním dokumentem, který hodnotil situaci globálního vzdělávání v České republice. Zpráva popisuje aktuální situaci, uvádí zjištění a stanovuje doporučení. Vzhledem k zaměření práce je však pozornost věnována pouze východiskům a doporučením, které se vztahují k neformálnímu vzdělávání. Autoři se věnují situaci globálního vzdělávání v oblasti neformálního vzdělávání jako jednomu ze čtyř klíčových sektorů (dalšími klíčovými sektory jsou formální vzdělávání, vzdělávání učitelů a nevládní neziskové organizace). Je však potřeba dodat, že v porovnání s formálním vzděláváním je neformálnímu vzdělávání ve zprávě věnována třetinová pozornost (soudě podle rozsahu textu). Neformální vzdělávání je ve zprávě nazýváno jako „sektor neformálního vzdělávání a občanské společnosti“ (O’Loughlin a Wegimont, 2008, s. 21). Autoři zprávy uvádějí, že je tento sektor ve velmi raném stádiu vývoje, a popisují, že zaznamenali jen malé známky existující koordinace, a vidí velký prostor pro zlepšení. Podle autorů existuje jen několik iniciativ v oblasti globálního vzdělávání ze strany mládežnických organizací. Mezi příklady uvádějí také spolupráci skautů se společností Člověk v tísni na pořádání veřejných sbírek a souvisejících aktivitách s prvky zvyšování povědomí a globálního vzdělávání⁴. Autoři zprávy navrhuje, aby ve spolupráci FoRS⁵ a ČRDM⁶ vznikla strategie pro mládežnický sektor. (O’Loughlin a Wegimont, 2008, s. 21–22) V závěru studie autoři uvádějí deset zjištění a doporučení, kde je především zdůrazněna potřeba vzniku národní strategie v této oblasti. Autoři doporučují, aby se do přípravy budoucí strategie zapojily také organizace a instituce pracující v oblasti neformálního vzdělávání⁷. V oblasti doporučení není ve zprávě neformálnímu vzdělávání věnována větší pozornost.

V roce 2010 FoRS vydalo *Zprávu o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008–2010* (Nádvorník, 2010), která navazuje na informace a doporučení obsažené v *Peer Review* (O’Loughlin a Wegimont, 2008) a doplňuje je o další informace o vývoji globálního rozvojového vzdělávání v České republice do června 2010. U neformálního vzdělávání autoři uvádějí, že řada organizací implementuje jednotlivé projekty zaměřené na různé cílové

³ Ve zprávě je název organizace překládán jako Evropská síť pro globální vzdělávání, přiklonila bych se však spíše k překladu Evropská síť pro globální výchovu.

⁴ Autoři zprávy se o spolupráci konkrétněji nezmiňují, ale pravděpodobně mají na mysli spolupráci Junáka – svazu skautů a skautek ČR a společnosti Člověk v tísni na pořádání sbírky *Postavme školu v Africe*.

⁵ České fórum pro rozvojovou spolupráci (FoRS) je platforma českých nevládních neziskových organizací a dalších neziskových subjektů, které se zabývají rozvojovou spoluprací, rozvojovým vzděláváním a humanitární pomocí. FoRS je členem CONCORDu (Evropské konfederace NNO pro humanitární pomoc a rozvoj). (FoRS, 2014)

⁶ Jednou z 98 členských organizací České rady dětí a mládeže (ČRDM) je také Junák – svaz skautů a skautek ČR. (ČRDM, 2014)

⁷ Členem pracovní skupiny pro přípravu strategie byl náměstek ředitele Národního institutu dětí a mládeže. (MZV ČR, 2011, s. 25)

skupiny (veřejnost, mládež, nevládní neziskové organizace), ale že v této oblasti nenastala výraznější změna. (Nádvorník, 2010, s. 6) Mimo tento poměrně krátký odstavec není neformálnímu vzdělávání ve zprávě věnována větší pozornost.

V **Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání** (MZV ČR, 2011) je neformálnímu vzdělávání věnována poměrně velká pozornost a je zdůrazněna jeho role. Ve strategii jsou definovány hlavní cíle, ke kterým by mělo globální rozvojové vzdělávání v České republice směřovat. Jedním z pěti hlavních cílů strategie je také „*zvýšit význam GRV v oblasti neformálního vzdělávání a podpořit osvětové aktivity určené široké veřejnosti a médiím*“ (MZV ČR, 2011, s. 5). Dále strategie mezi cílové skupiny globálního rozvojového vzdělávání řadí také „*děti a mládež ve sdruženích a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*“ a „*pedagogy a vychovatele ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání a pracovníky pracující s mládeží ve sdruženích*“ (MZV ČR, 2011, s. 12). Celkové rozdělení cílových skupin do dvou oblastí, a sice formálního a neformálního vzdělávání ukazuje, že ve strategii není neformální vzdělávání opomíjeno. Zároveň mezi hlavní aktéry globálního rozvojového vzdělávání strategie zařazuje také instituce a organizace zaměřené na neformální vzdělávání⁸.

Neformálnímu vzdělávání je věnována pozornost nejen v analytické části strategie, ale také v části strategické. Strategický rámec zde obsahuje hlavní cíl a několik dílčích cílů. Dílčí cíle strategie se vztahují k sedmi hlavním vzdělávacím oblastem a představují způsoby, které povedou k dosažení hlavního cíle strategie. Jednou ze sedmi hlavních vzdělávacích oblastí jsou i „*mimoškolní aktivity a zájmová činnost dětí a mládeže*“. Pro tuto oblast je definován cíl: „*děti a mládež budou v rámci nabízených mimoškolních aktivit seznamováni s cíli, principy a tématy souvisejícími s globálními a rozvojovými problémy dnešního světa*“. (MZV ČR, 2011, s. 20) K naplnění tohoto cíle by měla sloužit tato opatření:

1. „*zahrnout principy a témata GRV do koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže a do Programů státní podpory práce s dětmi a mládeží,*
2. *metodicky podpořit zahrnutí GRV do činnosti školských zařízení pro zájmové vzdělávání,*
3. *podporovat činnost nevládních neziskových a zájmových organizací pracujících s dětmi a mládeží ve volném čase v oblasti GRV,*
4. *při podpoře a realizaci nabídky dostupných volnočasových aktivit zaměřených na vytváření vztahu k životnímu prostředí a k osvojení si zdravého životního stylu zdůrazňovat globální aspekt a vztah k rozvojovým zemím.*“ (MZV ČR, 2011, s. 20–21)

Z analýzy dokumentů a strategií vyplývá, že v oblasti globálního rozvojového vzdělávání nebyla neformálnímu vzdělávání dlouhou dobu věnována dostatečná pozornost. Obecně byl důraz kladen spíše na formální vzdělávání. Změna nastala až přijetím *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání*. I když se jedná o pozitivní a důležitý posun, je potřeba si uvědomit, že zakotvení ve strategickém dokumentu neznamená, že bude neformálnímu vzdělávání automaticky věnována větší pozornost. Tato změna však může přinést větší pozornost a podporu již probíhajícím aktivitám

⁸ Konkrétně se jedná Národní institut dětí a mládeže a Českou radu dětí a mládeže.

v oblasti neformálního vzdělávání. Zároveň může zdůraznění role neformálního vzdělávání ve strategiích zvýšit pravděpodobnost, že budou Českou rozvojovou agenturou v rámci dotačního titulu Globální rozvojové vzdělávání a osvěta podpořeny projekty zaměřené na neformální vzdělávání. Tomu, zda přijetí strategie nějakým způsobem ovlivnilo situaci globálního rozvojového vzdělávání, doposud (tři roky po přijetí strategie) nebyla věnována žádná studie. Nelze tedy posoudit, zda mělo přijetí strategie na oblast neformálního vzdělávání nějaké dopady. Obecně však lze říci, že z hlediska neformálního vzdělávání je zakotvení ve strategii a zdůraznění jeho důležitosti jistě pozitivní.

2.2 Junák – svaz skautů a skautek ČR

Cílem podkapitoly je přiblížit organizaci Junák – svaz skautů a skautek ČR. Následující části práce popisují skautské prostředí, at' už se jedná o postavení globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu a nebo přímo projekt Skauti pro rozvoj, a jsou v nich používány specifické termíny, jejichž význam nemusí být mimo skautské hnutí zřejmý. Z toho důvodu považují za vhodné v této podkapitole zmínit fungování organizace a stručně pospat její činnost. Obsah dalších částí práce již tedy bude moci navázat na informace zde uvedené, a nebude nutné je odděleně popisovat.

„Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti ke sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladateli skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. A. B. Svojsíkem“ (Junák, 2001, s. 1)

Počátky skautingu u nás se datují do roku 1911, první skautský tábor se konal v roce 1912 a v roce 1914 Antonín Benjamín Svojsík zakládá spolek Junák, český skaut. Skauting byl celkem třikrát zrušen totalitními režimy a poté vždy na různě dlouhou dobu obnoven. V období mezi 2. světovou válkou a rokem 1989 tak skauting fungoval dohromady jen několik let, mnoho skautských oddílů se však scházelo v ilegality nebo pokračovalo v činnosti hlavičkou jiných organizací. Několik dní po sametové revoluci byl Junák obnoven. (Zajíc, 2001, s. 15–19) V současné době má Junák asi 48 tisíc členů, což jej činí největší výchovnou organizací v České republice. Ve světě se počátky skautského hnutí datují do roku 1907, skauting existuje ve 216 zemích světa a má kolem 40 milionu členů. (Junák, 2011b)

Základním vnitřním předpisem Junáka jsou *Stanovy Junáka*, podle nichž je Junák „dobrovolné, nezávislé a nepolitické občanské sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílu“. (Junák, 2001, s. 1) Organizační struktura Junáka je poměrně složitá, proto jsou zde uvádím pouze základní informace, které si zaměření a obsah práce vyžadují vzhledem k jejím dalším částem. Statutárním orgánem Junáka je starosta Junáka, kterého v nepřítomnosti zastupuje místostarosta Junáka. Organizační strukturu Junáka tvoří (1) Junák jako celek, (2) vyšší (junácké kraje a okresy), (3) základní a (4) zvláštní organizační jednotky. Základní organizační jednotkou Junáka jsou střediska. (Junák, 2001, s. 4–7)

Praktická skautská činnost je realizována na úrovni oddílů. Oddíl je základní výchovnou jednotkou Junáka, několik oddílů se sdružuje do střediska, které jim poskytuje zázemí – má narozdíl od oddílů právní subjektivitu. Jednotlivé oddíly se navzájem velmi liší, a to například počtem členů, věkovou kategorií, se kterou pracují, ale také místem působení, kdy jsou patrné značné rozdíly mezi oddíly na vesnicích a ve velkých městech. Stejně tak se liší i činnost jednotlivých oddílů, ať už zaměřením (například vodní skauti, křesťanské oddíly) nebo druhem a četností pořádaných akcí. Skautská činnost je tedy velmi rozličná. Cílem následujícího textu je uvést některé základní a do jisté míry všeobecně platné charakteristiky. Informace o činnosti skautského hnutí vycházejí z mých vlastních zkušeností a znalosti skautského prostředí.

Skautské oddíly pracují se čtyřmi věkovými kategoriemi, které lze definovat věkovým rozmezím a zároveň třídami ve škole, které děti dané věkové kategorie navštěvují. Jedná se o předškoláky (věk 5–7 let, MŠ a 1. třída ZŠ), světlušky a vlčata (věk 8–10 let, první stupeň ZŠ), skautky a skauti (věk 11–15 let, druhý stupeň ZŠ) a rangers a roveři (věk nad 15 let, SŠ a VŠ). Zaměření oddílů na věkové kategorie je různé. Některé oddíly pracují pouze s jednou věkovou kategorií (například roje světlušek, smečky vlčat, oddíly skautek a oddíly skautů), jiné oddíly pouze s dívkami či chlapci obou věkových kategorií (v oddíle jsou tedy například světlušky a skautky dohromady) a další oddíly jsou koedukované. Rangers a roveři se většinou podílejí na vedení oddílu a přípravě programu, jsou tedy ve všech typech oddílů, zároveň však existují specializované oddíly pro tuto věkovou kategorii – roverské kmeny. Co se týče předškoláků, ti netvoří samostatný oddíl, většinou jsou součástí družin nejmladších dětí nebo má oddíl družinu složenou z předškoláků. S předškoláky ale nepracují všechny oddíly, protože jsou poměrně novou skupinu, které se věnuje pozornost v posledních několika letech. Dříve byli předškoláci součástí skautských oddílů výjimečně, v současné se jejich podíl vzrůstá.

Oddíl se většinou skládá z několika družin, které sdružují zpravidla 6–8 členů stejné věkové kategorie. Každá družina má svého vedoucího a případně i jeho zástupce (názvy těchto pozic se liší podle typu a zaměření oddílu, většinou jsou nazývány rádkyněmi a rádci). Ve většině případů mají oddíly dvě až tři družiny, některé mají družin více a při nedostatku členů oddíl nemá družiny žádné (je tvořen jednou družinou). Program je realizován na družinových schůzkách, které většinou probíhají jednou týdně v určitý den a hodinu (zpravidla trvají 1,5–2 hodiny). Některé oddíly mívají jednou týdně také oddílové schůzky (setkání všech členů oddílu). Mimo družinové a oddílové schůzky oddíly pořádají oddílové akce (výpravy), a to jednodenní nebo víkendové. Ve frekvenci a délce těchto akcí se jednotlivé oddíly velmi liší. Téměř všechny skautské oddíly pořádají letní tábory, které jsou vyvrcholením jejich celoroční činnosti. Tábory jsou různě dlouhé, většinou od jednoho po tři týdny, probíhají v přírodě a táboří se většinou v podsadových stanech.

Za činnost skautského oddílu zodpovídá vedoucí oddílu, který má jednoho nebo více zástupců. Činnost oddílu, ať se jedná o přípravu a realizaci družinových schůzek, oddílových schůzek, výprav či táborů, zajišťuje oddílová rada, která je složena z vedoucího oddílu, jeho

zástupce/zástupců, vedoucích jednotlivých družin a dalších členů vedení oddílu. Oddílové rady jsou různě početné a mají rozdílné složení. Zapojení jednotlivých členů oddílové rady do přípravy a realizace programu pro děti se rovněž napříč jednotlivými oddíly liší.

2.3 Postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu

Jak již bylo uvedeno výše, globálnímu rozvojovému vzdělávání v oblasti neformálního vzdělávání není věnována velká pozornost. Dle očekávání je tomu obdobně také u postavení globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu. Neexistuje žádná literatura, která by na toto téma byla zaměřena, ať už ze skautského prostředí nebo zvnějšku. Jelikož se při popisu postavení globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu nelze opřít o existující literaturu nebo jiné zdroje, které by se tématu věnovaly, následující text se zaměřuje na náplň skautské činnosti a popisuje, z čeho vychází. První část podkapitoly je zaměřena na postavení globálního rozvojového vzdělávání v novém výchovném programu Junáka. Dále je pozornost věnována sbírce *Postavme školu v Africe*, která má již desetiletou tradici a také významné postavení z hlediska globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu. Poslední část podkapitoly popisuje vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání.

2.3.1 Nový výchovný program Junáka

Český skauting v posledních asi deseti letech prochází velkými změnami. Jistým impulzem k těmto změnám bylo blížící se sté výročí existence skautingu u nás, kdy skautské hnutí stálo před mnoha nelehkými otázkami ohledně svého budoucího směřování. Na XI. Valném sněmu Junáka, který se konal v roce 2005 v Třebíči, byl přijat významný dokument – *Charta českého skautingu na počátku 21. století*. (Junák, 2005b) *Chartu českého skautingu na počátku 21. století* lze považovat za velmi důležitý dokument, který ovlivnil další směřování Junáka. Osm bodů, které *Charta* stanovuje, měly být východiskem pro činnost Junáka ve zbývajících šesti letech prvního století českého skautingu (tedy do roku 2011).

Z hlediska globálního rozvojového vzdělávání jsou důležité dva z osmi překládaných bodů *Charty*. Prvním z nich je: „*Pokud nám skutečně jde o skauting pro dnešní svět, je třeba: (1) Začít se podstatně více zajímat o problémy společnosti, v níž žijeme, i světa kolem nás a méně o své problémy vnitřní.*“ (Junák, 2005a) Dále *Charta* navazuje konkrétními opatřeními, z nichž první je významné z hlediska globálního rozvojového vzdělávání: „*(6) Inovovat skautský výchovný program (např. stezka, odborky⁹, výchovné projekty) a hledat prostředky a postupy, které osloví dnešní děti a mládež. Předávané znalosti a dovednosti posuzovat podle jejich užitečnosti pro svět v jednadvacátém století; odlišit pevné základy od zastaralých prostředků.*“ (Junák, 2005a)

⁹ Termín *odborky* je název pro soustavu odborných zkoušek pro různé věkové kategorie v Junáku.

Stěžejním vzkazem je těchto dvou bodů je, že by se skauting měl zabývat problémy společnosti a světem kolem nás a měl by předávat takové znalosti a dovednosti, které budou užitečné pro svět 21. století. Dalo by se říci, že se jedná o cíle, o které usiluje také globální rozvojové vzdělávání.

Charta českého skautingu na počátku 21. století určila další směřování Junáka a stala se podnětem pro několikaletou práci na inovaci skautského výchovného programu, která se nazývá projekt **Nový výchovný program Junáka**, zkráceně Nový program. Nový program neusiluje o změnu základů zakotvených ve *Stanovách Junáka*, tedy poslání Junáka, k jehož naplňování program vede, principů skautského hnutí¹⁰, jež určují, k jakým hodnotám by měl program vychovávat, a skautské výchovné metody, která „vede mladého člověka na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí ke upevňování charakteru, vytváření hodnotového systému, rozvoji dovedností a znalostí“ (Junák, 2001, s. 2)¹¹. Cílem Nového programu je přizpůsobit prostředky, které k těmto základům směřují, dnešní době. To konkrétně znamená inovaci výchovných nástrojů, tedy prostředků, které slouží k naplňování výchovných cílů. Mezi skautské výchovné nástroje patří stezky, odborky, celostátní projekty a akce, závody a soutěže, časopisy atd. Mimo inovaci těchto výchovných nástrojů je součástí Nového programu také jasné definování výchovných cílů, ke kterým programy směřují, s nimi souvisejících kompetencí a rovněž podpora fungování základních prvků skautské výchovné metody. Další částí Nového programu je vznik metodických příruček a seminářů usnadňujících skautským vedoucím orientaci ve všech změnách a inovacích, a jejich správné pochopení a následné využívání. Změny skautských výchovných nástrojů s sebou nesou také inovace ve vzdělávání skautských vedoucích a obsahu jednotlivých zkoušek. (Junák, 2011a) Nový program přináší komplexní změnu výchovného programu Junáka, která není učiněna v jednu dobu, ale postupně podle stanovených priorit. Jednotlivým částem Nového programu se věnovalo a stále věnuje několik pracovních skupin.

Ve své bakalářské práci *Globální rozvojové vzdělávání v českém skautingu – analýza současného stavu a návrhy do budoucna* (Malinová, 2011) jsem se věnovala právě postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu. Protože nebylo možné se opřít o existující literaturu, posuzovala jsem situaci na základě toho, jak jsou témata globálního rozvojového vzdělávání začleňována do skautských výchovných nástrojů. Protože analýzu provedenou v bakalářské práci dosud považuji za

¹⁰ „Skautské hnutí je založeno na třech základních principech: (1) povinnost ke Bobu, chápána jako povinnost hledat v životě vyšší hodnoty než materiální; (2) povinnost vůči ostatním, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě; (3) povinnost vůči sobě, chápána jako odpovědnost za rozvoj sebe sama. Tyto základní principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.“ (Junák, 2001, s. 1)

¹¹ „Skautskou výchovnou metodu tvoří systém vzájemně provázaných prvků, jimiž jsou: (1) skautský slib a zákon jako vyjádření životního stylu a hodnotového systému, (2) učení se prostřednictvím praktických činností a her, (3) týmová práce v malých skupinách (obvykle družinách) rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé, (4) zájem a spoluúčast každého mladého člověka na jeho osobním rozvoji, (5) symbolický rámec nabízející pro určitou věkovou skupinu výchovnou motivaci a inspiraci, (6) pobyt a činnost v přírodě, její poznávání a ochrana, (7) podpora mladých lidí dospělými a vzájemná spolupráce, (8) služba společnosti, (9) postupně stimulační programy, (10) využívání skautské symboliky a výchovného prostředí.“ (Junák, 2001, s. 2)

dostatečnou a neobjevily se od té doby významné nové informace, bude následující text vycházet ze závěrů bakalářské práce.

Za hlavní skautský výchovný nástroj považují **stezku**, která napomáhá osobnímu rozvoji jednotlivých členů. Stezka je využitelná v průběhu celého roku, ať už na družinových schůzkách, výpravách či táborech, a je využívána ve většině skautských oddílů, což u jiných výchovných nástrojů neplatí. Důležitost stezky ve skautském hnutí dokazuje i to, že jako první výchovný nástroj prošla změnou v rámci Nového programu. Z těchto důvodů a také kvůli snadné uchopitelnosti stezky v oddílové činnosti jsem v bakalářské práci zvolila k analýze pouze tento výchovný nástroj. (Malinová, 2011, s. 31) Stezka je barevný sešit určený přímo dětem, ve kterém si plní různé úkoly a zároveň se o jeho obsah v různé míře opírá činnost oddílu (záleží ovšem na konkrétním oddílu, v jakém rozsahu se stezkou pracuje).

Stezky vytvořené v rámci Nového programu přinesly mnoho změn oproti původním stezkám. Nové stezky staví spíše na relativním zlepšení vzhledem k výchozí situaci jednotlivých dětí než na dosahování předem stanovených výkonů, jak tomu bylo u stezek předchozích, čímž zohledňují individualitu každého dítěte. Stezka motivuje děti k osobnímu rozvoji tím, že se mohou zapojit do výběru bodů, které chtějí plnit, způsobů plnění, a také do hodnocení, zda a případně jak bod splnily. Míra vlastního zapojení dítěte se s věkem zvyšuje, děti si samy stanovují cíle, rozhodují tak o svém rozvoji a postupně pronikají k vlastní sebevýchově. Základními principy stezky jsou všestrannost, tedy rozvoj všech oblastí osobnosti člověka, rozličnost, tedy možnost úpravy stezky na míru tak, aby představovala výzvu, ale zároveň nepřekračovala možnosti dítěte, a osobní zapojení, které učí děti převzetí odpovědnosti za svůj život. (Žárská et al., 2008, s. 3–8)

Stejně jako celý Nový program, tak i stezka vychází z kompetencí. V rámci Nového programu byly rozpracovány klíčové kompetence a každá z nich dále na dílčí kompetence. Z klíčových kompetencí vychází šest oblastí, které jsou obsaženy ve stezkách pro všechny věkové kategorie: (1) Co umím a znám, (2) Kdo jsem, (3) Můj kamarád, (4) Můj domov, (5) Svět kolem nás a (6) Příroda kolem nás. Každá z těchto šesti oblastí se dále dělí na několik podoblastí neboli bodů stezky. (Žárská et al., 2008, s. 17–22)

Ve své bakalářské práci jsem srovnávala cíle, které jsou definovány pro jednotlivé body stezky, s cíli, tématy a principy globálního rozvojového vzdělávání. Dle mých zjištění s globálním rozvojovým vzděláváním nejvíce souvisí oblast Svět kolem nás. Podrobně jsem analyzovala také pět bodů této oblasti, na základě čehož jsem za nejvíce relevantní označila bod Propojený svět, který souvisí s ekonomickou globalizací a globálními problémy, a bod Různost světa, který má mnoho společného s multikulturní výchovou, která s globálním rozvojovým vzděláváním úzce souvisí. Cíle globálního rozvojového vzdělávání, které se týkají dovedností, postojů a hodnot¹², jsou obsaženy

¹² Cíle globálního rozvojového vzdělávání uvádí *Národní strategie GRV* (MZV ČR, 2011) na straně 10.

v různé míře i v dalších oblastech stezky, stejně tak i některá témata a principy globálního rozvojového vzdělávání. (Malinová, 2011, s. 34–38)

K bodu Propojený svět, který má s globálním rozvojovým vzděláváním nejvíce společného, považují za vhodné doplnit také pozadí jeho vzniku. V metodice věnované oblasti Svět okolo nás se u bodu Propojený svět autoři odkazují na Pikea a Selbyho nejen tím, že mezi uváděné hry a aktivity zařadili celkem čtyři z jejich publikací a v seznamu doporučené rozšiřující literatury¹³ zmiňují jejich knihy, ale také nepřímou odkazem na globální výchovu: „*Vznik a obsah tohoto bodu stezky byl silně ovlivněn globální výchovou, která chápe vztahy a souvislosti jako základ výchovy.*“ (Klápště et. al., 2004, s. 44) I když autoři metodiky inspiraci přímo Pikem a Selbym nezmiňují, z cílů definovaných pro bod Propojený svět¹⁴ je patrná souvislost se čtyřmi dimenzemi formulovanými Pikem a Selbym – vnitřní dimenze, prostorová dimenze, časová dimenze a dimenze problémů (Pike a Selby, 2009, s. 13–18), kdy každý ze čtyř cílů představuje jednu dimenzi.

Ze srovnávání cílů stezky s cíli, tématy a principy globálního rozvojového vzdělávání jsem došla k následujícím zjištěním, která považují z hlediska postavení globálního rozvojového vzdělávání ve stezce za pozitivní. Ve stezce je obsaženo pět ze šesti obecných cílů¹⁵ globálního rozvojového vzdělávání (vyjma pátého, nejkonkrétnějšího cíle). Co se týče konkrétních cílů¹⁶ globálního rozvojového vzdělávání, ve stezce je obsažena většina cílů z oblasti osvojených postojů a hodnot a získaných dovedností. Na druhou stranu ve stezce lze najít jen několik cílů z oblasti znalostí, což lze vysvětlit tím, že jsou tyto znalostní cíle příliš konkrétní na to, aby mohly být začleněny ve stezce, která naopak staví na všestrannosti. Ve stezce jsou zastoupena témata¹⁷ globálního rozvojového vzdělávání ze všech čtyř oblastí, i když z každé oblasti v různé míře. A nakonec, ve stezce je obsaženo také pět z osmi principů¹⁸ globálního rozvojového vzdělávání, což lze vzhledem ke konkrétnosti těchto principů hodnotit rovněž jako velmi pozitivní. (Malinová, 2011, s. 38–39)

¹³ Mezi rozšiřující doporučenou literaturou k bodu stezky Propojený svět doporučují také publikaci *Společný svět* (Nádvorník a Volfová, 2004), u které uvádějí, že obsahuje jak metodiku a příklady aktivit, tak i informace potřebné k vytvoření programu pro tento bod stezky. (Klápště et. al., 2004, s. 108–109)

¹⁴ Čtyři cíle bodu Propojený svět jsou v metodice k oblasti Svět okolo nás formulovány následovně: „(1) *Chápe svět jako síť vzájemných vztahů a průběžně si v ní hledá své místo. Dokáže přijmout, že svět je neustále v pohybu a proměňuje se. Před změnami nezavírá oči, ale dokáže na ně reagovat.* (2) *Má znalosti potřebné k povědomí o provázanosti vztahů mezi různými kulturami a společenskými skupinami. Má znalosti potřebné k povědomí o provázanosti vztahů mezi různými obory lidské činnosti a životním prostředím.* (3) *Uvědomuje si vazby mezi minulostí, přítomností a budoucností, dokáže si představit a zvažovat alternativní scénáře budoucnosti.* (4) *Uvědomuje si propojenost dnešních problémů. Zajímá se o potřebné skupiny lidí na planetě a umí jim správně a účinně pomáhat.*“ (Klápště et. al., 2004, s. 36)

¹⁵ Šest obecných cílů globálního rozvojového vzdělávání je uvedeno v *Národní strategii GRV* (MZV ČR, 2011) na stranách 9 a 10.

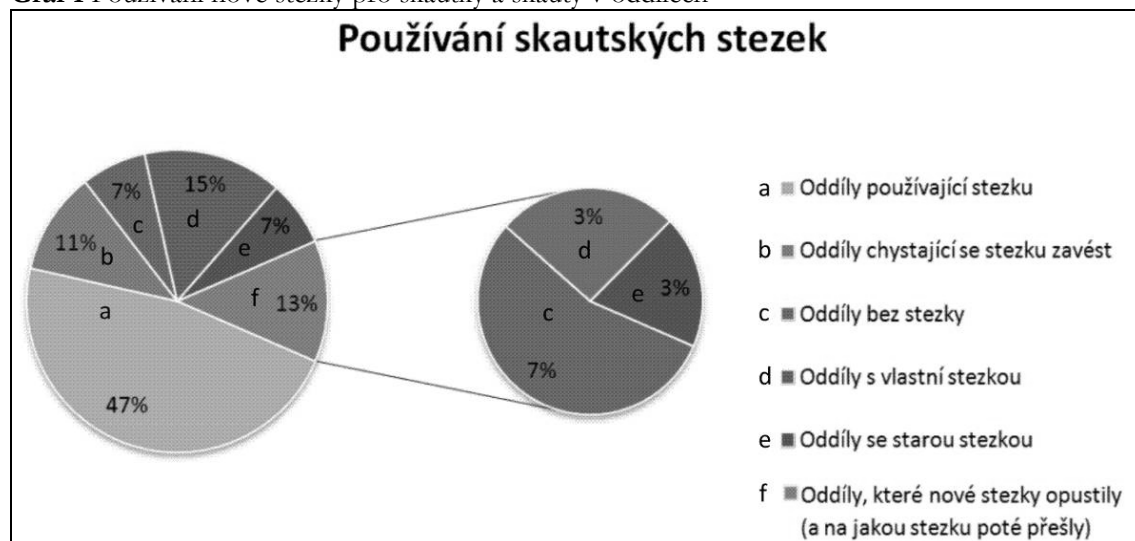
¹⁶ Cíle globálního rozvojového vzdělávání uvádí *Národní strategie GRV* (MZV ČR, 2011) na straně 10.

¹⁷ Témata globálního rozvojového vzdělávání uvádí *Národní strategie GRV* (MZV ČR, 2011) na straně 11.

¹⁸ Principy globálního rozvojového vzdělávání uvádí *Národní strategie GRV* (MZV ČR, 2011) na straně 12.

Závěrem v bakalářské práci uvádím, že globální rozvojové vzdělávání má ve stezkách své místo, protože jedna šestina stezky je věnována oblasti Svět okolo nás, která má s globálním rozvojovým vzděláváním mnoho společného, a zároveň je i v dalších oblastech stezky obsaženo mnoho z cílů, témat i principů globálního rozvojového vzdělávání. Stezky tak oddílům poskytují základ, ze kterého mohou vycházet, avšak záleží zcela na jednotlivých oddílech, jak s ním naloží. Zároveň v době vzniku bakalářské práce nebylo jasné, kolik oddílů s novými stezkami pracuje a v jaké míře. Mnoho oddílů může z různých důvodů stále používat staré stezky¹⁹ a nebo nepracovat se stezkami vůbec. V roce 2011, kdy byla práce psána, byly stezky poměrně novou záležitostí – stezky pro skautky a skauty byly vytvořeny v roce 2008 a stezky pro světlušky a vlčata v roce 2011. Dle mého názoru však z analýzy stezek vyplývá, že má globální rozvojové vzdělávání ve skautingu velký potenciál. Otázkou ovšem zůstává, jak tento potenciál jednotlivé oddíly a jejich vedoucí využijí. (Malinová, 2011, s. 35–39)

Graf 1 Používání nové stezky pro skautky a skauty v oddílech

Zdroj: Převzato (Junák, 2014b) a upraveno autorkou pro černobílé zobrazení.

Na jaře roku 2013 proběhl průzkum zaměřený na používání skautských stezek (tedy stezek pro skautky a skauty) v oddílech. Průzkum reagoval na záměr každých pět let revidovat jednotlivé výchovné nástroje (skautské stezky vznikly v roce 2008). Cílem průzkumu bylo zjistit, jak jsou skautské stezky v oddílech používány, a poskytnout tak základ pro jejich revizi. Průzkumu se zúčastnili zástupci 317 oddílů²⁰, které pracují se skautkami a skauty. (Junák, 2014b) Průzkum byl zaměřen na mnoho aspektů používání skautských stezek v oddílech, které jsou zajímavé a pro jejich revizi významné, ať už se jedná o vnímání stezky dětmi i vedoucími a její hodnocení, problémy se

¹⁹ Staré stezky jsou zcela odlišné jak obsahově, tak metodicky a globální rozvojové vzdělávání v nich bylo obsaženo v minimální míře, spíše by se dalo říci, že vůbec.

²⁰ V České republice v současnosti funguje celkem 2 108 oddílů (údaj z roku 2011). (Junák, 2011b) Celkový počet oddílů se meziročně významně nemění.

zaváděním stezky, motivace, způsob používání, důvody pro nevyužívání atd., které však pro potřeby práce nejsou relevantní.

Graf 1 znázorňuje, jaká část oddílů nové skautské stezky používá, čímž odpovídá na výše uvedenou otázku. Z grafu vyplývá, že s novými skautskými stezkami pracuje necelá polovina oddílů a dalších 11 % se je chystá zavést. Další již zmíněnou otázkou je, v jakém rozsahu oddíly se stezkou pracují a do jaké míry ovlivňuje jejich činnost. Z průzkumu vyplývá, že pro 3 % oddílů je nová skautská stezka páteří programu, pro 51 % je jeho důležitou součástí a pro 46 % je součástí okrajovou. (Junák, 2014b)

Od vzniku bakalářské práce se situace rozpracovaných výchovných nástrojů značně posunula, některé byly dokončeny, na dalších se nadále pracuje. Stezka je v oddílech využívána v mnohem větší míře než ostatní výchovné nástroje a ve srovnání s nimi je pro činnost oddílů významnější. Nepovažují proto za přínosné analyzovat z hlediska globálního rozvojového vzdělávání i další výchovné nástroje, protože jejich vliv na činnost oddílů je v porovnání se stezkou nižší.

Jak již bylo uvedeno výše, součástí Nového programu jsou také nové metodické publikace. Většina nově vzniklých metodických publikací se zaměřuje na práci se stezkou, další metodiky jsou zaměřeny na jiné oblasti. V roce 2008 byla vydána metodika *Jak pracovat se stezkou* (Žárská, et. al), která se věnuje stezce obecně. Příručka se zaměřuje na představení stezek a poskytuje metodická doporučení pro práci s nimi. Na základní metodiku navazují metodické příručky ke každé ze šesti oblastí stezky, které mimo metodických doporučení, která vycházejí ze specifik jednotlivých oblastí a bodů stezky i různých výchovných kategorií, poskytují také konkrétní náměty na program, který lze k jednotlivým bodům stezky zařadit.

Mimo metodické publikace je na *Skautské křižovatce*²¹ dostupná databáze programů, do níž mohou uživatelé přidávat vlastní hry a aktivity. Z hlediska stezek je podstatné, že jsou tyto hry a aktivity rozřaditelné jak podle oblastí, tak konkrétního bodu stezky. Pokud se tedy vedoucí chtějí v programu věnovat konkrétní části stezky, mohou si vyhledat vhodnou hru či aktivitu v databázi.

2.3.2 Sbíрка Postavme školu v Africe

Sbíрка *Postavme školu v Africe* má vzhledem ke globálnímu rozvojovému vzdělávání ve skautingu výjimečné postavení. Charitativní sbírky lze zařadit do skautských výchovných nástrojů, ale protože sbírka není součástí Nového programu, je jí věnována zvláštní podkapitola. Existenci

²¹ *Skautská křižovatka* (*križovatka.skaut.cz*) je hlavní skautský informační web pro členy organizace o aktuálním dění v Junáku. Přihlášeným členům pravidelně chodí informační emaily o novinkách.

této spolupráce Junáka a společnosti Člověk v tísni uvádějí také autoři výše zmíněného *Peer Review* (O'Louhglin a Wegimont, 2008, s. 22).

Sbírka *Postavme školu v Africe* probíhá každoročně od roku 2004. Skauti po celé České republice vybírají v ulicích peníze, které jsou následně použity na stavbu a vybavení škol v Etiopii. Cílem akce je mimo získání finančních prostředků také rozšiřování povědomí veřejnosti jak o skautském hnutí, tak o rozvojové spolupráci a rovněž informování vlastních členů organizace, kteří se na sbírce podílejí. Skauti od světlušek a včel až po dospělé vedoucí jsou tak na příkladu Etiopie informováni o nejen o školství v rozvojových zemích. Rozsah sbírky se odvíjí od jednotlivých míst, kde probíhá, a organizátorů. V řadě měst se koná mnoho doprovodných akcí (koncerty, výstavy), v jiných městech je naopak součástí jen samotná sbírka v ulicích.

Oddíly mohou v souvislosti s konáním sbírky zařadit různé programy zaměřené na rozvojové země či vzdělávání. Mohou začleňovat hry a aktivity do družinových schůzek či oddílových výprav. Jednotlivé oddíly však této možnosti využívají v různé míře a některé oddíly hry a aktivity do své činnosti nezařazují vůbec. Organizátoři sbírky poskytují oddílům návrhy na hry a aktivity²², které mohou do činnosti oddílu začlenit v souvislosti se sbírkou. Na *Skautské křižovatce* je sbírce věnována sekce, kde jsou mimo informace o sbírce a možnostech zapojení ke stažení také náměty na začlenění programu souvisejícího se sbírkou do činnosti oddílu. Jedná se o různě zaměřené hry či aktivity, které jsou v rozdílné míře rozpracovány. K dispozici je také „táborový balíček“ různých námětů, jak začlenit sbírku do programu tábora. (Junák, nedatováno) Oddílům jsou tedy poskytnuty náměty, jak se sbírkou v oddíle pracovat, aby přispěla k naplňování výchovných cílů. Záleží však zcela na jednotlivých oddílech, zda kromě účasti na sbírce, i když ta také není samozřejmostí, do činnosti oddílu začlení také hry a aktivity, které s ní souvisejí²³.

²² Ve své bakalářské práci jsem se věnovala popisu *projektu Postavme školu v Africe*, který doplnil konání sbírky v roce 2010, a jeho analýze z hlediska cílů, témat a principů globálního rozvojového vzdělávání. Projekt chápal sbírku jako na výchovný nástroj a přispíval tak k naplňování výchovných cílů, což lze považovat za významný a pozitivní posun. (Malinová, 2011, s. 39–43) Ačkoliv organizátoři plánovali v projektu pokračovat i v dalších letech, bohužel se tak nestalo a projekt tak byl pouze jednoletou záležitostí. Z toho důvodu mu již v této práci není věnována pozornost.

²³ Začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu v souvislosti s konáním sbírky by usnadnil souhrnný manuál pro vedoucí oddílů a družin, který by nabídl nejen dostatek námětů na začleňování sbírky do činnosti oddílu formou her a aktivit, ale zároveň by poskytoval také metodickou podporu oddílům a družinám. Takový manuál by mohl usnadnit realizaci her a aktivit v oddílech a zároveň by tak sbírka ve větší míře přispívala k naplňování výchovných cílů. V ideálním případě by manuál byl v souladu se stezkou a nabízel náměty, jak se věnovat konkrétním oblastem a bodům stezky, které nejvíce souvisejí se sbírkou. Vytvoření manuálu či příručky a jeho následné využívání v oddílech by mohlo výrazně přispět k začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů.

2.3.3 Vzdelávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdelávání

Junák má propracovaný systém vzdelávání svých členů, který je dopodrobna popsán v obsáhlém *Řádu pro vzdelávání činovníc a činovníků*, a zároveň se mu věnuje Odbor pro vzdelávání činovníků. Cílem není popsat systém vzdelávání v rámci Junáka, který by vydal na samostatnou práci, ale zaměřit se pouze na základní informace, které jsou z hlediska obsahu práce relevantní. Obecně je vzdelávání činovníc a činovníků²⁴ zajišťováno formou výchovných a vzdelávacích akcí, které pořádají různé organizační jednotky Junáka²⁵. V rámci vzdelávání jsou definovány různé kvalifikační stupně, z nichž jsou pro činnost oddílu podstatné čekatelská a vůdcovská zkouška, které jsou určeny pro vychovatele dětí a mládeže. Pro vykonávání funkce vedoucího oddílu či vedoucího tábora je nezbytná vůdcovská zkouška, té předchází složení čekatelské zkoušky. Mimo čekatelské a vůdcovské kurzy existují další vzdelávací akce, z nichž některé nemusí vést ke získání kvalifikace. Vzdelávání v Junáku je realizováno různými formami, jsou to lesní kurzy²⁶, víkendové kurzy (kurzy složené z více víkendů) a jednorázové semináře. Protože cílem není popsat širokou paletu skautských vzdelávacích akcí, výše uvedené informace slouží spíše k nastínění fungování vzdelávání v rámci Junáka. Následující text se zaměřuje přímo na vzdelávání z hlediska globálního rozvojového vzdelávání.

V souvislosti s Novým programem vznikla také nová čekatelská a vůdcovská zkouška. Náplň obou zkoušek je obdobně jako u stezek založena na kompetencích. Záběr jak čekatelské tak vůdcovské zkoušky a tím i čekatelského a vůdcovského kurzu je natolik široký, že nelze očekávat, že by v něm mohla být věnována pozornost také globálnímu rozvojovému vzdelávání. To se ovšem může okrajově objevit v těch částech kurzu, které jsou věnovány stezce a práci s ní, protože právě ve stezce, jak již bylo zmíněno výše, je globálnímu rozvojovému vzdelávání věnován poměrně velký prostor. U samotných stezek jsou kromě metodických publikací k představení a usnadnění jejich zavádění pořádány také semináře. Na *Skautské křižovatce* si střediska či kurzy různého zaměření mohou objednávat seminář k Novému programu na míru. Při objednání semináře mohou vybírat z mnoha modulů, mezi nimiž jsou i moduly zaměřené na jednotlivé oblasti stezky, a tedy i modul zaměřený na oblast Svět okolo nás, která má s globálním rozvojovým vzdeláváním nejvíce společného.

²⁴ Dle *Stanov Junáka* je činovníkem dospělý člen Junáka zvolený či jmenovaný do funkce dle vnitřních předpisů Junáka. (Junák, 2001, s. 3) Prakticky to jsou členové Junáka, kteří zastávají nějakou funkci, tedy vedoucí oddílů a jejich zástupci, vedoucí středisek a dalších organizačních jednotek atd.

²⁵ Junák tedy vzdelávání činovníků zajišťuje z vnitřních zdrojů, vzdelávací kurzy pořádané zvnějšku nejsou běžné.

²⁶ Lesní kurzy jsou většinou pořádány v několika po sobě jdoucích částech, kdy jedna z nich musí trvat celý týden (většinou formou stanového tábora nebo na skautské základně).

Co se týče vzdělávacích akcí, které by byly přímo zaměřeny na globální rozvojové vzdělávání a jeho začleňování do skautských oddílů, jedinou takovou akcí byl seminář pořádaný organizací NaZemi v roce 2011. Jednalo se o víkendový seminář „Globální rozvojové vzdělávání v oddíle“, který byl určen oddílovým vedoucím a instruktorům vzdělávacích kurzů. V rámci semináře měli účastníci sami prožít výukové programy zaměřené na různá témata globálního rozvojového vzdělávání (např. odpovědná spotřeba, migrace, globalizace) a seznámit se s jeho principy, cíli a možnostmi využití při práci s dětmi a mládeží. Organizátoři semináře na pozvánce uvádějí, že témata globálního rozvojového vzdělávání odpovídají oblasti stezky Svět okolo nás. (NaZemi, 2011)

Ačkoliv se oblasti globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu osobně dlouho věnuji, nezaznamenala jsem konání jiné vzdělávací akce, která by byla věnována globálnímu rozvojovému vzdělávání a zaměřovala se na skautské vedoucí. Zároveň se mi nepodařilo zpětně dohledat jakoukoliv další takto zaměřenou akci, která by kdy proběhla. Dalo by se tedy říci, že projekt Skauti pro rozvoj byl vůbec první rozsáhlejší vzdělávací akcí zaměřenou na globální rozvojové vzdělávání ve skautingu. Ostatně i předkladatel projektu v žádosti o dotaci (Hájek, 2011) uvádí, že se jedná o pilotní projekt.

2.4 Shrnutí

V úvodu kapitola představila globální rozvojové vzdělávání v České republice se zaměřením na neformální vzdělávání. Za důležitý posun v oblasti neformálního vzdělávání lze považovat vyzdvižení jeho významu v *Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání*, která byla přijata v roce 2011. Další podkapitola přiblížila činnost organizace Junák – svaz skautů a skauetek ČR a poskytla tak základ pro navázání v dalších částech práce. Stěžejní podkapitola se zaměřila přímo na postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu. Pozornost byla věnována skautskému výchovnému programu, především stezkám, jako jednomu z inovovaných výchovných nástrojů, a jejich zhodnocení z hlediska globálního rozvojového vzdělávání. Závěrem lze tvrdit, že má globální rozvojové vzdělávání ve stezkách a tím i obecně ve skautingu své místo. Dále byla popsána sbírka *Postavme školu v Africe*, jejímž prostřednictvím může být globální rozvojové vzdělávání začleňováno do činnosti oddílů. V závěru podkapitoly byla pozornost věnována vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, u nějž lze tvrdit, že doposud takřka neprobíhalo a projekt Skauti pro rozvoj byl prvním svého druhu.

3 Projekt Skauti pro rozvoj

Kapitola je věnována samotnému projektu Skauti pro rozvoj, který lze v oblasti globálního rozvojového vzdělávání ve skautingu považovat za pilotní. Cílem první podkapitoly je projekt popsat tak, jak byl před vlastním zahájením naplánován a formulován, vychází tedy pouze z žádostí o dotaci a nereflktuje realizaci projektu. Další podkapitoly se naopak zaměřují na průběh projektu a popisují, jak byl projekt v praxi realizován a jak ve skutečnosti vypadal. V rámci popisu průběhu projektu je pozornost věnována jak jeho realizátorům, tak účastníkům a dále je pro přehlednost popis realizace projektu členěn do podkapitol podle jednotlivých výstupů formulovaných v žádosti o dotaci. V závěru kapitoly je pozornost věnována míře zapojení účastníků a naplnění cílů projektu.

3.1 Charakteristika projektu Skauti pro rozvoj

Dvouletý projekt Skauti pro rozvoj²⁷ byl realizován Katedrou rozvojových studií Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v období od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013. Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR, dotačního titulu Globální rozvojové vzdělávání a osvěta. Projekt Skauti pro rozvoj byl koordinován Mgr. Jiřím Hájkem z Katedry rozvojových studií. Dvěma partnery projektu byli Junák – svaz skautů a skautek ČR, středisko Mirka Svobody Kroměříž a ARPOK²⁸. Skautské středisko v Kroměříži se mělo podílet na technickém zajištění víkendových seminářů a na propagaci mezi členy Junáka. ARPOK měl spolupracovat na přípravě víkendových seminářů pro účastníky projektu. (Hájek, 2011)

Projekt identifikoval tři cílové skupiny: vedoucí skautských oddílů, členové jednotlivých skautských oddílů a široká veřejnost. (Hájek, 2011) Za hlavní cílovou skupinu bych označila vedoucí skautských oddílů, tedy přímé účastníky projektu, jelikož na další dvě cílové skupiny projekt působí skrze hlavní cílovou skupinu (účastníci projektu připravují aktivity pro členy svých oddílů a přednášky pro širokou veřejnost). Z toho důvodu je v práci věnována pozornost především vedoucím oddílů jakožto účastníkům projektu a na ně je také zaměřen výzkum.

²⁷ Projektu Skauti pro rozvoj předcházela obdobný projekt, který byl vytvořen ARPOKem v roce 2010, ale nebyl podpořen. Projekt Skauti pro rozvoj byl upraven a znovu podán Katedrou rozvojových studií v roce 2011. Jak již bylo uvedeno výše, v roce 2011 byla přijata *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání*, která mimo jiné akcentovala potřebu začleňování globálního rozvojového vzdělávání do neformálního vzdělávání. Pravděpodobně také vyzdvížení důležitosti neformálního vzdělávání ve strategii přispělo k tomu, že byl projekt podpořen.

²⁸ Organizace k 22. lednu 2014 změnila název z *Agentury rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o.p.s.* (zkráceně ARPOK) na *ARPOK, o.p.s.* (ARPOK, 2014). Přestože v době vzniku a realizace projektu nesla organizace původní název, v práci je používán aktuální název *ARPOK, o.p.s.*

3.1.1 Záměr, cíle a výstupy projektu

Záměrem projektu bylo „*zvyšování odborných znalostí skautských vedoucích o problematice rozvojových zemí a principech rozvojové spolupráce formou globálního rozvojového vzdělávání*“. Jako indikátor naplnění záměru projektu bylo stanoveno „*začlenění témat o rozvojové spolupráci do aktivit ve skautských oddílech*“. Záměr projektu reflektuje potřebu začlenit témata globálního rozvojového vzdělávání do neformálního vzdělávání. (Hájek, 2011) Byly stanoveny tři cíle, k jejichž naplnění měla realizace projektu směřovat. Cíle projektu, výstupy, aktivity potřebné k jejich dosažení a indikátory, které ověřují naplnění cílů, jsou uvedeny v tabulce (Tabulka 1). Následující text vychází z žádosti o dotaci a popisuje plánovanou náplň projektu, která měla vést ke stanoveným cílům.

Tabulka 1 Cíle, výstupy, aktivity a indikátory projektu Skauti pro rozvoj

Cíle projektu	Výstupy potřebné k dosažení cílů	Aktivity	Indikátory
1. Rozšíření globálního rozvojového vzdělávání do neformálního sektoru již fungující organizační struktury Junáka	1.1 Vedoucí oddílů se účastní víkendových seminářů	1.1.1 příprava a propagace cyklu odborných interaktivních seminářů pro vedoucí oddílů – rádce 1.1.2 realizace odborných interaktivních seminářů	4 víkendové semináře 20 účastníků víkendových seminářů
2. Zvyšování povědomí skautů o globálních tématech	2.1 Vedoucí oddílů realizují pro členy svých oddílů aktivity GRV	2.1.1 předání zkušeností z víkendových setkání ve svém oddíle	80 realizovaných aktivit pro skautské oddíly a veřejnost
3. Podpoření aktivního zapojení skautů do konkrétních projektů	3.1 Účastníci seminářů absolvují interaktivní setkání se studenty Katedry rozvojových studií	3.1.1 příprava a realizace interaktivního setkání se studenty Katedry rozvojových studií	1 víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií
	3.2 Účastníci seminářů absolvují výjezd do Moldavska	3.2.1 příprava výjezdu skautů do Moldavska – nejbližší země Evropy – programové země české zahraniční rozvojové spolupráce 3.2.2 výjezd skautů do Moldavska	1 výjezd do Moldavska pro 15 vedoucích oddílů ²⁹
	3.3 Účastníci výjezdu do Moldavska sdílí své zkušenosti a znalosti	3.3.1 příprava přednášek účastníků výjezdu o Moldavsku a ZRS ČR pro veřejnost 3.3.2 realizace přednášek účastníků výjezdu o Moldavsku a ZRS ČR	10 ³⁰ přednášek o rozvojové problematice

Zdroj: Zpracováno autorkou dle žádosti o dotaci (Hájek, 2011).

²⁹ Původně byl minimální počet účastníků stanoven na 20, později byl snížen na 15 (kvůli krácení rozpočtu na rok 2013).

³⁰ Původně bylo naplánováno 12 přednášek, v důsledku krácení rozpočtu na rok 2013 byl počet snížen na 10.

Jako prostředek k naplnění prvního cíle, tedy rozšíření začlenění témat globálního rozvojového vzdělávání do neformálního vzdělávání skrze skautské hnutí, byly stanoveny **čtyři víkendové semináře** pro skupinu 20 vedoucích oddílů, účastníků projektu. Víkendové semináře měly být zaměřeny na témata globálního rozvojového vzdělávání, která měla být představována jak formou přednášek, tak zážitkových her a aktivit. V průběhu seminářů měli účastníci pracovat na modelovém projektu zahraniční rozvojové spolupráce. Cílem práce na modelových projektech mělo být seznámení účastníků se základními postupy vzniku projektů a praktické vyzkoušení jejich vytváření, aby je případně dále mohli využít pro svou činnost v oddíle. Víkendové semináře se měly uskutečnit v dubnu, srpnu, říjnu a prosinci 2012. (Hájek, 2011)

Během víkendových seminářů vedoucí oddílů měli získat dostatečné znalosti o tématech globálního rozvojového vzdělávání a také dovednosti, jakým způsobem tato témata začlenit do činnosti svých oddílů. K naplnění druhého cíle, tedy zvyšování povědomí skautů o globálních tématech, měla vést právě **realizace aktivit zaměřených na témata globálního rozvojového vzdělávání v oddílech** účastníky projektu. Po každém víkendovém semináři účastníci měli přinést témata ze semináře do svého oddílu libovolnou formou aktivity. Vytváření aktivit by účastníci měli mít možnost konzultovat s lektory ARPOKu a zároveň využívat knihovnu a metodické materiály organizace. Realizaci aktivit měli účastníci dokládat krátkou zprávou, fotografiemi a prezenční listinou. Aktivity měly být realizovány vždy v měsíci následujícím po semináři, tedy v květnu, září a listopadu 2012 a lednu 2013. Celkem mělo být realizováno 80 aktivit – každý z 20 účastníků měl realizovat čtyři aktivity, tedy jednu po každém víkendovém semináři. (Hájek, 2011)

Třetím cílem projektu bylo podpořit aktivní zapojení skautů do konkrétních projektů. V rámci projektu mělo být realizováno **víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií**, které mělo účastníkům poskytnout přehled a inspiraci o možnostech využití zkušeností z pobytu v rozvojových zemích v globálním rozvojovém vzdělávání. Víkendové setkání se mělo uskutečnit v dubnu 2013. Dalším výstupem směřujícím k naplnění třetího cíle byl vícedenní **výjezd do Moldavska**, který měl umožnit účastníkům vidět projekty rozvojové spolupráce a ověřit si teoretické znalosti v praxi. V Moldavsku účastníci měli navštívit místní rozvojové organizace, neziskový sektor, projekty české rozvojové spolupráce a měli realizovat vlastní aktivity pro děti z dětského domova. Výjezd se měl uskutečnit v srpnu 2013 a měl mu předcházet přípravný seminář³¹. Posledním výstupem pro naplnění třetího cíle byly **besedy či přednášky o Moldavsku**, které měli realizovat účastníci po návratu z výjezdu od září do prosince 2013. Besedy či přednášky účastníků měly být určeny pro veřejnost, školy, rodiny či členy oddílů účastníků. Účastníci zde měli sdílet své zkušenosti z výjezdu do Moldavska a celkem mělo být realizováno 10 přednášek. (Hájek, 2011)

³¹ V žádosti o dotaci se však o tomto přípravném semináři podrobněji nepíše a ani nebyl zahrnut do časového harmonogramu.

Po prvním roce realizace projektu se Katedra rozvojových studií rozhodla rozšířit výstupy projektu. O změnu požádala při podání žádosti o pokračující podporu projektu, konkrétně bylo záměrem rozšířit projekt o dva výstupy (Tabulka 2). Katedra rozvojových studií chtěla navázat na spolupráci ve Rwandě, kam již byly úspěšně realizovány výjezdy jejích pracovníků i studentů, a zároveň reagovala na projevený zájem rwandských skautů o spolupráci. (Hájek, 2012) Nové výstupy by měly přispět k naplnění třetího cíle projektu a tedy podpořit aktivní zapojení skautů do konkrétních projektů. Tato změna byla Českou rozvojovou agenturou schválena.

Tabulka 2 Nové výstupy projektu pro rok 2013, související aktivity a indikátory

Cíl projektu	Výstupy potřebné k dosažení cílů	Aktivity	Indikátory
3. Podpoření aktivního zapojení skautů do konkrétních projektů	3.4 Účastník seminářů absolvuje výjezd do Rwandy	3.4.1 příprava výjezdu do Rwandy – jedné z nejhudších zemí světa 3.4.2 výjezd účastníka seminářů do Rwandy	1 dvoutměsíční výjezd do Rwandy pro 1 účastníka projektu
	3.5 Účastník výjezdu do Rwandy sdílí své zkušenosti a znalosti	3.5.1 příprava přednášek o Rwandě a ZRS ČR pro veřejnost 3.5.2 realizace přednášek účastníka výjezdu o Rwandě a ZRS ČR	3 přednášky o rozvojové problematice

Zdroj: Zpracováno autorkou dle žádosti o dotaci (Hájek, 2012).

Prvním doplněným výstupem byl dvoutměsíční **výjezd vybraného účastníka projektu do Rwandy** spolu s týmem Katedry rozvojových studií v období od dubna do června 2013. Výběr účastníka ze skupiny 20 účastníků měl být proveden pracovníky Katedry rozvojových studií ve spolupráci s organizací INEX-SDA, která se věnuje vysílání dobrovolníků do rozvojových zemí. Náplní výjezdu měla být práce s místní rwandskou komunitou realizovaná ve spolupráci s místními skauty a zaměřená především na volnočasové aktivity pro děti. Druhým z doplněných výstupů bylo **sdílení zkušeností a znalostí z výjezdu do Rwandy**. Účastník by měl po návratu šířit nabyté zkušenosti mezi členy oddílů, realizovat přednášky, výstavy a další akce pro veřejnost (celkem měl realizovat tři přednášky). Přednášky by se měly konat v období od července do prosince 2013. (Hájek, 2012) Protože se výstupy 3.4 a 3.5 týkají pouze jednoho z účastníků a neměly tedy dopad na všechny účastníky projektu, nebude v práci těmito dvěma novým výstupům dále věnována pozornost. Nově přidané výstupy jsou zde však uvedeny, aby byla zachována úplnost a komplexnost popisu obsahu projektu.

3.2 Realizátoři projektu, personální obsazení

Jak již bylo uvedeno v úvodu kapitoly, obsah této a následujících podkapitol je založen na průběhu realizace projektu. Informace zde uvedené vycházejí především z mého pozorování a záznamů z průběhu projektu. Své závěry jsem ověřovala v ročních závěrečných zprávách a podrobnosti konzultovala s koordinátorem projektu. V případě, že informace pocházejí ze závěrečných zpráv, je v textu tato informace uvedena, v ostatních případech se jedná o mé vlastní záznamy. V souvislosti s popisem jednotlivých částí projektu uvádím své poznatky, připomínky či

domněnky a zároveň stanovují konkrétní východiska, jež budou tvořit základ pro definování výzkumných otázek.

Koordinátor projektu zajišťoval průběh projektu a měl hlavní podíl na přípravě jednotlivých akcí. Víkendové semináře nejen koordinoval, ale zajišťoval také část obsahové stránky seminářů, a sice odborné přednášky a workshopy na vybraná témata. Zároveň organizoval také víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií a výjezd do Moldavska.

Pracovníci ARPOKu spolupracovali na přípravě víkendových seminářů a také zčásti na víkendovém setkání se studenty Katedry rozvojových studií, zajišťovali praktickou stránku náplně seminářů – hry a aktivity. Do přípravy a realizace seminářů bylo zapojeno celkem sedm lektorek ARPOKu, na prvních třech seminářích se podílely vždy dvě lektorky a na čtvrtém semináři jedna lektorka. Konkrétní lektorka tedy byla zapojena do přípravy a realizace pouze jednoho semináře. Na základě pozorování průběhu seminářů považují střídání lektorů na seminářích za rozporuplné. Pokud by byl zvolen stálý tým lektorů, tito lektoři by byli na skupinu účastníků navázáni, dobře ji znali a mohli s ní efektivněji pracovat. Na druhou stranu je potřeba dodat, že každý lektor vnáší něco nového a svým přístupem a způsobem práce může být pro účastníky inspirativní. Ve výzkumu bude otázce střídání lektorek na seminářích věnována pozornost s cílem zjistit, jak tuto skutečnost vnímali sami účastníci.

Na víkendových seminářích se podíleli také externí odborníci na vybraná témata, kteří zde přednášeli. Do realizace projektu jsem také byla osobně zapojena jako lektorka, avšak má pozice nebyla jasně definována. O spolupráci na projektu jsem byla požádána, abych organizační tým doplnila jakožto členka Junáka. Od čtvrtého víkendového semináře byla do projektu zapojena také studentka Katedry rozvojových studií, Veronika Ambrozyová jako lektorka. Dále byli do projektu zapojeni dobrovolníci, kteří pomáhali s organizačním zajištěním seminářů a měli na starosti stravování.

3.3 Účastníci projektu

V projektové žádosti (Hájek, 2011) byla hlavní cílová skupina definována poněkud nejasně, a sice jako vedoucí oddílů – rádci³². V průběhu výběru účastníků do projektu se ukázalo, že zastávání funkce vedoucí oddílů není pro účast v projektu klíčové. Byli vybíráni aktivní členové skautských oddílů, kteří se podílejí na vedení oddílů a připravují program pro jeho členy. Pro účast v projektu nebylo podmínkou zastávat jakoukoliv formální funkci. Funkce zastávané účastníky projektu znázorňuje Graf 2 (strana 35).

³² Vedoucí oddílů je funkce, kterou zastává pouze jeden člověk v oddíle a musí mít pro ni adekvátní vzdělání (vůdcovskou zkoušku). Rádce je člen oddílu, který vede menší skupinu dětí – družinu, může jím být mladý člověk ještě před dovršením dospělosti.

Propagace projektu začala v lednu roku 2012. Projekt byl propagován prostřednictvím emailové rozesílky na skautská střediska v Olomouckém, Moravskoslezském, Jihomoravském a Zlínském kraji. Koordinátor projektu navštívil vybraná zasedání okresních a střediskových rad, kde projekt představil³³. Dále byly informace o projektu vyvěšeny na webu Katedry rozvojových studií a na *Skautské křižovatce* (Junák, 2012a). Projekt byl propagován také prostřednictvím *Facebooku*. Jako velmi klíčové nejen pro propagaci projektu, ale také pro jeho průběh se ukázalo navázání spolupráce s vedením Junáka na celostátní úrovni (ideálně partnerství Junáka v projektu)³⁴. Z komunikace koordinátora projektu s 2. místostarostou Junáka vyplynulo, že Junák nemá zájem se oficiálně zapojit do již probíhajícího projektu. Tuto informaci koordinátor vyhodnotil tak, že v případě navazujícího projektu bude nutné této situaci předejít a s Junákem navázat spolupráci již při plánování projektu³⁵. (Hájek, 2013)

Zájemci o projekt vyplňovali online dotazník, jehož cílem bylo zjistit, zda se zájemci aktivně podílejí na činnosti oddílu, jaké jsou jejich zkušenosti, s jakou cílovou skupinou pracují, jaké mají znalosti o rozvojové problematice, proč se chtějí účastnit projektu a jaká mají očekávání. Na základě vyplněného dotazníku měli být vybráni vhodní účastníci. Dotazník vyplnilo celkem 28 zájemců, z nichž bylo vybráno 24 účastníků. Účastníků bylo přijato o čtyři více, než byl stanovený indikátor, pro případ, že se účastníci nebudou moci zúčastnit všech seminářů.

Vzhledem k nižšímu počtu zájemců musely být sníženy nároky na účastníky. Do projektu byli přijati i ti zájemci, kteří již předem věděli, že se nebudou moci zúčastnit všech víkendových seminářů. Z 24 přijatých účastníků se prvního víkendového semináře zúčastnilo 15 účastníků. Jeden z nich se neúčastnil druhého semináře a z projektu později odstoupil³⁶. Tři z přijatých účastníků se účastnili až druhého víkendového semináře. Dalších šest účastníků³⁷ z projektu před nebo po

³³ Celkem koordinátor projektu projekt představil na sedmi zasedáních rad a to v Olomouci, Šumperku, Kopřivnici, Kroměříži, Ostravě, Blansku a v Brně, kterých se účastnilo asi 78 skautských činovníků. (Hájek, 2013)

³⁴ Partner projektu, středisko v Kroměříži je jednou z organizačních jednotek Junáka a jeho partnerství nelze považovat za dostatečné, protože jeho působnost je pouze lokální.

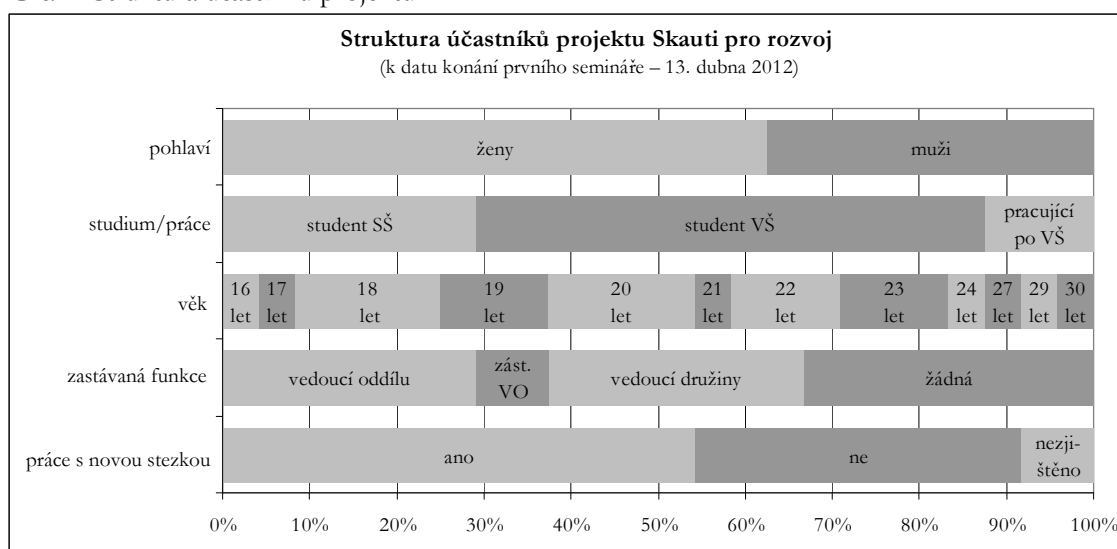
³⁵ V navazujícím projektu Skauti pro rozvoj, který je Katedrou rozvojových studií realizován v roce 2014, je již Junák oficiální partnerem.

³⁶ Účastníka jsem kontaktovala s prosbou o objasnění důvodu odstoupení z projektu. Svě odstoupení účastník odůvodnil tím, že se v době konání projektu do činnosti oddílu zapojoval minimálně, nemohl tedy realizovat aktivity a splnit podmínky projektu.

³⁷ Těchto šest skautských vedoucích jsem kontaktovala prostřednictvím emailu s prosbou o upřesnění důvodu jejich odstoupení z projektu. Dle jejich vyjádření, tři z projektu odstoupili z důvodu nedostatku času a množství jiných povinností a jedna vedoucí byla přijata na roční studijní pobyt v zahraničí. Další z nich jako důvod odstoupení uvádí nemožnost účastnit se všech akcí realizovaných v rámci projektu. Tento důvod je diskutabilní, protože postupně se neúčast na některé z akcí nebrala jako překážka pro zapojení do projektu. Poslední vedoucí uvedla, že z projektu odstoupila kvůli nedostatečné znalosti angličtiny, kterou pokládala za překážku svého zapojení do projektu. (V dotazníku byli účastníci na úroveň angličtiny dotazováni a byla požadována její aktivní znalost z důvodu výjezdu do Moldavska. Do projektu však byli přijati i účastníci bez dostatečné znalosti angličtiny, což se ve výsledku neukázalo jako překážka. Konkrétně tato zájemkyně má ruštinu na vysoké úrovni, což by se v případě výjezdu do Moldavska ukázalo jako vhodnější.)

konání druhého víkendového semináře odstoupilo, i když jim bylo přijetí do projektu potvrzeno a koordinátor s jejich účastí v projektu počítal³⁸. Celkový počet účastníků projektu tedy po druhém víkendovém semináři klesl na 17 (přesněji na 18, protože se jedna účastnice přihlásila do projektu před druhým víkendovým seminářem) a bylo zřejmé, že bude nutné do projektu přijmout další účastníky, aby mohl být naplněn indikátor – 20 účastníků projektu. V září tedy proběhla opětovná propagace projektu a byli osloveni noví potenciální účastníci. Propagace probíhala různými cestami a opět bylo využito *Skautské křižovatky* (Junák, 2012b). Před třetím víkendovým seminářem bylo do projektu přijato šest nových účastníků. Celkový počet účastníků byl navýšen na 24.

Graf 2 Struktura účastníků projektu

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě údajů od účastníků.

Graf 2 znázorňuje strukturu výsledné skupiny 24 účastníků projektu. Průměrný věk účastníků semináře byl 22 let, ale jak vyplývá z grafu, věkové složení účastníků bylo značně různorodé (věkový rozdíl mezi nejmladším a nejstarším účastníkem byl 14 let). Více než polovinu účastníků tvořili studenti vysokých škol, druhou nejpočetnější skupinou byli středoškolští studenti, většinou v posledních ročnících. Projektu se účastnila rozličná skupina účastníků s odlišnými zkušenostmi, které byly ovlivněny jak věkem, tak délkou aktivní práce s dětmi ve skautingu. Kvůli nedostatku zájemců o zapojení do projektu, nebylo možné této situaci předejít, rozdílnost skupiny však značně ovlivňovala průběh projektu a také jeho hodnocení účastníky.

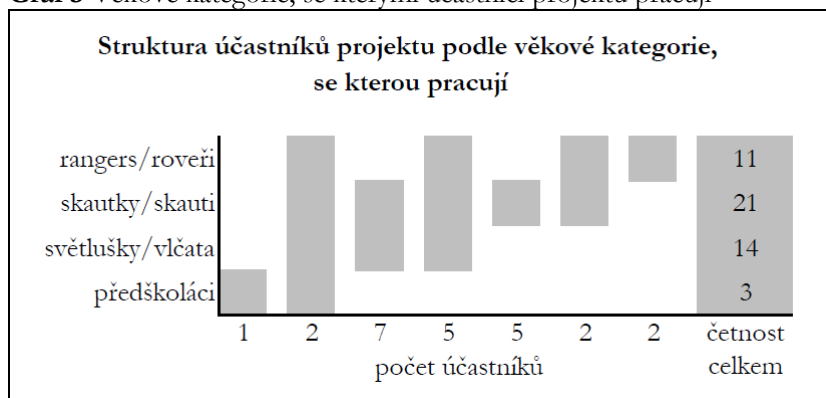
Aby byl projekt co nejprínosnější pro činnost oddílu, bylo by vhodné jeho obsah přizpůsobit stezkám tak, aby aktivity začleňované do oddílu mohly být na stezku co nejvíce

³⁸ U kurzu Svět po skautech, který je realizován v rámci navazujícího projektu Skauti pro rozvoj v roce 2014, je pro účastníky stanoven účastnický poplatek 450 Kč. Pokud se účastník zúčastní všech víkendových seminářů, bude mu poplatek navrácen v plné výši. (Skauti pro rozvoj, 2014) Toto opatření je motivační pro účast na všech částech kurzu a bylo zvoleno na základě zkušenosti z předchozího kurzu. Na druhou stranu, poplatek může některé zájemce od účasti odradit. Funkčnost tohoto opatření se zřejmě ukáže až po skončení kurzu.

navázány. Jak je patrné z grafu, s novou stezkou v oddíle pracovala jen asi polovina účastníků, z toho důvodu nebylo možné ji do programu víkendových seminářů začlenit.

Před výběrem účastníků bylo záměrem zvolit skupinu účastníků, která v oddíle pracuje se stejnou věkovou kategorií. Pokud by byla v tomto ohledu skupina jednotná, snáze by se mohl projekt přizpůsobit potřebám účastníků a bylo by možné se přímo zaměřit na specifika dané věkové kategorie³⁹. Kvůli nízkému počtu zájemců však nebylo možné při výběru účastníků přihlídnout k věkové kategorii, se kterou pracují. Graf 3 znázorňuje, s jakou věkovou kategorií (věkovými kategoriemi) účastníci projektu ve svém oddíle pracují. V průběhu projektu se ukázalo, že jde o důležitý aspekt, kterému však, dle mého názoru, nebyla věnována velká pozornost. Program na seminářích (až na jednu výjimku) nebyl dělen na části, které by byly zaměřeny na konkrétní věkové kategorie. Tomu, jak účastníci vnímali zaměření programu z hlediska věkové kategorie, se kterou pracují, bude věnován prostor ve výzkumu.

Graf 3 Věkové kategorie, se kterými účastníci projektu pracují

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě údajů od účastníků.

3.3.1 Motivace a očekávání účastníků

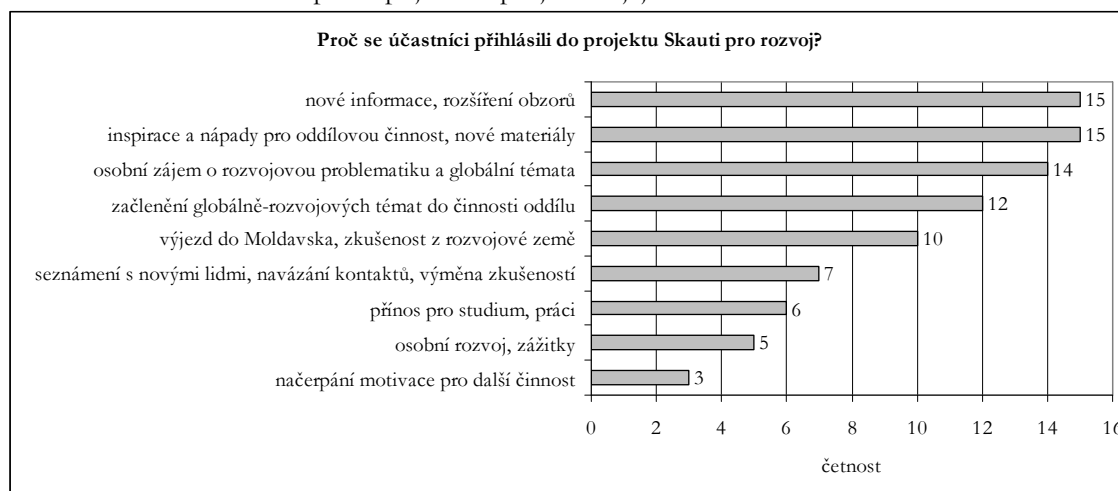
Mimo záměr a cíle projektu, které určují jeho směřování, je důležité také to, proč se jednotliví účastníci do projektu přihlásili a co od účasti v něm očekávají. Informace byly získány z online dotazníku pro zájemce o účast na projektu, jehož součástí byla také otázka týkající se jejich motivace a očekávání. Jednalo se o otevřenou otázku, jejíž přesné znění bylo následující: „Z jakého důvodu se chcete přihlásit na projekt Skauti pro rozvoj? K čemu by Vám mohla být účast na něm užitečná? Co od něj očekáváte?“.

Analyzovány byly pouze odpovědi těch zájemců, kteří se ve výsledku projektu účastnili. Protože dva účastníci dotazník nevyplňovali, bylo do analýzy zahrnuto 22 odpovědí na výše

³⁹ Tento přístup se organizátoři snaží dodržet u navazujícího projektu Skauti pro rozvoj. Kurz Svět po skautech je určen primárně pro vedoucí skautů a skautek a roverů a rangers, vedoucí vlčat a světlušek se do kurzu mohou hlásit také, avšak jsou upozorněni na to, že bude zaměřen na starší věkové kategorie. (Skauti pro rozvoj, 2014)

uvedenou otázkou. S vědomím toho, že mezi motivací a očekáváním je tenká hranice, nebyly v analýze tyto dva aspekty odlišeny. A to zároveň i z toho důvodu, že ani účastníci je ve svých odpovědích většinou nerozlišovali. Očekávání a motivace účastníků před přihlášením do projektu znázorňuje Graf 4. Odpovědi účastníků byly při analýze rozčleňovány do významových celků, které byly následně kategorizovány. V grafu tedy nejsou uvedeny formulace účastníků, ale zobecňující názvy zahrnující různorodější odpovědi účastníků, které však spadají do uváděných kategorií. Graf zobrazuje motivace a očekávání, která se objevila alespoň u tří účastníků.

Graf 4 Motivace účastníků pro zapojení do projektu a jejich očekávání

Zdroj: Zpracováno autorkou dle odpovědí v dotazníku pro zájemce o účast v projektu.

Z motivací a očekávání vyplývá, že ne pro všechny účastníky byl primární motivací záměr začlenit globálně-rozvojová témata do činnosti oddílu, což byl jeden z hlavních cílů projektu, avšak mnoho z nich si od projektu slibovalo získání nových informací o rozvojové problematice, k čemuž projekt rovněž směřoval. Samotný výjezd do Moldavska se ukázal jako velmi motivační a zároveň u mnoha účastníků přihlášení do projektu vycházelo z jejich dlouhodobého zájmu o rozvojovou problematiku a globální témata. Ke zmiňovaným motivacím a očekáváním je potřeba dodat, že účastníci vyplňovali dotazník s cílem být do projektu přijati, což mohlo do jisté míry jejich odpovědi ovlivnit.

3.4 Čtyři víkendové semináře (výstup 1.1)

Všechny čtyři plánované víkendové semináře se uskutečnily, počet účastníků však, jak již bylo uvedeno výše, vždy nedosahoval plánovaných 20. Termíny prvních tří seminářů byly dány již před přihlašování účastníků, o termínu čtvrtého semináře účastníci hlasovali. Každý víkendový seminář byl zaměřen na určité téma globálního rozvojového vzdělávání, témata prvních tří seminářů byla stanovena organizačním týmem, téma posledního semináře si účastníci vybírali sami na základě stanovených možností. Tabulka 3 obsahuje přehled víkendových seminářů realizovaných v rámci projektu.

Tabulka 3 Přehled realizovaných víkendových seminářů

	Téma	Termín	Místo konání	Počet účastníků
První víkendový seminář	multikulturní výchova	13. – 15. 4. 2012	Skautská základna v Kopřivnici	15
Druhý víkendový seminář	globální ekonomika a její alternativy	31. 8. – 2. 9. 2012	Skautská základna v Kopřivnici	12
Třetí víkendový seminář	humanitární pomoc a rozvojová spolupráce	19. – 21. 10. 2012	Skautská základna v Kateřinicích	24
Čtvrtý víkendový seminář	životní prostředí a rozvoj	23. – 25. 11. 2012	Skautská základna v Kateřinicích	20

Zdroj: Sestaveno autorkou dle prezenčních listin a vlastních záznamů.

Víkendové semináře byly sestaveny tak, aby se v nich prolínala teorie s praxí. Semináře obsahovaly odborné přednášky, které seznamovaly účastníky s daným tématem a umožňovaly větší vhled do problematiky. Přednášky byly ve většině případů zajišťovány externími přednášejícími, dílčí témata účastníkům představoval také koordinátor projektu. Mimo setkání s odborníky poskytly semináře účastníkům také setkání s lidmi, kteří se daným tématům věnují v praxi. Velkou část náplně seminářů tvořily ukázky her a aktivit, které si účastníci v průběhu semináře prakticky vyzkoušeli a mohli je pak začlenit do činnosti svých oddílů. Byly zařazovány jak krátké aktivity, tak delší, většinou outdoorové, hry. Podíl a zaměření jednotlivých částí se lišily podle tématu semináře. Podrobný popis jednotlivých programových bloků je pro každý víkendový seminář uveden v přehledové tabulce v příloze (Příloha 1 – Příloha 4), která vždy uvádí délku, název, lektora a stručnou charakteristiku daného programu. Po každém víkendovém semináři byly podklady z něj (zpracované hry a aktivity, materiály k nim, přednášky, fotky, odkazy na zdroje k tématu atd.) poskytnuty účastníkům. Na posledním víkendovém semináři účastníci získali příručku *Globální rozvojové vzdělávání trochu jinak: outdoorové a zážitkové hry* (Štěpničková a Tillová, 2011) vydanou ARPOKem, ze které bylo do programu seminářů zařazeno několik her.

Důležitou součástí víkendových seminářů byla také strava⁴⁰. Byl kladen důraz na pestrou, netradiční a často cizokrajnou stravu především z rozvojových zemí, která vhodně doplňovala obsah seminářů. Netradiční jídla se týkala především obědů a večeří. Každému jídlu předcházela krátký úvod, který popisoval původ pokrmu, ingredience a stručně také způsob přípravy. Po semináři účastníci obdrželi recepty na připravovaná jídla, aby je mohli využít nejen ve svých oddílech.

Všemi semináři se prolínala práce na modelových projektech zahraniční rozvojové spolupráce, které účastníci připravovali ve skupinách. Do seminářů byly zařazeny bloky věnované

⁴⁰ Na čtvrtém víkendovém semináři byla připravována pouze vegetariánská jídla s cílem poukázat na environmentální dopady konzumace masa. Účastníci na tento fakt nebyli upozorněni, mnozí se však po několika jídlech dovítíli. Po základně byly rozvěšeny krátké vzkazy, obrázky či čísla, které se vztahovaly k environmentálním souvislostem konzumace masa a živočišné produkce. Na konci semináře proběhla společná diskuze na toto téma.

seznámení účastníků se základními postupy vzniku projektů a zároveň samotné práci skupin na projektech. Na projektech skupiny pracovaly i mimo víkendové semináře, individuálně se scházely nebo si jinak předávaly informace v obdobích mezi semináři a práce na projektech pokračovala i v druhém roce realizace projektu. Zadáním pro skupiny bylo vytvořit projekt zahraniční rozvojové spolupráce realizovaný na území České republiky nebo v zahraničí. Zaměření i cíle jednotlivých projektů si skupiny stanovovaly samy a to buď s cílem možného budoucího využití projektu ve svém oddíle, nebo jeho přenesení do praxe v rámci výjezdu do Moldavska. Psaní projektu účastníci mohli konzultovat s koordinátorem projektu.

Pro tvorbu projektů byly vytvořeny čtyři skupiny, které vznikly na regionálním principu podle místa bydliště či studia účastníků tak, aby se skupiny mohly v období mezi semináři scházet. Skupiny pracovaly na čtyřech projektech dle své volby, nejednalo se však o projekty zahraniční rozvojové spolupráce, jak byl původní záměr projektu a ke kterým také směřovaly bloky zaměřené na práci na projektech. Skupiny se věnovaly projektům zaměřeným na globální rozvojové vzdělávání. Na jednotlivých projektech skupiny pracovaly v různé intenzitě a výsledek byl rovněž u konkrétních projektů rozdílný⁴¹. Práci na modelových projektech byla věnována velká pozornost, účastníci jí ve skupinách věnovali poměrně dost času, ale zároveň dva rozpracované projekty nebyly dokončeny. Z reakcí účastníků na seminářích a z průběhu práce na projektech lze usuzovat, že ne všichni účastníci považovali vytváření projektů za smysluplné a užitečné. Práci na projektech bude věnována pozornost ve výzkumu s cílem zjistit, zda je účastníci považovali za přínosné a proč a jestli jim vyhovoval způsob, jakým na projektech pracovali.

Jednou z možností uchopení seminářů by mohlo být také to, aby měli účastníci možnost se do přípravy i realizace seminářů více zapojit, čímž by byly semináře obohaceny o další rozměr. Většinu účastníků tvořili zkušení skautští vedoucí, kteří absolvovali řadu kurzů, mnozí již globální témata do činnosti svých oddílů začleňovali a někteří měli také vlastní zkušenost z rozvojových zemí. Účastníci, kteří by projevíli zájem, by na seminářích mohli prezentovat hry a aktivity, které k danému tématu v oddíle uskutečnili, a prakticky je realizovat s ostatními účastníky. Účastníci, kteří navštívili rozvojovou zemi, by mohli představit získané zkušenosti, což by mohlo být inspirací pro ostatní účastníky. Součástí projektu bylo víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií, které mělo sloužit jako motivace účastníků zapojit se do rozvojových projektů v zahraničí. Ke

⁴¹ První skupina zpracovávala náměty na víkendovou výpravu zaměřenou na rozvojová témata, výstupem její práce je asi 80stránkový dokument s náměty na program skautské akce, který obsahuje podrobný popis jednotlivých her a aktivit včetně stručného úvodu do jednotlivých témat. Druhá skupina pracovala na návrhu týdenního letního kurzu s rozvojovou tematikou, projekt rozpracovala, ale nebyl dokončen. Třetí skupina vytvářela aktivity pro práci se stezkou na družinové schůzky, které měly být zaměřeny na oblast Svět okolo nás, konkrétně na body Různost světa a Propojený svět. Ke každé podoblasti měly být vytvořeny hry a aktivity doplněné o představení problematiky, které budou v oddílech testovány a následně upraveny. Práce skupiny skončila u rozdělení úkolů, které však nebyly dokončeny. Čtvrtá skupina pracovala na programu pro děti v dětském centru v Moldavsku, které bylo v plánu navštívit. Tento program se ve výsledku v Moldavsku uskutečnil.

stejnému cíli však mohly přispět i prezentace samotných účastníků projektu. Ve výzkumu bude věnována pozornost tomu, zda by účastníci uvítali větší zapojení do víkendových seminářů a případně jakou formou.

3.5 Realizace aktivit v oddílech (výstup 2.1)

Hry a aktivity věnované tématům globálního rozvojového vzdělávání účastníci realizovali vždy v období po víkendovém semináři do konání dalšího víkendového semináře a byly zaměřeny na to téma globálního rozvojového vzdělávání, kterému byl konkrétní seminář věnován. Hry a aktivity měly být v oddílech realizovány od května 2012 do ledna 2013, protože však poslední tři semináře následovaly krátce po sobě, mnohým účastníkům čas na realizaci aktivit nestačil, a z toho důvodu byla realizace výstupu 2.1 prodloužena do března roku 2013. Ideální bylo, pokud účastníci témata globálního rozvojového vzdělávání začleňovali tak, aby vhodně doplnila stávající činnost oddílu a byla v souladu s jejich dlouhodobými plány. Většinou však účastníci aktivity začleňovali nárazově, což ovlivnil i nedostatek času na koncepčnější řešení. Otázkou je, zda by bylo pro účastníky projektu přínosné, aby byla v rámci seminářů věnována pozornost také plánování a možnostem, jak začlenit témata globálního rozvojového vzdělávání do oddílových plánů. Tato otázka bude zařazena do výzkumu s cílem zjistit, zda by účastníci považovali věnování pozornosti práci s plány za přínosné.

Účastníci v oddílech buď realizovali hry a aktivity přímo ze semináře, nebo pro jejich tvorbu využívali odkazy na různé zdroje, které jim byly poskytnuty po každém semináři. Přípravu her a aktivit mohli účastníci konzultovat s koordinátorem projektu nebo lektorkami ARPOKu, dále mohli využívat knihovnu ARPOKu a případně další materiály organizace. Je otázkou, zda semináře účastníkům sloužily spíše jako zdroje informací a aktivity vyhledávali v jiných zdrojích či sami vymýšleli nebo v oddílech realizovali přímo ty aktivity, které si vyzkoušeli na seminářích. Tomu, z jakých zdrojů účastníci vycházeli při přípravě aktivit a zda využívali možnosti konzultací, bude věnován prostor ve výzkumu.

U realizace některých her a aktivit v oddílech byl přítomen koordinátor projektu a pomáhal s jejich přípravou a realizací⁴². Koordinátor zároveň vedoucím poskytoval zpětnou vazbu k realizovaným hrám a aktivitám. Přítomnost koordinátora při realizaci her a aktivit v oddíle osobně vnímám rozporuplně. Za pozitivní pokládám samotné poskytnutí zpětné vazby, která je zpravidla velmi přínosná, tedy za předpokladu, že je relevantní a vhodně podaná. Za rizikové naopak považuji to, že koordinátor není skautem a má tedy limitovaný vhled do skautského prostředí.

⁴² Koordinátor byl v průběhu projektu přítomen u realizace 14 aktivit a u čtyř aktivit byla přítomna Veronika Ambrozová. Celkem bylo navštíveno 18 účastníků projektu (u tří z nich proběhla více než jedna návštěva a někteří realizovali aktivity po dvojicích).

Hodnocení něčí činnosti je obecně velmi citlivou záležitostí. Samotnou přítomnost koordinátora při realizaci aktivit považují za problematickou z důvodu, že v družině či oddíle se členové velmi dobře znají a přítomnost člověka zvnějšku může působit rušivě. Avšak velmi záleží na konkrétní situaci a roli koordinátora při hrách a aktivitách. Tomu, jak účastníci vnímali přítomnost koordinátora projektu při realizaci her a aktivit a zda ji považovali za vhodnou a přínosnou, bude věnována pozornost ve výzkumu.

Realizaci her a aktivit účastníci dokumentovali prostřednictvím prezenčních listin, fotodokumentace a stručného popisu realizovaných her a aktivit. Ne vždy však účastníci dodali všechny potřebné dokumenty. Osobně bych považovala za vhodné, aby na víkendových seminářích byl věnován větší prostor ke sdílení zkušeností ze začleňování her a aktivit v oddílech. Účastníci by představováním realizovaných her a aktivit mohli získat zpětnou vazbu od ostatních účastníků a zároveň by pro mnohé účastníky mohlo být motivací k začleňování témat ve větším rozsahu či propracovanější formou. Sdílení zkušeností by mohlo být inspirativní pro ostatní účastníky, kteří by získali nové nápady, jak témata do oddílu začleňovat. V průběhu prvních seminářů by představování aktivit mohlo být cenným zdrojem informací rovněž pro realizátory projektu o tom, jak účastníci v oddílech s tématy pracují a co by pro ně v rámci seminářů bylo nejpřínosnější. Tomu by zároveň napomohlo, aby semináře připravoval stálý tým lektorů, jak již bylo uvedeno výše. Ve výzkumu bude této otázce věnována pozornost za cílem zjistit, zda by účastníci považovali za přínosné, aby byl sdílení zkušeností z realizace aktivit věnován na seminářích větší prostor.

Do realizace aktivit se zapojili všichni účastníci projektu, avšak v různé míře (zapojení jednotlivých účastníků vyjadřuje Tabulka 4 na straně 46). Účastníci témata globálního rozvojového vzdělávání začleňovali buď do družinových či oddílových schůzek, dále do jednodenních či vícedenních výprav nebo někteří také do táborů. Za celou dobu bylo realizováno celkem 70 her a aktivit⁴³ v oddílech, kterých se zúčastnilo asi 750–800 členů⁴⁴ skautských oddílů. (Hájek, 2013 a 2014) Tato čísla dokumentují pouze ty aktivity, které účastníci vykážali, aby splnili podmínky zapojení do projektu. Je otázkou, zda účastníci v době konání projektu začleňovali témata globálního rozvojového vzdělávání ve větší míře i nad rámec povinností vyplývajících z účasti v projektu. Zároveň z čísel nevyplývá, zda a v jaké míře účastníci tato témata začleňují i nadále. Není tedy jasné, zda měl projekt dlouhodobý dopad, a případně, jaká je udržitelnost projektu. Na to, zda účastníci znalosti a dovednosti nabyté v průběhu projektu využívají i nadále pro přípravu aktivit a her v oddíle s tématy globálního rozvojového vzdělávání, bude zaměřena část výzkumu.

Z předchozího textu vyplývá, že v průběhu projektu v souvislosti s realizací aktivit v oddílech vyvstalo mnoho nejasností a otázek a tím pádem i množství podnětů pro výzkum. To je

⁴³ 55 aktivit bylo realizováno v roce 2012 a 15 v roce 2013. (Hájek, 2013 a 2014)

⁴⁴ Přesné číslo není možné stanovit, protože nebyla vždy dodána prezenční listina.

dáno především tím, že v průběhu projektu účastníci hodnotili jednotlivé akce formou evaluačních dotazníků, avšak realizační tým se příliš nezaměřoval na to, jak účastníci vnímají začleňování aktivit v oddílech, jaké jsou jejich názory a co by případně udělali jinak, aby pro ně byla tato část projektu přínosnější. Realizování aktivit v oddílech považují za velmi důležitou součást projektu, a proto jí bude ve výzkumu věnována velká pozornost. Právě začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů po skončení projektu považují za stěžejní z hlediska přínosu projektu pro jeho účastníky, pro členy oddílů a rovněž dlouhodobých dopadů projektu.

3.6 Víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií (výstup 3.1)

Víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií se uskutečnilo 22. – 24. března 2013 na skautské základně v Domašově nad Bystricí. Setkání se zúčastnilo 13 účastníků projektu. Víkendové setkání mělo přispět k naplnění třetího cíle projektu, jímž bylo „*podpoření aktivního zapojení skautů do konkrétních projektů*“. Víkendové setkání tedy bylo koncipováno tak, aby motivovalo účastníky k jejich vlastnímu zapojení do rozvojové spolupráce. Hlavní náplní víkendového setkání byly přednášky studentek Katedry rozvojových studií, které mají vlastní zkušenosti z rozvojových zemí. Studentky seznamovaly účastníky především s organizacemi, skrze které vycestovaly, a konkrétními projekty, na kterých pracovaly, a zároveň předávaly informace o navštívených rozvojových zemích a sdílely své zážitky. Účastníci tak získali přehled o různých možnostech, jak vycestovat do rozvojové země, na čem je možné se podílet a jak se mohou sami zapojit. Přehled přednášejících, organizací a zemí, ve kterých pracovaly, je uveden v tabulce v příloze (Příloha 5), kde je popsána také zbývající náplň víkendového setkání.

Z průběhu víkendových seminářů a zpětných vazeb od účastníků bylo zřejmé, že by uvítali blok věnovaný tomu, jak správně dělat reflexi po hrách a aktivitách, aby byl naplněn jejich smysl a bylo dosaženo stanovených výchovně-vzdělávacích a cílů. Z toho důvodu byl blok o reflexi zařazen do programu víkendového setkání, i když se značně lišil od ostatních částí programu víkendu.

3.7 Výjezd do Moldavska (výstup 3.2)

Termín výjezdu do Moldavska byl stanoven na srpen, avšak jen rámcově a o přesném termínu konání výjezdu účastníci hlasovali. Ve výsledku byl výjezd naplánován na poměrně krátkou dobu z důvodu, aby vyhovoval dostatečnému počtu účastníků. Protože při hlasování o termínu nelze vyhovět všem, doporučila bych, aby byl termín výjezdu do Moldavska (a stejně tak i termín čtvrtého víkendového semináře a víkendového setkání se studenty) určen již na začátku projektu. Účastníci by tak již při přihlášení přesně věděli, kdy se dané akce uskuteční a zorganizovali by si tak jiné povinnosti podle nich. Skautští vedoucí jsou v průběhu roku velmi zaneprázdněni kvůli

víkendovým akcím svých oddílů, v období letních prázdnin jezdí na tábory a vzdělávací kurzy. Zdá se, že tento fakt značně ovlivnil účast na jednotlivých akcích.

V květnu 2013 se uskutečnilo neoficiální plánovací setkání k výjezdu do Moldavska. Setkání nebylo součástí projektu, bylo čistě dobrovolné a účastnilo se jej pět účastníků a koordinátor projektu. Na tomto setkání byly částečně vybrány organizace a projekty, které budou v rámci výjezdu do Moldavska navštíveny. Zároveň byla naplánována koncepce přípravy programu pro děti v Moldavsku. Účastníci projektu byli později rozděleni do tří pracovních skupin, každá skupina připravovala program pro konkrétní skupinu dětí či mladých lidí (setkání s místními skauty, návštěva mateřské školy a dětského centra).

Hlavní a vlastně jediné zapojení účastníků do přípravy výjezdu do Moldavska bylo formou přípravy programu pro moldavské skauty a děti v mateřské škole a dětském centru. Z reakcí některých účastníků vyplývalo, že by se rádi do přípravy výjezdu zapojili ve větší míře. Účastníci by mohli být více zapojeni do výběru navštívených institucí a organizací. Zároveň mohl organizátor účastníky zapojit do organizačního zajištění exkurze, například do vyhledávání ubytování. Větší zapojení účastníků s sebou nese větší zátěž pro organizátora, na druhou stranu by účastníci byli obohaceni o další zkušenosti. Je však otázkou, zda by takové zapojení uvítali všichni účastníci. S tím zároveň souvisí i to, zda je větší zapojení opravdu všech účastníků žádoucí a nebylo by vhodnější nechat míru zapojení na dobrovolné bázi. Tomu, zda by účastníci považovali za přínosné být do přípravy výjezdu do Moldavska zapojeni ve větší míře a případně jakou formou, bude věnována pozornost ve výzkumu.

Výjezd do Moldavska byl naplánován od 25. srpna do 1. září 2013, tedy od soboty do neděle. Kvůli technickému problému autobusu, kterým měla skupina jet, a následné nezajištění náhradní přepravy dopravcem včas, se odjezd zpozdil o téměř den a půl. Namísto sobotního dopoledne se z Olomouce vyjíždělo v neděli v podvečer. Cestu do Moldavska zároveň prodloužilo to, že na část cesty měl autobus pouze jediného řidiče a bylo tedy nutné dělat povinné přestávky. Autobus dorazil do Kišiněva v úterý v brzkých ranních hodinách. Z Moldavska se skupina vracela v sobotu brzy ráno a do Olomouce přijela v neděli kolem poledne. Ve výsledku se čas v Moldavsku zkrátil ze šesti na čtyři dny. Výjezdu se účastnilo celkem 19 účastníků projektu. Přípravu i organizaci na výjezdu zajišťoval koordinátor projektu. Skupinu doprovázela Mgr. Zinaida Ivanovová, rodilá Moldavanka dlouhodobě žijící v České republice, která zajišťovala tlumočení v průběhu celého výjezdu. Výjezdu jsem se rovněž osobně účastnila.

Kvůli opožděnému příjezdu do Moldavska neproběhla plánovaná návštěva projektu zaměřeného na průzkum a sanaci lokalit znečištěných ropnými látkami, který v Moldavsku realizuje firma Dekonta. Stejně tak neproběhlo setkání s moldavskými skauty, pro které měla jedna z přípravných skupin přichystaný program. Součástí setkání s místními skauty mělo být vzájemné seznámení, výměna zkušeností a navázání kontaktů. Mimo přímé setkání s moldavskými skauty ve

vyhrazený čas se společným programem bylo počítáno s tím, že se moldavští skauti přidají ke skupině i na další části programu. Mělo se jednat především o společnou návštěvu dětského centra, kde by místní skauti usnadnili komunikaci s dětmi. Dále se ke skupině mohli přidat i na další program v Kišiněvě. Vedoucí moldavských skautů však několik dní před odjezdem skupiny do Moldavska přestala s koordinátorem projektu komunikovat a nebylo tedy možné se s místními skauty setkat.

V rámci výjezdu účastníci navštívili jak řadu organizací a institucí, tak i některé turistické zajímavosti a absolvovali neformální setkání s místními obyvateli. Stručný popis navštívených institucí, organizací a projektů je uveden v tabulce v příloze (Příloha 5), v případě, že se nejedná o všeobecně známé organizace, je jejich činnost stručně přiblížena. Jak již bylo uvedeno výše, skupina, která připravovala program pro setkání s moldavskými skauty, neměla možnost jej zrealizovat. Program zbývajících dvou skupin ale byl zařazen a podíleli se na něm všichni účastníci výjezdu, nejen členové přípravné skupiny. Jednalo se o program v dětském centru pro ohrožené děti a program pro děti v mateřské škole.

3.8 Přednášky o Moldavsku (výstup 3.3)

Po návratu z výjezdu do Moldavska, od září do prosince 2013, účastníci sdíleli své zkušenosti a zážitky prostřednictvím besed a přednášek. Proběhlo celkem osm besed a přednášek pro veřejnost⁴⁵ a tři výstavy fotografií⁴⁶. Konalo se tedy celkem 11 akcí, čímž byl naplněn indikátor (10 přednášek). Přednášky a výstavy zhlédlo kolem 300 lidí. (Hájek, 2014)

Na přípravě a realizaci akcí se podílelo 12 účastníků, kteří většinou spolupracovali ve dvojicích či trojicích a měli tedy na starosti dvě či tři akce. Čtyři účastníci organizovali tři akce, sedm účastníků dvě akce a jedna účastnice zorganizovala výstavu fotografií, i když se sama výjezdu do Moldavska neúčastnila. Osm z účastníků výjezdu do Moldavska se na přípravě a realizaci akcí pro veřejnost nepodílelo vůbec. Z uvedených čísel je zřejmý značný nepoměr mezi účastníky, kteří organizovali několik akcí, a účastníky, kteří se naopak na přípravě a realizaci akcí nepodíleli vůbec. Nepoměr je umocněn tím, že účastníci mnohdy realizovali více akcí, aby vykompenzovali neangažovanost ostatních účastníků a napomohli tak naplnění podmínek projektu. Naplňování výstupu 3.3 se ukázalo jako značně problematické a proto bude ve výzkumu věnována pozornost tomu, proč se někteří účastníci do sdílení svých zkušeností a zážitků formou besed a přednášek nezapojili. Zároveň bude cílem zjistit, zda účastníci, kteří se na organizování přednášek, besed a výstav podíleli, jejich uskutečnění považovali za přínosné.

⁴⁵ Dvě ve Zlíně a dále v Olomouci, Postřelmově, Velkém Týnci, Mořkově, Bojkovicích a Svitavách. (Hájek, 2014)

⁴⁶ V Brně, Postřelmově a Bojkovicích. (Hájek, 2014)

Termín a místo besed či přednášek si účastníci volili sami. Většinou akce realizovali v místě svého bydliště nebo ve městě, kde studují. Stejně tak forma i obsah akce závisely na účastnících a odvíjely se především od jejich zájmu a možností, zároveň bylo zohledňováno také to, aby měla akce co největší přínos pro návštěvníky. Při přípravě akcí účastníci spolupracovali s koordinátorem projektu, který jim pomáhal jak s organizací, tak s přípravou obsahu přednášek. Na většině akcí byl koordinátor projektu přítomen. Propagace akcí probíhala různou formou, o pomoc s ní mohli účastníci požádat koordinátora projektu. Účastníci rovněž mohli využít finanční i materiální podporu z projektu na propagaci či samotnou realizaci akce. Výše podpory se odvíjela od druhu a velikosti akce. V úvodu přednášek a besed účastníci většinou představovali samotný projekt a zahraniční rozvojovou spolupráci České republiky. Zaměřovali se však především na Moldavsko jako takové, na jejich vlastní činnost v Moldavsku a co si z výjezdu odnášejí. Cestu do Moldavska představovali nejčastěji formou fotek doplněných o vlastní vyprávění. Mnohé besedy a přednášky účastníci doplňovali ochutnávkou tradičních moldavských pokrmů či moldavského vína.

3.9 Míra zapojení účastníků

Zapojení účastníků bylo podrobně popsáno u jednotlivých výstupů. Pro větší přehlednost je zapojení účastníků do různých částí projektu zároveň shrnuto v této podkapitole. Kompletní přehled zapojení jednotlivých účastníků je uveden v tabulce (Tabulka 4). Pro zachování anonymity účastníků jsou místo jejich jmen uvedena pouze čísla. Pořadí bylo zvoleno od nejvíce zapojených po nejméně zapojené účastníky. Účastníci, kteří se do projektu zapojili později, jsou uvedeni na konci tabulky. Z tabulky lze vyčíst, kolika akcí se jednotliví účastníci účastnili a v jakém rozsahu realizovali aktivity v oddíle či přednášky o Moldavsku. V posledních dvou sloupcích tabulky je vyjádřeno procentuální zapojení jednotlivých účastníků do projektu. Zároveň tabulka poskytuje údaje o celkovém počtu účastníků jednotlivých akcí a jejich celkovém zapojení do realizace aktivit v oddílech a přednášek o Moldavsku. Poslední řádek tabulky vyjadřuje celkový počet účastníků, kteří se dané akce účastnili či realizovali dané aktivity. Celkové součty účastníků nesouhlasí s počty uvedenými výše v textu z toho důvodu, že výše jsou uvedeny celkové počty realizovaných aktivit a přednášek, zatímco tabulka udává počet účastníků, kteří aktivity a přednášky realizovali. Rozdíl je dán tím, že někteří účastníci aktivity a zvláště přednášky realizovali ve dvojicích či trojicích, a zároveň tím, že někteří účastníci realizovali více než jednu aktivitu k semináři či přednášce.

Tabulka 4 Zapojení jednotlivých účastníků do projektu

Účastník	Účast na jednotlivých akcích						Realizace aktivit v oddělech a přednášky o Moldavsku					Zapojení v %	
	Víkendové semináře ⁴⁷				Setkání se studenty	Výjezd do Moldavska	Aktivity v oddělech po seminářích ⁴⁸				Přednáška ⁴⁹	Účast na akcích v %	Realizace aktivit v %
	1	2	3	4			1	2	3	4			
1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	100	100
2	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	83,3	100
3	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	83,3	100
4	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	83,3	100
5	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	83,3	100
6		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	83,3	100
7		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	83,3	100
8	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		83,3	80
9	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			83,3	80
10	✓		✓	✓	✓	✓			✓	✓		83,3	60
11	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓			66,7	100
12	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		66,7	80
13	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓		66,7	80
14	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓		66,7	75
15	✓		✓	✓			✓	✓	✓	✓		50	100
16	✓		✓			✓	✓		✓		✓	50	100
17		✓	✓	✓				✓	✓			50	66,7
18		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓		100	75
19			✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	100	100
20			✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	100	100
21			✓	✓	✓	✓			✓	✓		100	66,7
22			✓	✓		✓			✓	✓	✓	75	100
23			✓		✓	✓			✓		✓	75	100
24			✓	✓		✓			✓	✓		75	66,7
Σ	14 ⁵⁰	12	24	20	13	19	13	13	24	19	12	78,8	88,8

Zdroj: Zpracováno autorkou dle prezenčních listin a záznamů o účastnících.

3.10 Naplnění cílů projektu

Naplnění stanovených indikátorů již bylo zmíněno výše u jednotlivých výstupů a podrobně popsáno. Pro přehlednost je naplnění stanovených indikátorů shrnuto níže v tabulce (Tabulka 5). Pokud indikátor nebyl zcela naplněn, je jeho plnění vyjádřeno procentuálně.

⁴⁷ Šedě jsou označeny ty semináře, kterých se konkrétní účastník nemohl účastnit, protože se do projektu přihlásil až po jejich realizaci. Tyto semináře pak nejsou započítány do procentuálního vyjádření zapojení účastníka do projektu.

⁴⁸ Šedě jsou označeny aktivity po těch seminářích, kterých se účastníci neúčastnili, a nemohli tedy aktivity realizovat. Mnozí účastníci realizovali i aktivity, které se tematicky vztahovaly k semináři, jehož se neúčastnili. Šedě označené aktivity nejsou započítány do procentuálního vyjádření zapojení účastníka do projektu.

⁴⁹ Šedě jsou označeni ti účastníci, kteří se neúčastnili výjezdu do Moldavska a nemohli o něm tedy přednášet. Naopak jedna z účastnic (pořadové číslo 2) zorganizovala výstavu o Moldavsku, i když se výjezdu neúčastnila.

⁵⁰ Semináře se účastnilo 15 účastníků, jeden z nich však z projektu odstoupil a není proto do tabulky začleněn.

Za předpokladu, že splnění objektivně ověřitelných indikátorů stanovených k jednotlivým výstupům potvrzuje naplnění cílů projektu, by se při pohledu na splnění těchto indikátorů dalo říci, že cíle projektu byly naplněny. Pouze u dvou indikátorů nedošlo k jejich úplnému splnění, ale v obou případech se míra naplnění blíží 90 %. Konkrétně se jedná o výstup 1.1, u kterého byl stanoven indikátor 20 účastníků víkendových seminářů. Dvou ze čtyř seminářů se účastnilo méně než 20 účastníků a, i když se jednoho semináře účastnilo 24 účastníků, na jeden seminář vychází průměrně 17,75 účastníků. Aby byl tento indikátor zcela naplněn, muselo by se seminářů účastnit celkově o devět účastníků více. Druhým ne zcela naplněným indikátorem je indikátor stanovený k výstupu 2.1. Aktivit bylo realizováno pouze 70 namísto plánovaných 80. Je však potřeba dodat, že jsou tyto dva indikátory vzájemně provázané. Plánovaný počet aktivit vychází z předpokladu, že každý účastník realizuje čtyři aktivity. Vzhledem k tomu, že bylo účastníků seminářů méně, realizovali následně méně aktivit. Jasnou propojenost lze vidět také v tom, že účastníků bylo o devět méně a realizovaných aktivit o deset méně.

Tabulka 5 Naplnění indikátorů projektu

Výstup	Indikátory – plán	Indikátory – realita	Výsledek
1.1 Vedoucí oddílů se účastní víkendových seminářů	4 víkendové semináře	4 víkendové semináře	splněno
	20 účastníků víkendových seminářů	15, 12, 24 a 20 účastníků víkendových seminářů (průměrně 17,75)	téměř splněno (88,75 %)
2.1 Vedoucí oddílů realizují pro členy svých oddílů aktivity GRV	80 realizovaných aktivit pro skautské oddíly a veřejnost	70 realizovaných aktivit pro skautské oddíly a veřejnost	téměř splněno (87,5 %)
3.1 Účastníci seminářů absolvují interaktivní setkání se studenty Katedry rozvojových studií	1 víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií	1 víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií	splněno
3.2 Účastníci seminářů absolvují výjezd do Moldavska	1 výjezd do Moldavska pro 15 vedoucích oddílů	1 výjezd do Moldavska pro 19 vedoucích oddílů	splněno
3.3 Účastníci výjezdu do Moldavska sdílí své zkušenosti a znalosti	10 přednášek o rozvojové problematice	11 přednášek o rozvojové problematice	splněno

Zdroj: Sestaveno autorkou dle závěrečných zpráv (Hájek, 2013 a 2014) a vlastních záznamů.

3.11 Shrnutí

V úvodu kapitoly byl projekt popsán tak, jak byl naplánován a formulován v žádosti o dotaci, byl zde zmíněn záměr projektu, jeho cíle a výstupy. Další podkapitoly podrobně popisovaly průběh samotného projektu, pozornost byla věnována jak realizátorům, tak účastníkům projektu a zejména realizaci jednotlivých výstupů se zaměřením na to, co a v jaké podobě v rámci projektu proběhlo. Poslední dvě podkapitoly popisovaly zapojení účastníků a naplnění cílů projektu. Závěrem by se dalo říci, že veškeré plánované aktivity projektu byly uskutečněny, i když se míra zapojení účastníků do projektu lišila jak u jednotlivých účastníků tak napříč různými částmi

projektu. U popisu realizace jednotlivých částí byla formulována východiska, která budou následně reflektována ve výzkumu. Protože jsou tato východiska zmiňována v různých částech kapitoly, pro přehlednost je shrnuje následující odstavec.

Na základě poznatků z realizace víkendových seminářů budou do výzkumu začleněny následující oblasti s cílem zjistit, jak je vnímají účastníci: střídání lektorek na seminářích, zaměření programu z hlediska věkové kategorie, se kterou účastníci pracují, případné začlenění práce s oddílovými plány do náplně seminářů, průběh práce na modelových projektech, případné větší zapojení účastníků do přípravy a realizace víkendových seminářů. V souvislosti s realizací aktivit v oddílech budou ve výzkumu reflektovány tyto oblasti: využívání různých zdrojů při přípravě aktivit a možnosti konzultací, vnímání přítomnosti koordinátora projektu při realizaci aktivit v oddíle, případný větší prostor na seminářích pro sdílení zkušeností z realizace aktivit. Ve výzkumu bude dále věnována pozornost začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu po skončení projektu. V návaznosti na výjezd do Moldavska budou do výzkumu zařazeny tyto oblasti: podílení se na organizaci přednášek a besed o Moldavsku a vnímání jejich přínosu účastníky, případné větší zapojení účastníků do přípravy a realizace výjezdu.

4 Analýza evaluačních dotazníků k jednotlivým akcím

Kapitola je věnována evaluačním dotazníkům, které účastníci projektu vyplňovali po jednotlivých realizovaných akcích. Cílem kapitoly je vyplnění dotazníky a analyzovat, výsledky interpretovat a vyjádřit tak, jak účastníci jednotlivé akce hodnotí. Každé hodnocené akci je věnována jedna podkapitola. Poslední, sedmá podkapitola shrnuje výsledky analýzy hodnocení jednotlivých akcí, definuje společné rysy a formuluje závěry. Na základě těchto zjištění budou dále doplněna a upřesněna východiska pro výzkum, která byla formulována v předchozí kapitole.

Účastníci hodnotili víkendové semináře (výstup 1.1), setkání se studenty Katedry rozvojových studií (výstup 3.1) a výjezd do Moldavska (výstup 3.2) vždy na konci formou papírového dotazníku nebo zpětně prostřednictvím online dotazníku. Přehled hodnocených akcí včetně dalších informací poskytuje Tabulka 6. Jednotlivé formuláře evaluačních dotazníků jsou uvedeny v příloze (Příloha 7). Účastníci jednotlivé akce hodnotili jak z obsahového, tak organizačního hlediska a zároveň hodnotili konkrétní části jednotlivých akcí. Podrobný popis programu jednotlivých akcí je uveden v tabulkách v příloze (Příloha 1 – Příloha 6), harmonogram jednotlivých akcí lze však vyčíst také z grafu v každé podkapitole.

Tabulka 6 Přehled akcí hodnocených účastníky prostřednictvím evaluačních dotazníků

Název hodnocené akce	Téma akce	Forma hodnocení účastníky	Vyplněné dotazníky/ počet účastníků	Návratnost dotazníků
První víkendový seminář	multikulturní výchova	papírový dotazník, na konci akce	15/15	100 %
Druhý víkendový seminář	globální ekonomika a její alternativy	papírový dotazník, na konci akce	11/12	91,7 %
Třetí víkendový seminář	humanitární pomoc a rozvojová spolupráce	online dotazník, zpětně	19/24	79,2 %
Čtvrtý víkendový seminář	životní prostředí a rozvoj	papírový dotazník, na konci akce	15/20	75 %
Víkendové setkání se studenty	-	online dotazník, zpětně	9/13	69,2 %
Výjezd do Moldavska	-	online dotazník, zpětně	11/19	57,9 %

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků a vlastních záznamů.

V papírovém nebo online dotazníku byly použity dva druhy otázek: otevřená otázka a škála. Otázky byly užívány samostatně nebo v kombinaci, kdy účastníci na otázku odpovídali prostřednictvím škály a svou odpověď komentovali slovně. Analýza dotazníků byla prováděna dvojím způsobem podle druhu otázky. V případě škály, jejímž prostřednictvím jsou získávána kvantitativní data, byly odpovědi zpracovány statisticky a jsou zobrazeny prostřednictvím grafů vytvořených v programu *MS Excel*. Hodnoty uváděné v grafech jsou průměrem všech odpovědí na konkrétní otázku.

Pro analýzu odpovědí na otevřené otázky, jež vedly ke získání dat kvalitativního charakteru, byla použita technika otevřeného kódování. Švaříček a Šedřová (2007, s. 2011–2022) uvádějí, že se jedná o univerzální a efektivní způsob analýzy dat, který směřuje k velmi detailní a hloubkové práci s textem. Analyzovaný text je rozdělen na jednotky, tedy významové celky různé velikosti, kterým je přidělen kód, jež vystihuje jejich význam a odlišuje je od ostatních. Autoři doplňují, že je důležité vystihnout to, co se děje v datech, nikoli toho, co si myslí výzkumník. Kódy jsou v závěru systematicky kategorizovány a hierarchizovány. Prakticky otevřené kódování probíhalo ručně do vytištěných textových dat (tedy odpovědí všech účastníků na jednotlivé otázky v dotaznících) a následně byl vytvořen kategorizovaný seznam kódů. Ke strukturování těchto dat bylo využito analytické techniky „vyložení karet“. Podle Švaříčka a Šedřové (2007, s. 2026) se jedná o proces, kdy jsou kategorie vzniklé skrze otevřené kódování uspořádány a na základě toho je pak sestaven text, který je vlastně přeprávkou obsahu jednotlivých kategorií.

Texty podkapitol vycházejí čistě z odpovědí účastníků na otevřené otázky, což je také příčinou různého rozsahu jednotlivých kapitol. Doplnující či upřesňující informace a mé vlastní komentáře jsou vždy uváděny v poznámkách pod čarou. Na tomto místě je vhodné uvést také limity provedené analýzy a následné interpretace. V některých případech mohlo docházet k nepochopení nebo špatnému vyložení odpovědí účastníků a ty tak mohly být nesprávně interpretovány. Vzhledem k tomu, že jsem se všech akcí projektu osobně účastnila, byla přítomna u hodnocení jednotlivých částí programu přímo na místě a hovořila s účastníky, mohlo se u některých výpovědí účastníků stát, že jim byly připisovány odlišné významy. Je však potřeba dodat, že jsem se snažila o to, abych vystihla a popsala pouze názory samotných účastníků a nevyjadřovala své vlastní domněnky, jelikož jsem si již při zpracování dat byla vědoma rizik, která vyplývají z mého zapojení do projektu. Cílem bylo dodržet princip popisování pouze toho, co vyplývá z dat, a ne toho, co si myslí výzkumník.

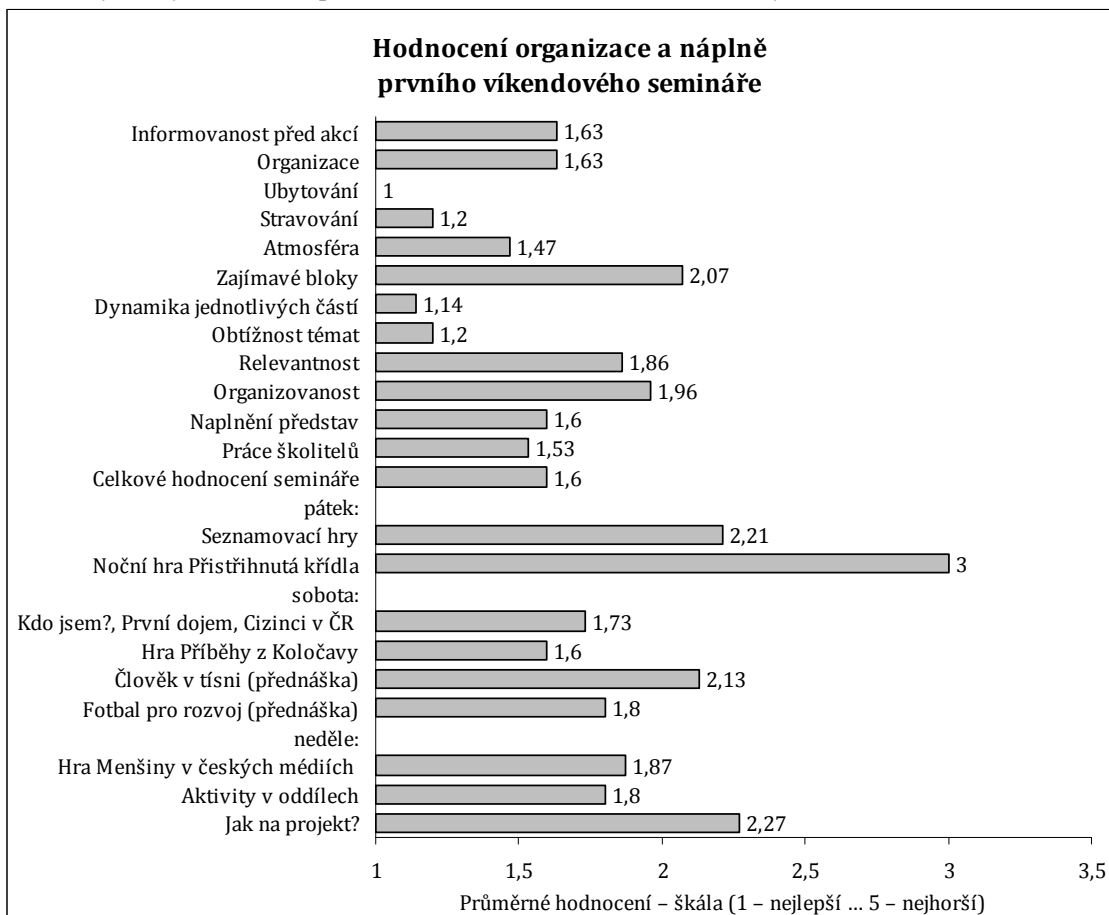
4.1 První víkendový seminář

Účastníci seminář z organizačního hlediska hodnotili velmi pozitivně. Vyhovovalo jim ubytování, velmi oceňovali chutnost a pestrost stravy, dále její cizokrajnost a fakt, že zpětně dostanou recepty a budou tak moci jídla vařit nejen na akcích svého oddílu. Účastníci kladně hodnotili sestavení programových bloků, ale mnozí by uvítali lepší využití času a vytýkali prostoje a hluchá místa. Ve skupině, která se na semináři sešla, se účastníci cítili dobře a atmosféru na semináři hodnotili pozitivně, mnozí účastníci však postrádali skautské prostředí⁵¹. Po prvním víkendovém

⁵¹ Pojem „skautské prostředí“, „skautská atmosféra“ či „skautský duch“ je velmi těžce definovatelný, jeho smysl je členům skautského hnutí zřejmý, avšak je těžko přenositelný mimo skautskou komunitu. Toto subjektivní vnímání účastníky zřejmě způsobil fakt, že byl seminář připravován a organizován především lidmi, kteří nejsou skauty, a proto tomuto rozměru nebyl přikládán velký význam. Po tomto zjištění se

semináři se ukázalo, že účastníci velmi silně vnímají fakt, že projekt není realizován skauty⁵². Někteří pocíťovali nedostatečnou znalost skautského prostředí lektory, jiní naopak považovali fakt, že lektori nejsou skauti, za přínos.

Graf 5 Výsledky hodnocení prvního víkendového semináře účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

Náplň semináře účastníci hodnotili velmi kladně, ale s jednotlivými bloky byli různě spokojeni. Úvodní seznamovací aktivity některým účastníkům příliš nevyhovovaly a přišly jim zmatečné. Účastníci oceňovali možnost si představované aktivity prakticky vyzkoušet a prožít, což jim usnadní jejich realizaci v oddíle. U kladně hodnoceného sobotního dopoledního programu zaměřeného na první dojem oceňovali konkrétní aktivity zaměřené na multikulturní výchovu, které jsou lehce využitelné v oddíle. Velmi vítali propojení předávání informací s fyzickým pohybem, kdy jsou různá témata představována prostřednictvím her a aktivit (bloky Příběhy z Koločavy a Menšiny v českých médiích). Někteří by však uvítali více pohybu v průběhu celého semináře. Za velmi přínosný účastníci považovali blok věnovaný aktivitám v oddíle, v kterém si vzájemně vyměňovali

organizační tým snažil alespoň částečně skautskou náplň více začlenit do seminářů, například formou společných prání před jídlem, jež jsou na skautských akcích zvykem.

⁵² Tento fakt se ukázal jako velmi klíčový a v průběhu projektu se na něj mnohokrát narazilo. Z toho důvodu mu bude věnována pozornost ve výzkumu.

zkušenosti a získali praktické nápady na začlenění aktivit do činnosti oddílu. Páteční noční hru vnímali účastníci rozporuplně, někteří ji hodnotili pozitivně a byla pro ně zážitkem, jiní ji naopak vnímali negativně a nedokázali se do ní vžít⁵³. Obecně by účastníci uvítali propracovanější⁵⁴ hry s jasným závěrem a ocenili by, kdyby byla věnována větší pozornost reflexi.

Účastníci velmi pozitivně hodnotili přednášku o projektu Fotbal pro rozvoj, oceňovali přítomnost zahraničního lektora, projekt pro ně byl nový, zaujala je spojitost mezi sportem a rozvojem a také promítaný film z projektu. Účastníci uvítali setkání s člověkem z praxe, Dagmar Říhovou ze společnosti Člověk v tísni. Část věnovanou projektům účastníci vnímali jako málo podrobnou a ocenili by hlubší vhled do problematiky, pokud mají sami ve skupinách modelový projekt připravovat. Celkově seminář považovali za velmi praktický a oceňovali přítomnost lidí z praxe, ať už šlo o přednášející nebo lektorky ARPOKu, které se tématu intenzivně věnují. Účastníci by uvítali další odborníky z oboru a někteří by ocenili přítomnost skautských činovníků, kteří se globálnímu rozvojovému vzdělávání věnují.

U mnohých účastníků seminář předčil jejich očekávání a pokládali jej za velmi motivační. Účastníci považovali seminář za velmi přínosný, získali nové informace a zkušenosti a dozvěděli se o souvislostech. Uváděli, že si ze semináře odvázejí zážitky, nové nápady na začlenění témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti svých oddílů a také zdroje, odkud čerpat. Někteří z účastníků se však obávali nedostatku času na realizaci aktivit v oddílech a uvítali by včasné informace o této podmínce⁵⁵.

4.2 Druhý víkendový seminář

S organizací semináře byli účastníci velmi spokojeni. Kladně hodnotili jídlo na semináři, oceňovali jak jeho chutnost, tak netradičnost a za velmi přínosné považovali povídání o připraveném pokrmu, jeho složení a původu před každým jídlem. Účastníci popisovali velmi vstřícnou a přátelskou atmosféru, avšak za negativní považovali nízkou účast na semináři.

Co se týče náplně víkendu, účastníci oceňovali rozmanitost jednotlivých bloků. I když se hodnocení jednotlivých částí liší, účastníci hodnotili aktivity i přednášky převážně kladně. U her a

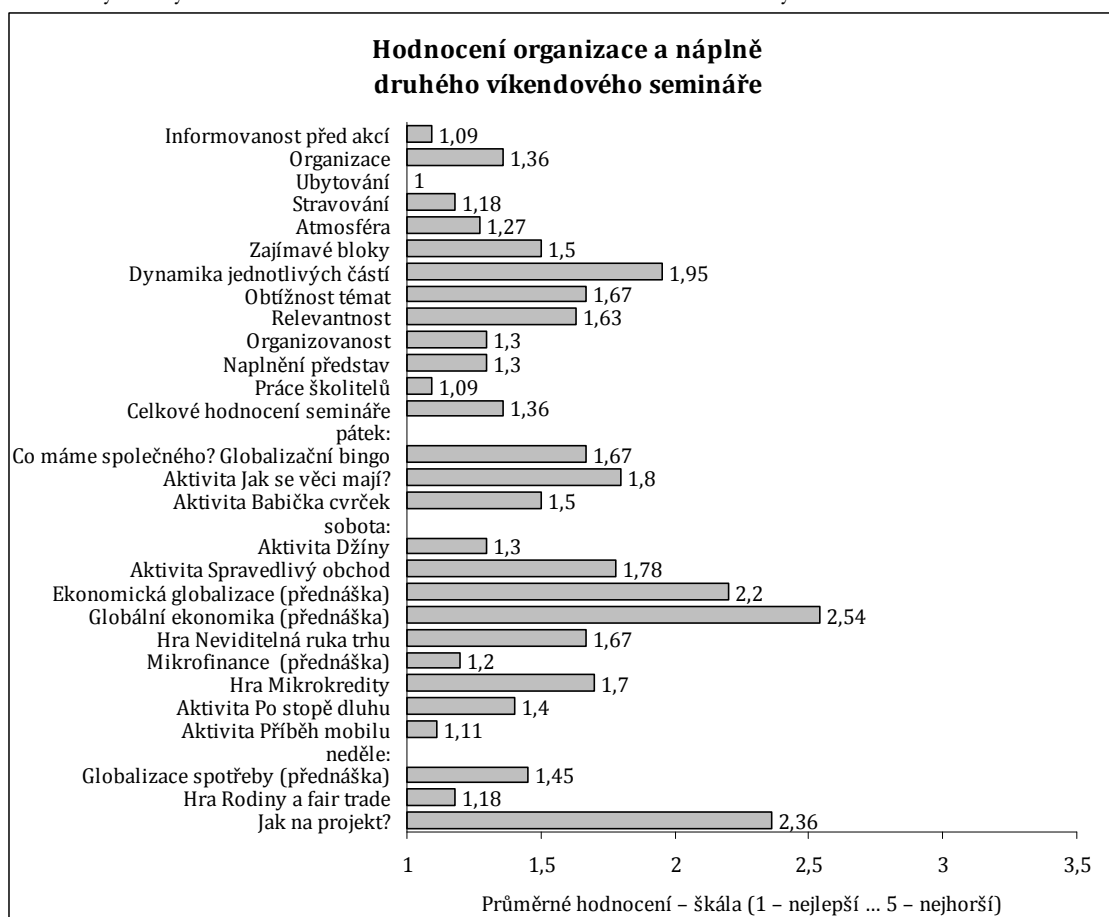
⁵³ Někteří z účastníků se neúčastnili celé hry, protože ve zlomovém momentu odmítli pokračovat pod nahraným nátlakem, který byl součástí hry (simulace zadržení účastníků jakožto politických vězňů policí).

⁵⁴ V průběhu víkendových seminářů se ukázalo rozporuplné vnímání her účastníky. Účastníci některé hry považovali za málo propracované a často jednoduché, což posuzovali ze své pozice jakožto účastníků her. Některé hry naopak považovali za příliš složité na to, aby je mohli hrát s dětmi v oddíle. Účastníci na jednu stranu požadovali zařazení takových her, které budou přínosem pro ně samotné, ale zároveň také her, které budou moci použít v oddíle. Tato rozporuplnost mohla být zapříčiněna nedostatečnou komunikací organizátorů a účastníků.

⁵⁵ Účastníci při přihlašování do projektu pravděpodobně nebyli dostatečně informováni, že bude realizace aktivit v oddílech podmínkou.

aktivit účastníci oceňovali jak zajímavé zpracování složitých témat, tak praktickou využitelnost pro práci v oddíle. Obecně účastníci považovali všechny aktivity za přínosné a velmi kladně hodnotili doplnění aktivit o filmy a práci s nimi (Džiny a Příběh mobilu). Účastníci by však uvítali více venkovních pohybových a zážitkových aktivit, které by mohli využít v oddíle⁵⁶. U přednášek účastníci oceňovali připravenost lektorů, jejich odbornost a zkušenosti. Uvědomovali si potřebnost znalosti teorie, aby mohli s těmito tématy pracovat ve svém oddíle. Někteří z účastníků však přednášky považovali za příliš teoretické, složité, v tomto rozsahu zbytečné a uvítali by větší interaktivitu přednášek.

Graf 6 Výsledky hodnocení druhého víkendového semináře účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

Účastníci na semináři oceňovali získání velkého množství informací, které jim zároveň byly dány do souvislostí. Vhled do složitého tématu účastníkům pomohl k začlenění témat do činnosti svého oddílu, avšak dle jejich slov budou potřebovat řadu informací dostudovat. Účastníci na

⁵⁶ Většina her a aktivit probíhala uvnitř a byla spíše sedavého typu. Pro využití ve skautingu jsou však vhodnější pohybové aktivity s minimem školních prvků (práce s textem atd.). To může být dáno tím, že lektorky ARPOKu realizují globální rozvojové vzdělávání spíše ve formálním vzdělávání a z toho důvodu i většina materiálů a aktivit, které využívají, jsou určeny spíše pro tuto oblast. Ve srovnání se školním prostředím jsou aktivity ARPOKu velmi interaktivní, ale i přesto pro použití ve skautingu často některé aktivity obsahují příliš školních prvků.

semináři získali mnoho inspirace, nových nápadů a odkazů na zdroje, které mohou při přípravě aktivit využívat. Z hodnocení účastníků vyplývá, že měl seminář znatelný dopad na jejich vlastní postoje, pro mnohé z nich byl motivační pro osobní změnu a zapojení (nakupování fair trade výrobků atd.)⁵⁷.

4.3 Třetí víkendový seminář

Organizaci semináře účastníci hodnotili pozitivně. Podle některých účastníků byl víkend programově příliš nahuštěný, jiným účastníkům naopak vadily zbytečné prostoje. Účastníci by uvítali, kdyby přednáškové bloky byly prokládány krátkými fyzickými aktivitami na odreagování. V neděli účastníci postrádali hru nebo aktivitu, která by oživila přednáškové dopoledne. Místo konání účastníci hodnotili spíše negativně, jednak kvůli jeho odlehlosti a komplikované dopravě, a zároveň jim nevyhovovalo vnitřní prostředí základny, kdy jakýkoliv příchod i odchod působil rušivě. Na druhou stranu mnozí účastníci chválili krásné okolí základny a uvítali by alespoň krátký výlet do okolí. Účastníci stejně jako u předchozích seminářů oceňovali jídlo.

Oproti předchozím dvěma seminářům účastníci vyzdvihovali přednášky nad praktické hry a aktivity. Účastníci oceňovali samotný výběr témat přednášek a především přítomnost odborníků a lidí z praxe. Přednášející považovali za velmi kvalitní a oceňovali u nich vlastní zkušenosti, znalost tématu, odbornost, ale i upřímnost ohledně stinných stránek humanitární pomoci a rozvojové spolupráce. Účastníci přednášky hodnotili jako velmi zajímavé, dozvěděli se díky nim mnoho nových informací a dali si je do souvislostí. Pro mnohé z účastníků byly přednášky také motivační pro případné vlastní zapojení do obdobných projektů. Z přednášek účastníci nejlépe hodnotili přednášky o Pákistánu a Kambodže.

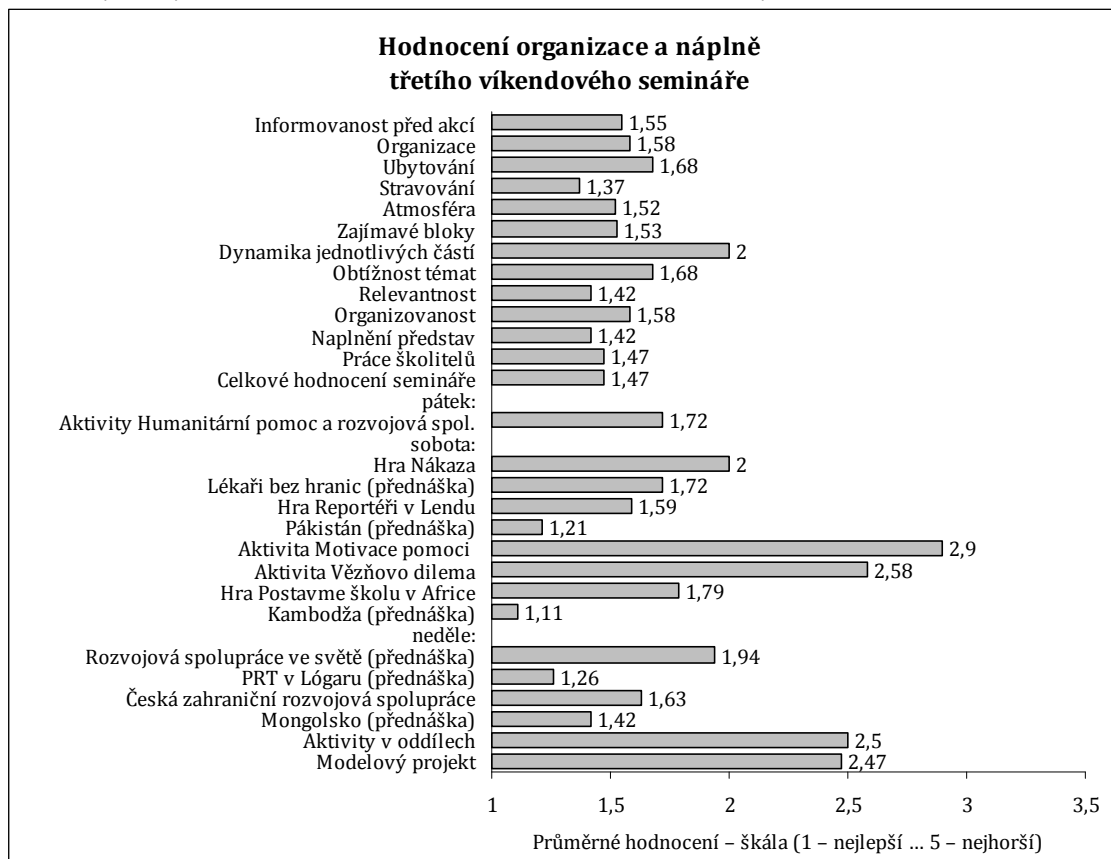
Hry a aktivity účastníci obecně hodnotili méně pozitivně než přednášky. V hodnocení přínosu her a aktivit se však účastníci velmi lišili. Někteří hry nepovažovali za využitelné a hodnotili je spíše negativně, pro jiné naopak byly náměty na hry inspirací a plánovali jejich realizaci v oddíle. Někteří z účastníků vyjadřovali obavu z toho, jak dané téma představí formou her a aktivit světlušká a vlčatům. Účastníci nejlépe hodnotili blok věnovaný sbírce *Postavme školu v Africe*, hru Reportéři v Lendu a hru Nákaza. Hůře pak účastníci hodnotili aktivitu Vězněno dilema, což vysvětlovali tím, že ji nepovažují za využitelnou pro skautské prostředí, protože dle jejich názoru je spolupráce a poctivost ve skautingu samozřejmostí⁵⁸. Aktivitu Motivace pomoci účastníci

⁵⁷ Dotazník byl vyplňován na konci víkendu, kdy byly informace a dojmy ze semináře velmi čerstvé. Je tedy otázka, zda byl tento vliv na účastníky dlouhodobý, což se týká jak jednotlivých akcí, tak projektu jako celku. Přínosu projektu pro účastníky osobně bude věnována pozornost ve výzkumu.

⁵⁸ S tím, že obecně skautští vedoucí mají určité morální kvality a spolupráci, poctivost a dodržování pravidel považují za samozřejmé, lze jistě souhlasit. I z toho důvodu neměla hra obvyklý efekt, kdy jednotlivé skupiny porušují dohody a až na konci zjistí, že by se jim spolupráce vyplatila více. V průběhu hry naopak skupiny po celou dobu spolupracovaly. Osobně však nesouhlasím s tím, že by aktivita nebyla vhodná do skautského

považovali za nevhodnou a nepřínosnou. Příčinu neúspěchu aktivity přisuzovali jejímu nedostatečnému uvedení a vysvětlení, což způsobilo její nepochopení. Účastníci by uvítali, kdyby se danému tématu věnovali jinou formou.

Graf 7 Výsledky hodnocení třetího víkendového semináře účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

Účastníci na semináři postrádali větší prostor pro tvorbu projektů a důkladnější práci na nich. Uvítali by zařazení neformálních diskuzí do programu, kde by mohli sdílet dojmy z přednášek a diskutovat nad svými názory. Někteří vyjadřovali nespokojenost se skupinou účastníků a negativními postoji některých z nich. Mnozí účastníci by uvítali začlenění teambuildingových aktivit do programu semináře. Na konci semináře měli někteří účastníci obavu z nedostatku času na začlenění aktivit do činnosti oddílu.

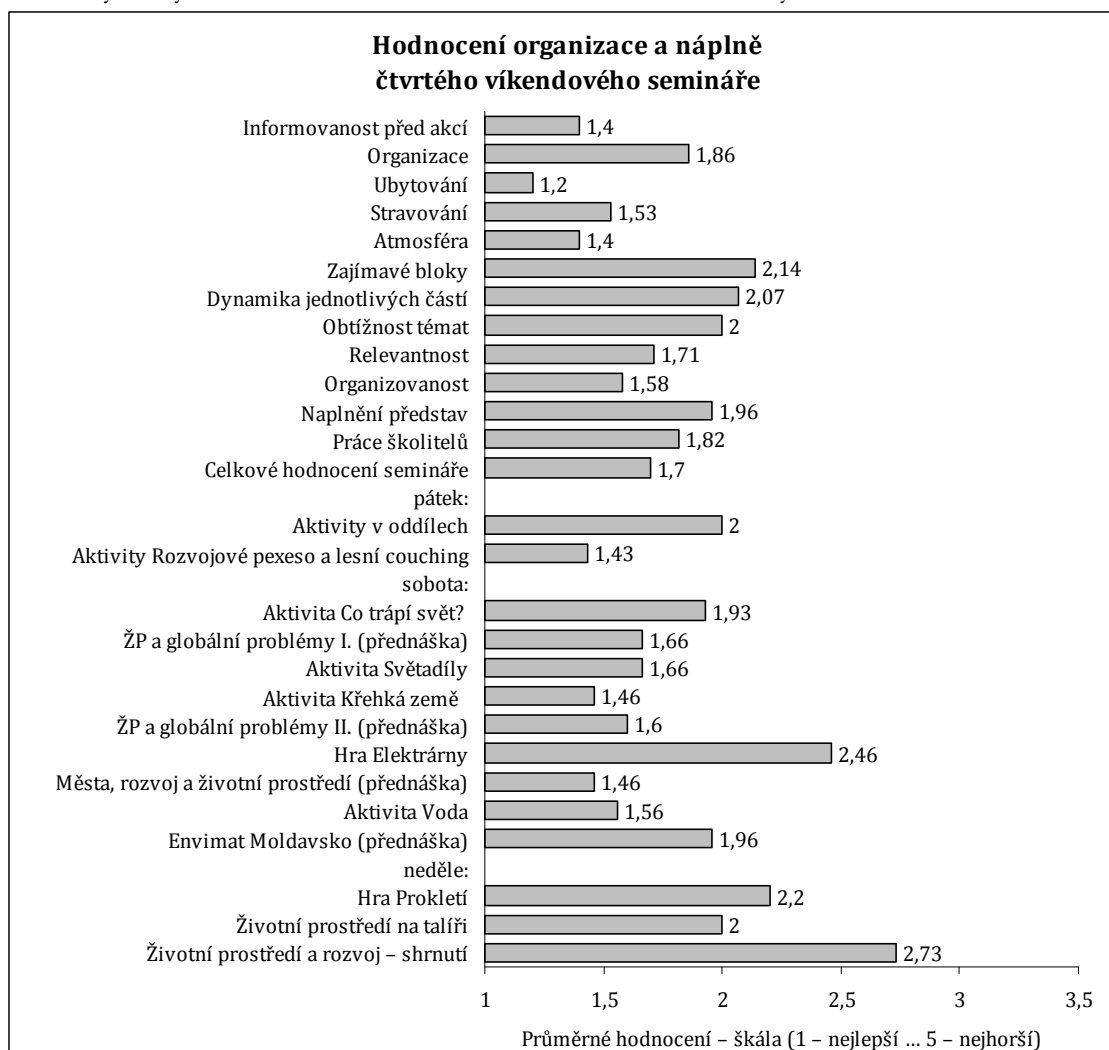
4.4 Čtvrtý víkendový seminář

Organizaci semináře účastníci hodnotili pozitivně. Rozporuplně vnímali vegetariánskou stravu, která byla zvolena jako prostředek k poukázání na environmentální dopady konzumace masa. Někteří z účastníků tento fakt vítali a s jídlem byli spokojeni, jiní naopak masitou stravu

prostředí. Naopak bych ji do činnosti oddílu začlenila, protože může u dětí napomoci k budování těch hodnot, o které skauting usiluje.

postrádali. Přednášky účastníci hodnotili kladně, považovali je za odborné, zajímavé a dozvěděli se mnoho nových informací. Někteří by uvítali více přednášek a také výběr konkrétnějších témat.

Graf 8 Výsledky hodnocení čtvrtého víkendového semináře účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

U her a aktivit účastníci nejlépe hodnotili sobotní blok věnovaný globální problémům, u kterého oceňovali propojenost aktivit a především jejich využitelnost, dále hru rozvojové pexeso a aktivity zaměřené na vodu a problémy s ní spojené. Velké venkovní hry účastníci hodnotili nejednotně. Hru Elektrárny většina účastníků považovala za příliš složitou a tudíž nevyužitelnou, někteří ji však hodnotili jako přínosnou. Horší hodnocení hry Prokletí účastníci odůvodňovali nedostatečným uvedením do problematiky před hrou a neplnohodnotnou reflexí po hře. Účastníci negativně hodnotili fakt, že si byl herní princip obou her dosti podobný⁵⁹. Obecně v hodnocení účastníci často zmiňovali, že by uvítali lepší propracovanost her z metodického hlediska a větší pozornost věnovanou reflexi jednotlivých her a aktivit. Někteří účastníci hry a aktivity hodnotili

⁵⁹ U obou her se hrací čas dělil na kola, kdy každé kolo symbolizovalo jeden rok. Zároveň šlo v obou případech o získávání přírodních zdrojů, i když jiným způsobem a za jiným účelem.

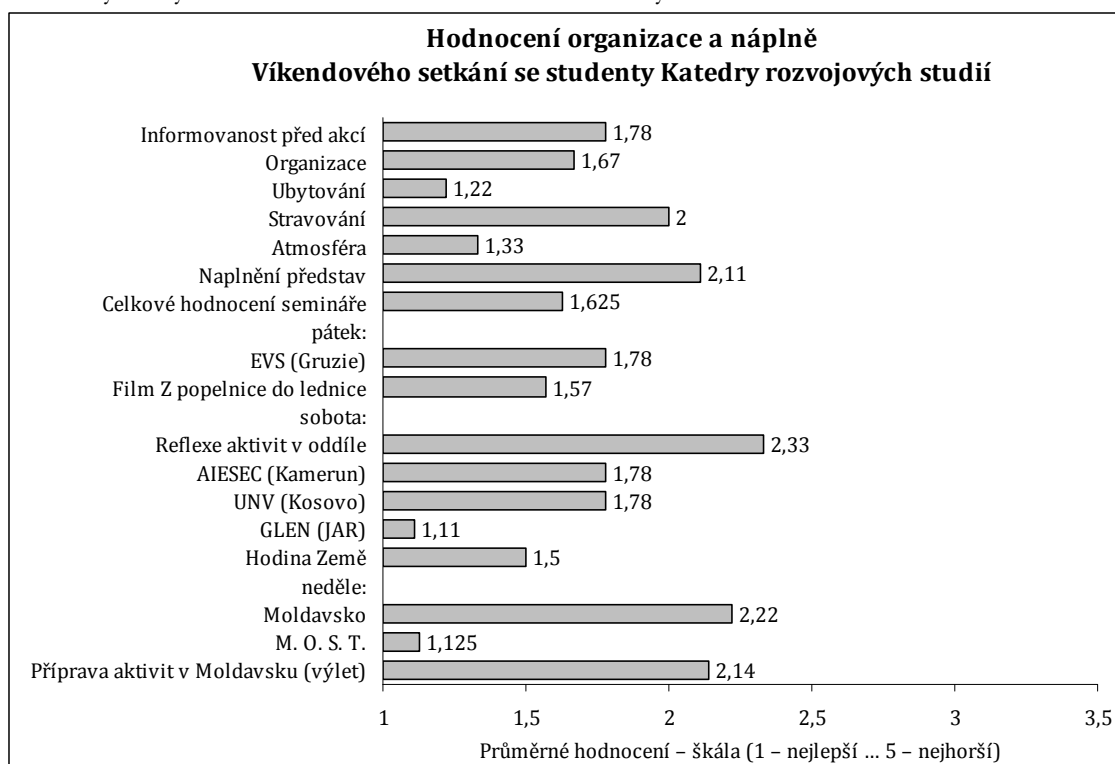
jako inspirativní a využitelné, jiní naopak uváděli, že v oddíle dají přednost jiným. Účastníci považovali většinu aktivit za vhodnou spíše pro starší věkové kategorie a tedy problematicky využitelnou s mladšími dětmi.

Účastníci by uvítali prostor v rámci programu semináře, aby mohli o tématech diskutovat. Uvítali by promítání filmu k tématu, ať již organizovaně a nebo dobrovolně některý večer. Účastníci by rádi měli v průběhu semináře prostor věnovat se projektům, které připravovali ve skupinách. Stejně jako u předchozích seminářů by účastníci uvítali teambuildingové aktivity.

4.5 Víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií

Účastníci hodnotili víkendové setkání z organizačního hlediska pozitivně. Hůře naopak hodnotili stravování, což vysvětlovali tím, že nebyla zařazena jídla ze zahraniční kuchyně, což u předchozích seminářů velmi oceňovali. Jako negativní účastníci vnímali také nízkou účast.

Graf 9 Výsledky hodnocení víkendového setkání účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

Přednášky studentek Katedry rozvojových studií z jejich stáží, dobrovolnických a studijních cest, které tvořily hlavní náplň víkendového semináře, byly účastníky hodnoceny velmi pozitivně. Účastníci považovali přednášky za velice přínosné a zajímavé, oceňovali především možnost setkat se s lidmi, kteří mají vlastní zkušenost z rozvojové země. Kladně hodnotili získání informací o organizacích, skrze které lze vycestovat, a oceňovali především pohled zevnitř na fungování organizace a proces výběrového řízení. Účastníci považovali za přínosné také samotné informace o

dané zemi a problematice, již se studentky v praxi věnovaly, a oceňovali předání osobních zážitků a zkušeností, promítání fotografií z výjezdu a ukázky místní kuchyně. Přednášky účastníci hodnotili jako velmi motivační a povzbudivé, že i oni mohou obdobným způsobem vycestovat do rozvojové země. Účastníci kladně hodnotili především ty přednášky, které byly interaktivní, ať už obsahovaly společnou přípravu místního pokrmu, hru či aktivitu a nebo praktickou ukázkou. Někteří účastníci uváděli, že se nedozvěděli příliš nového⁶⁰. Účastníky velmi zaujal program *Mládež v akci* a oceňovali možnost cvičně sepsat vlastní projekt ve skupinách. Někteří by uvítali, kdyby v rámci projektu *Skauti pro rozvoj* měli možnost pracovat na vlastním projektu zapojení do *Mládeže v akci* pro svůj oddíl.

Velice pozitivně účastníci hodnotili sledování filmu *Z popelnice do lednice*⁶¹ a zohlednění *Hodiny Země* v programu semináře. Co se týče promítání filmu *Cesty české rozvojové spolupráce: Moldavsko*, jeho nízké hodnocení vysvětlovali účastníci tím, že by uvítali jinou formu prezentace Moldavska, která by pro ně byla přínosnější. Blok věnovaný reflexi účastníci hodnotili spíše negativně a nepovažovali jej za přínosný. Podle účastníků se nedozvěděli mnoho nového, což vysvětlují tím, že jednak byly k reflexi vybrány aktivity, které již v rámci seminářů proběhly, a zároveň byla reflexe příliš obecně řešená. Účastníci naopak oceňovali příklady konkrétních metod reflexe, které lze použít⁶². Výlet jako takový účastníci hodnotili pozitivně, oceňovali destinaci i samotný fakt, že byl výlet zařazen a strávili čas venku. Záměr věnovat se na výletě přípravě aktivit do Moldavska považovali účastníci za nevhodný a stejně tak i zařazení výletu jako poslední část programu před odjezdem. Ukázalo se, že příprava aktivit na výletě není možná, nebo alespoň ne v takové podobě, jak koordinátor projektu plánoval. Účastníci by uvítali, kdyby byla příprava na výjezd do Moldavska věnována větší pozornost, a toužili být více zapojeni do procesu přípravy⁶³.

Účastníci byli s víkendem spokojeni a hodnotili jej jako zajímavý a přínosný. Z hodnocení účastníků vyplývá, že měli jiná očekávání, která mohla být způsobena tím, že neměli jasnou

⁶⁰ To může být dáno tím, že byla skupina účastníků značně různorodá s odlišnými zkušenostmi, proto mnozí o představovaných možnostech nevěděli téměř nic, jiní naopak určité povědomí měli.

⁶¹ I když film *Z popelnice do lednice* účastníci hodnotili velmi kladně, osobně bych doporučila, aby bylo s filmem po jeho zhlédnutí pracováno a účastníci by tak mohli získat náměty, jak vhodně začlenit filmy do činnosti oddílu a jak s nimi následně pracovat k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů.

⁶² Z hodnocení účastníků vyplývá, že reflexe nenaplnila jejich očekávání a nebyla pro ně příliš přínosná, což mohlo být způsobeno nejasnými a nejednotnými požadavky účastníků nebo nepochopením jejich požadavků realizátory projektu. Osobně bych považovala za přínosnější delší blok, který by byl zaměřen na specifika reflexí po aktivitách na témata globálního rozvojového vzdělávání. Spíše než praktickou ukázkou, které měla spíše následovat po každé hře a aktivitě v průběhu víkendových seminářů, bych doporučila blok zaměřený na teorii přípravy a vedení reflexí.

⁶³ Tomu, zda by účastníci chtěli být do přípravy výjezdu více zapojeni, bude věnován prostor ve výzkumu, jak již bylo uvedeno výše.

představu o náplni víkendu⁶⁴. Účastníci postrádali větší hru, která by jim přinesla společný zážitek a přispěla ke stmelení skupiny⁶⁵. Účastníci velmi oceňovali možnost dalšího vzájemného setkání.

4.6 Výjezd do Moldavska

Účastníci považovali informace, které obdrželi před akcí, za dostatečné, ale uvítali by je dříve. Jako kritické pro průběh výjezdu a také jeho celkové hodnocení se ukázalo zpoždění odjezdu a delší cesta do Moldavska oproti očekávání, což mělo za následek výrazné zkrácení pobytu v Moldavsku. Účastníci negativně hodnotili fakt, že nebyli o zpoždění dostatečně informováni a několik hodin čekali v Olomouci⁶⁶. Účastníci považovali čas strávený v autobuse za velmi dlouhý především kvůli nepříznivému poměru času na cestu a času stráveného v Moldavsku. Mnozí zmiňovali bloudění cestou a fakt, že autobus měl po část cesty pouze jednoho řidiče, což cestu ještě prodloužilo. Účastníci velmi postrádali setkání s moldavskými skauty, které většina považovala za jednu z nejprínosnějších částí, a také další část, která musela být kvůli opožděnému příjezdu vynechána.

U organizace v průběhu exkurze účastníci jako problém uváděli předávání aktuálních informací, které byly podle nich často pozdě a nepřesné. Problematické se ukázalo předávání informací v autobuse, kdy jsou sice přítomni všichni účastníci, ale ne vždy se pokyny dostaly ke všem (nepoužívání mikrofonu). Účastníci však výjezd považovali za vhodně sestavený a dobře organizovaný. S ubytováním i organizací stravy byli účastníci spokojeni, i když často nepovažovali vše ohledně stravování za srozumitelné a uvítali by více možností ochutnat místní kuchyni. Obecně z hodnocení účastníků vyplývá, že za nejprínosnější považovali ty části výjezdu, které byly praktické a do kterých se mohli sami zapojit.

Účastníci nejvíce ocenili návštěvu dětského centra a mateřské školy, kde mohli trávit čas s dětmi a pracovat s nimi. Velmi pozitivně hodnotili také návštěvu vesnice Holuboia, která jim umožnila setkat s místními obyvateli a být s nimi v přímém kontaktu, velmi ocenili večeři u místní rodiny složenou z moldavských specialit a návštěvu hudební školy, kde se zpívaly české písně. U organizace ACSA účastníci uvítali návštěvu skleníků, kde mohli vidět projekt v praxi. Účastníci by většinou dali přednost praktickým návštěvám na úkor přednášek, které mnozí považovali za

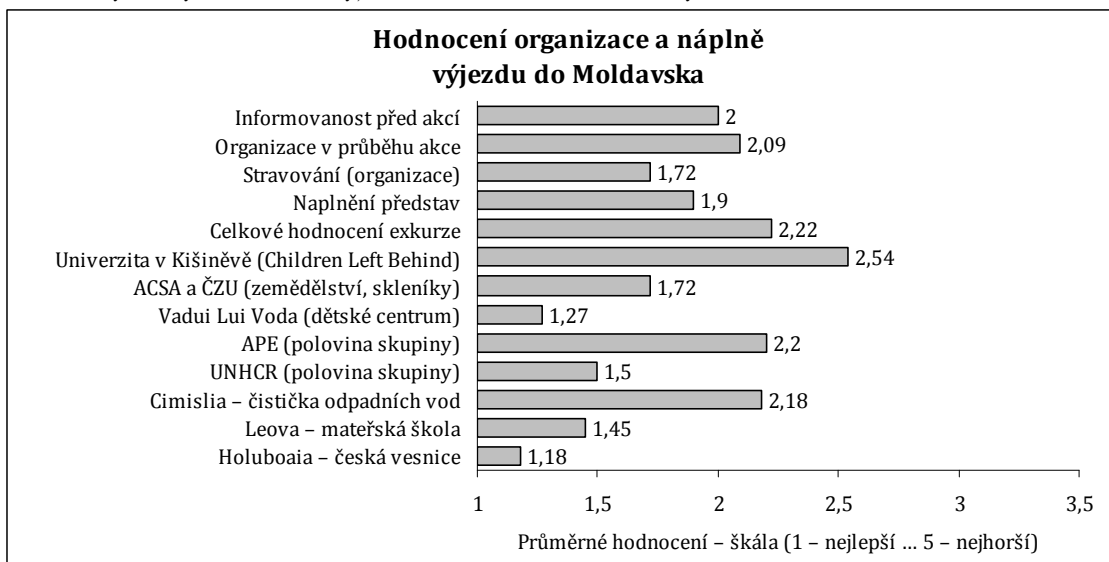
⁶⁴ To mohlo být zapříčiněno tím, že účastníkům možná nebyly poskytnuty přesné informace o obsahu víkendového setkání, a nebo očekáváním stejné formy, jaká byla u předchozích čtyř seminářů.

⁶⁵ Nastavení víkendu bylo jiné než u víkendů předchozích, ale je otázka, zda by zařazení hry či aktivity nebylo vhodné a tedy odůvodnitelné pro pozitivní vnímání víkendu a zároveň přínosné pro vztahy ve skupině, které by se před společným výjezdem do Moldavska měly posilovat. V žádosti o dotaci bylo víkendové setkání popisováno jako interaktivní, se zařazením přednášek i zážitkových her, ve výsledku však vypadalo jinak.

⁶⁶ Původně byla očekávaná délka zpoždění odjezdu 24 hodin, o čemž koordinátor účastníky informoval. Následně se však zpoždění ještě prodloužilo o několik hodin, ale účastníci o tom nebyli dostatečně informováni a celá skupina čekala několik hodin v Olomouci.

nahraditelné a naopak jakékoliv vlastní zapojení velmi vítali. Za nejpřínosnější z přednášek většina účastníků považovala UNHCR, ale tuto instituci navštívila pouze polovina skupiny. Účastníci by uvítali více příležitostí navštívit mimo organizace a instituce ve větší míře také přírodní a kulturní památky Moldavska.

Graf 10 Výsledky hodnocení výjezdu do Moldavska účastníky

Zdroj: Zpracováno autorkou na základě evaluačních dotazníků.

Účastníci velmi oceňovali přítomnost překladatelky, která je rodilou Moldavankou, jak při návštěvě organizací, tak při práci s dětmi při návštěvě dětského centra a mateřské školy. Zároveň účastníci velmi pozitivně hodnotili, že jim překladatelka mohla zprostředkovat informace o Moldavsku a především přiblížit názory Moldavanů a problémy, s nimiž se potýkají.

Za hlavní negativum výjezdu účastníci považovali krátký čas v Moldavsku, který byl ještě zkrácen pozdním odjezdem a problematickou cestou. Navzdory tomu účastníci hodnotili výjezd jako přínosný a uváděli, že získali mnoho nových a zajímavých informací, vlastní zkušenost z rozvojové země a odvezli si mnoho zážitků.

4.7 Shrnutí výsledků analýzy

Z organizačního hlediska se u seminářů ukázalo jako velmi vhodné zvolení netradiční stravy, která často pocházela z rozvojových zemí. Tento způsob stravování, který zároveň doplňoval obsah víkendových seminářů, účastníci velmi vítali. U volby míst konání seminářů by účastníci upřednostnili skautské základny s lepší dopravní dostupností⁶⁷. Účastníci velmi silně, i když nejednotně, vnímali fakt, že projekt není připravován skauty, a mnozí postrádali na akcích

⁶⁷ Účastníci pocházeli z různých částí České republiky a pro mnohé z nich byla doprava na místo konání značně komplikovaná.

skautskou atmosféru. Tento aspekt v dotaznících zazníval především ze začátku projektu, což bylo pravděpodobně zapříčiněno tím, že si na tento fakt účastníci zvykli a dále jej nezmiňovali.

U her a aktivit účastníci oceňovali to, že si je mohli v průběhu víkendových seminářů prakticky vyzkoušet, což velmi usnadňovalo jejich realizaci v oddíle. To, zda hry a aktivity účastníci považovali za využitelné⁶⁸, se lišilo napříč semináři a také v závislosti na konkrétní aktivitě. Z dotazníků rovněž vyplývalo, že tutéž aktivitu hodnotili různí účastníci rozdílně. Obecně by účastníci uvítali důkladnější propracovanost her a větší pozornost věnovanou reflexi. Požadavky ohledně reflexe se prolínaly všemi semináři. Na základě požadavků účastníků byl blok o reflexi zařazen do programu víkendového setkání. Dle reakcí účastníků lze ale usoudit, že blok věnovaný reflexi nesplnil jejich očekávání a nepovažovali jej za přínosný. Obecně by účastníci uvítali zařazení více pohybových her do programu víkendových seminářů i víkendového setkání. Účastníci, kteří pracují s vlčaty a světluškami, často vyjadřovali obavu, že jsou aktivity představované na seminářích příliš složité a pro začlenění do oddílu budou hledat jiné aktivity.

U přednášek účastníci obecně oceňovali odbornost přednášejících a možnost setkání se s lidmi z praxe. Většina považovala za přínosný zvolený model, kdy na jednotlivých víkendových akcích byly informace předávány a dávány do souvislostí prostřednictvím přednášek, aby se tak účastníci cítili kompetentní k začleňování složitých témat do činnosti oddílu. Někteří účastníci naopak přednášky považovali za příliš složité a pro ně nepřínosné. Hodnocení konkrétních přednášek se lišilo v závislosti na přednášejícím a daném tématu. Obecně by účastníci uvítali, kdyby byly přednášky ve větší míře prokládány krátkými pohybovými aktivitami.

Účastníci na víkendových akcích postrádali neformální společné diskuze, kdy by s ostatními účastníky mohli sdílet své názory a zkušenosti. Účastníci by obecně uvítali více teambuildingových aktivit na všech víkendových akcích, protože se dle jejich názoru málo pracovalo se skupinou⁶⁹.

Co se týče výjezdu do Moldavska, jako klíčová se ukázala doba strávená v Moldavsku, která podle většiny účastníků byla příliš krátká. Někteří účastníci by chtěli být do přípravy výjezdu do Moldavska více zapojeni. Obecně účastníci za nejprínosnější považovali ty části výjezdu, které byly praktické a do kterých se mohli zapojit, zejména formou programu pro děti nebo osobního setkání s místními obyvateli.

Obecně z analýzy evaluačních dotazníků nevzešlo mnoho východisek pro výzkum. To je dáno především tím, že již samotné hodnocení účastníky mnohé objasnilo. Analýze evaluačních dotazníků zde bylo věnováno tolik pozornosti právě z důvodu, aby ve výzkumu nebylo zbytečně

⁶⁸ Využitelnost aktivit k začlenění do činnosti oddílu nejlépe dokládá to, zda účastníci při realizaci aktivit v oddílech vycházeli z aktivit představovaných na semináři nebo využívali aktivity z jiných zdrojů či je vymýšleli sami. Tento aspekt bude začleněn do výzkumu.

⁶⁹ Vztahy ve skupině účastníků byly také do jisté míry ovlivněny tím, že byli po dvou seminářích do projektu přijati zcela noví účastníci.

zjišťováno to, co již účastníci vyjádřili prostřednictvím evaluačních dotazníků. Více podnětů k výzkumu vychází naopak z těch částí projektu, které účastníci nehodnotili, a není tedy znám jejich názor. Protože však účastníci víkendové semináře a výjezd do Moldavska hodnotili bezprostředně v jejich závěru nebo s krátkým odstupem, bude ve výzkumu věnována pozornost tomu, jak realizované akce vnímají zpětně. Co se týče východisek vzešlých z analýzy evaluačních dotazníků, ve výzkumu bude věnována pozornost tomu, jak účastníci vnímají fakt, že projekt nebyl realizován skauty, jak vnímají přínos projektu pro ně osobně a zda by chtěli být do přípravy a realizace výjezdu do Moldavska více zapojeni.

5 Výzkum vnímání přínosu projektu Skauti pro rozvoj účastníky

5.1 Metodologie výzkumu

Podkapitola je věnována podrobnému popisu metodologie výzkumu. V první části je věnována pozornost výzkumným otázkám, dále jsou popsány metody sběru a analýzy dat, v záměru jsou definovány limity výzkumu. Metodologicky se jedná o kvalitativní výzkum, avšak pro jeho doplnění jsou využívány také kvantitativní data a metody.

5.1.1 Výzkumné otázky

Metodologicky se výzkum opírá o Punch (2008), který pro přípravu i organizaci výzkumu upřednostňuje koncept výzkumných otázek namísto definování výzkumných problémů. Autor definuje pět úrovní konceptů a otázek, které jsou hierarchicky uspořádány od nejobecnějších a nejvíce abstraktní po nejvíce specifické a nejkonkrétnější: (1) výzkumná oblast, (2) výzkumné téma, (3) obecné výzkumné otázky, (4) specifické výzkumné otázky a (5) otázky při sběru dat. Obecné výzkumné otázky jsou obsáhlejší, a protože jsou příliš široké, nelze je (obvykle) přímo zodpovědět. Z obecné výzkumné otázky vyplývají specifické výzkumné otázky, které jsou naopak konkrétnější a lze je tedy přímo zodpovědět, jelikož ukazují na data, která jsou pro odpověď potřebná. Obecná výzkumná otázka je tak zodpovězena nepřímo formou odpovědí na příslušné specifické výzkumné otázky. (Punch, 2008, s. 37–40)

Oblast výzkumu vyplývá ze zaměření práce a je jí tedy projekt Skauti pro rozvoj. Na základě východisek z průběhu projektu a analýzy evaluačních dotazníků bylo definováno téma výzkumu a byly formulovány obecné a specifické výzkumné otázky, k jejichž zodpovězení bude výzkum směřovat. Tabulka 7 zobrazuje jak oblast a téma výzkumu, tak obecné a specifické výzkumné otázky. Byly stanoveny tři obecné výzkumné otázky, které jsou dále rozpracovány na dvě nebo tři specifické výzkumné otázky. Východiska pro výzkum popisovaná v předchozích kapitolách jsou reflektována jak ve výzkumných otázkách, tak v konkrétních otázkách pro sběr dat, které směřují k zodpovězení výzkumných otázek (otázkám pro sběr dat je věnována pozornost v podkapitole 5.1.2).

Švaříček a Šedřová (2007, s. 69–72) definují pět požadavků, které by měly výzkumné otázky splňovat. Uvádím aspekty, které považuji z hlediska zaměření výzkumu za relevantní. Výzkumné otázky by měly být dostatečně široké. Z toho důvodu byly formulovány otevřené otázky, na které nelze odpovědět ano či ne, což by odpovídalo spíše kvantitativnímu výzkumu. Šířkost otázky je

však různá v závislosti na tom, zda se jedná o obecnou nebo specifickou výzkumnou otázku. Výzkumné otázky by měly pracovat s obecnějšími koncepty a neptat se na četnost jevů. Výzkumné otázky by dále měly detailně zkoumat povahu určitých jevů a to nejčastěji z perspektivy aktéra. Nemělo by tedy jít o objektivní popis, ale o popis vnímání konkrétními lidmi. Z toho důvodu nejsou výzkumné otázky zaměřeny na objektivní přínos projektu pro účastníky, ale na přínos projektu tak, jak jej účastníci subjektivně vnímají. Výzkumné otázky by se měly vyhýbat a priori přijatým předpokladům, jsou tak formulovány nezaujatě za cílem zjistit názory respondentů.

Tabulka 7 Oblast výzkumu, téma výzkumu a výzkumné otázky

Oblast výzkumu: Projekt Skautů pro rozvoj	
Téma výzkumu: Vnímání přínosu projektu Skautů pro rozvoj účastníky	
Obecné výzkumné otázky	Specifické výzkumné otázky
1. Jak účastníci zpětně hodnotí průběh projektu?	1.1. Jak účastníci zpětně hodnotí víkendové semináře? Jak vnímají jejich náplň?
	1.2. Jak účastníci zpětně hodnotí realizaci aktivit v oddílech?
	1.3. Jak účastníci zpětně hodnotí výjezd do Moldavska a související aktivity?
	1.4. Jak účastníci vnímají koncepci projektu? Co by případně změnili, aby pro ně (jejich oddíly) byl projekt přínosnější?
2. Jak účastníci vnímají vlastní zapojení do projektu?	2.1. Jaké byly důvody neúčasti či nezapojení se do části projektu?
	2.2. Chtěli by být účastníci více zapojeni? Jakou formou?
3. Jak účastníci vnímají přínos projektu?	3.1. Jak účastníci vnímají přínos projektu pro ně osobně?
	3.2. Co podle účastníků projekt přinesl jejich oddílům?
	3.3. Jak účastníci hodnotí začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu po skončení projektu?

Pro naplánování i provedení výzkumu je klíčové stanovení výzkumného vzorku. Švaříček a Šedřová (2007, s. 74) u vzorkování uvádějí komplementární sběr, kdy jsou do vzorku zahrnuty všechny dostupné případy. K tomu dochází v situaci, kdy se výzkum týká určité uzavřené skupiny, do vzorku jsou tak zahrnuti všichni dostupní (a ochotní) členové skupiny. Účastníci projektu v tomto ohledu představují výše zmíněnou uzavřenou skupinu, proto byli do výzkumu zahrnuti všichni.

5.1.2 Sběr dat

Z hlediska zaměření výzkumu a v návaznosti na stanovené výzkumné otázky byl jako nástroj sběru dat zvolen dotazník. Dotazníku byla dána přednost před rozhovory s účastníky, které byly nejprve také uvažovány, z několika důvodů. Záměrem bylo zapojit do výzkumu všechny účastníky, kteří se budou ochotni zúčastnit, za cílem co největší reprezentativnosti výsledků výzkumu. Vzhledem k časové náročnosti realizace rozhovorů pro účastníky a související obavě z nedostatečné ochoty účastníků se do takového druhu výzkumu zapojit, bylo od záměru upuštěno. K tomuto rozhodnutí přispěl fakt, že pouze třetina účastníků bydlí nebo studuje v Olomouci, se

zbývajícími účastníky by tedy bylo nezbytné realizovat rozhovory na dálku. Ve výsledku se však významnějším důvodem pro upřednostnění dotazníků před rozhovory stal záměr zajistit účastníkům co největší anonymitu. Anonymitu považují za klíčovou především kvůli charakteru otázek, mému osobnímu zapojení do projektu a podílení se na realizaci některých jeho částí. Tento fakt by mohl snížit ochotu účastníků zmiňovat veškeré své názory týkající se zejména hodnocení průběhu projektu. Jako velmi citlivé považují otázky týkající se vnímání dlouhodobého přínosu projektu. U otázek podobného typu může anonymita zajistit hodnotnější informace. Dotazník je některými autory považován za nástroj pro sběr spíše kvantitativních dat, avšak například Punch (2008, s. 82) uvádí, že nástrojem pro kvalitativní šetření mohou být dotazníky obsahující otevřené otázky.

Na základě specifických výzkumných otázek a v návaznosti na východiska z průběhu projektu a analýzy evaluačních dotazníků byly formulovány otázky pro sběr dat. Punch (2008, s. 43) uvádí, že otázky pro sběr dat jsou specifičtější než specifické výzkumné otázky. Tyto otázky jsou pokládány za účelem získání dat pro zodpovězení výzkumných otázek. Pro zodpovězení výzkumné otázky je zapotřebí více než jedna otázka pro sběr dat, autor však dodává, že to neplatí pro všechny otázky. Pro jednotlivé specifické výzkumné otázky tedy byl formulován různý počet otázek pro sběr dat, tedy otázek do dotazníku (ve většině případů k zodpovězení specifické výzkumné otázky slouží více než jedna otázka pro sběr dat). Příloha 8 uvádí otázky pro sběr dat, které byly následně využity v dotazníku.

Samotný dotazník byl vytvořen pomocí *Google formuláře* a byl určen k vyplňování online. Dotazník byl smíšeného charakteru, obsahoval tři různé druhy otázek. Dotazník tvořily otevřené otázky, které poskytovaly dostatečný prostor pro odpověď vlastními slovy. Dále byly součástí dotazníku polouzavřené otázky, které umožňovaly výběr více odpovědí a rovněž nabízely prostor pro doplnění vlastní odpovědi (zvolení možnosti „jiné“ a její slovní doplnění). Dotazník tvořily také uzavřené otázky s možností výběru pouze jediné odpovědi. Uzavřené otázky směřovaly k odpovědi „ano“ či „ne“, kdy bylo v některých případech možné zvolit také odpověď „nemám názor“. Mezi uzavřené otázky lze zařadit také metodu škály, která byla začleněna jednou. Polouzavřené a uzavřené otázky v relevantních případech nabízely také možnost doplnění výběru odpovědi o vysvětlení či komentář.

Příloha 9 zobrazuje dotazník tak, jak byl strukturován. V této podobě (avšak online) účastníci dotazník vyplňovali. Dotazník byl tvořen celkem 31 otázkou, odpovědi na určité otázky však vylučovaly některé další otázky (pokud se například respondent neúčastnil výjezdu do Moldavska, neodpovídal na související otázky). Různé varianty odpovědí tak znamenaly zobrazení 22–30 otázek. Otázky se dále dělily na povinné a nepovinné. Odpověď byla vyžadována u všech uzavřených a polouzavřených otázek, protože bylo předpokládáno, že jejich vyplnění bude pro respondenty bezproblémové. Vzhledem k většímu množství otevřených otázek byly jako povinné určeny pouze ty otázky, které jsem považovala za opravdu stěžejní. Ostatní otevřené otázky měli

respondenti možnost nevyplnit v případě, že se k danému tématu nechtěli nebo necítili potřebu vyjádřit. Na tuto skutečnost byli respondenti upozorněni v úvodních pokynech k dotazníku, avšak byli rovněž informováni, že podrobné zodpovězení co nejvíce otázek bude přínosné pro výsledky výzkumu.

Po sestavení dotazníku byla jeho podoba a obsah konzultována s účastnicí projektu, s cílem zjistit, zda jsou otázky vhodně a srozumitelně formulovány a zda by na ně v této podobě dokázala odpovědět. Účastnice se z důvodu jejího velkého zapojení do projektu týkaly všechny otázky vyjma jedné. Na základě zpětné vazby poskytnuté účastnicí byly u některých otázek provedeny dílčí úpravy. Technická funkčnost dotazníku byla několikrát testována tak, aby bylo na veškeré otázky možné odpovědět, a zároveň, aby v dotazníku správně fungovaly přechody mezi jeho jednotlivými částmi.

O vyplnění dotazníku byli účastníci požádáni formou emailové rozesílky tři měsíce po skončení projektu. Tento časový odstup byl zvolen záměrně, aby účastníci mohli projekt zhodnotit zpětně, protože bezprostřední hodnocení akcí probíhalo formou evaluačních dotazníků, a zároveň z důvodu, aby mohl být v odpovědích reflektován dlouhodobý přínos projektu, zejména na činnost oddílu. Dotazník vyplnilo 19 z 24 účastníků projektu, návratnost dotazníku tedy činila 79 %. Vzorek lze považovat za reprezentativní a výsledky výzkumu tedy mají vysokou vypovídající hodnotu.

5.1.3 Analýza dat

Data z výzkumu byla analyzována dvojí formou podle toho, zda se jednalo o data kvantitativního nebo kvalitativního typu. Data kvantitativního charakteru, tedy odpovědi na uzavřené a polouzavřené otázky, byla analyzována statisticky a jsou zobrazována prostřednictvím různých typů grafů, které byly vytvářeny v programu *MS Excel*. Data kvalitativního typu, tedy odpovědi na otevřené otázky, byla zpracovávána formou otevřeného kódování a následně analyzována technikou „vyložení karet“, které již byly podrobně popsány v úvodu kapitoly věnované analýze evaluačních dotazníků (kapitola 4 na straně 49).

5.1.4 Limity výzkumu

U provedeného výzkumu lze definovat několik možných limitů či omezení, pro přehlednost jsou zde rozděleny do tří skupin podle jednotlivých fází průběhu výzkumu – příprava výzkumu (formulace otázek pro sběr dat a vytváření dotazníku), sběr dat (vyplňování dotazníků respondenty) a následná analýza dat a jejich interpretace. Jednotlivé limity jsou doplněny o informaci, jakým způsobem bylo usilováno o jejich eliminaci.

Limitujícím faktorem může být samotný výběr nástroje sběru dat – dotazníku. Výsledky výzkumu ovlivňují konkrétní položené otázky a zároveň nepoložené otázky, které by ale mohly významně přispět k zodpovězení výzkumných otázek. Z důvodu možného opomenutí některého důležitého tématu, byla na závěr položena volná otázka, ve které respondenti mohli doplnit libovolně to, co považovali za vhodné zmínit nad rámec předešlých otázek. Formulace položených otázek může do značné míry ovlivnit odpovědi respondentů. S vědomím tohoto rizika bylo záměrem formulovat otázky tak, aby nebyly sugestivní či zavádějící a neovlivňovaly tak následnou odpověď respondenta. Aby bylo na všechny otázky možné odpovědět, byla u polouzavřených otázek vždy poskytnuta možnost doplnit vlastní odpověď, která respondentovi případně mezi nabízenými chyběla, a zároveň byla u uzavřených otázek s odpovědí „ano“ či „ne“ nabídnuta i odpověď „nemám názor“. Pokládané otázky nemusejí být respondenty pochopeny nebo mohou být pochopeny jinak. Za cílem zamezit nepochopení nebo špatnému pochopení otázek respondenty, byly vytvořené otázky konzultovány s jednou účastnicí projektu, jak již bylo uvedeno výše. Vhodného sestavení dotazníku by bylo dosaženo pilotáží či testováním, vzhledem k zaměření výzkumu a předem jasně definovanému vzorku, do kterého spadali pouze účastníci projektu, nebylo možné dotazník předem otestovat. Kvůli specifičnosti pokládaných otázek nemůže být jejich význam pochopen respondentem, který se projektu neúčastnil.

Limity výzkumu související s vyplňováním dotazníků respondenty lze stanovit ve dvou oblastech. Respondenti nemusí uvádět pravdivé informace a popřípadě mohou určité skutečnosti zamlčovat. S vědomím tohoto rizika byla respondentům zajištěna naprostá anonymita, na kterou byli zároveň upozorněni, což mohlo vést ke zvýšení upřímnosti respondentů. Poskytnutí anonymity bylo ostatně jedním z důvodů pro výběr dotazníku jako nástroje pro sběr dat. U dotazníků hraje rovněž významnou roli ochota respondentů otázky zodpovídat. Respondenti nemusejí zodpovědět všechny otázky, mohou je zodpovědět nekompletně popřípadě uvést jen část informací. Z toho důvodu byly otevřené otázky prokládány uzavřenými a polouzavřenými otázkami, aby nenásledovalo několik otevřených otázek za sebou, a zároveň byly pouze některé otevřené otázky povinné (celkem 11 otevřených otázek bylo nepovinných). Respondenti byli informováni o přínosu plnohodnotného zodpovězení co největšího počtu otázek. Nicméně možná přílišná stručnost či neúplnost odpovědí na otázky v dotazníku je významným limitujícím faktorem.

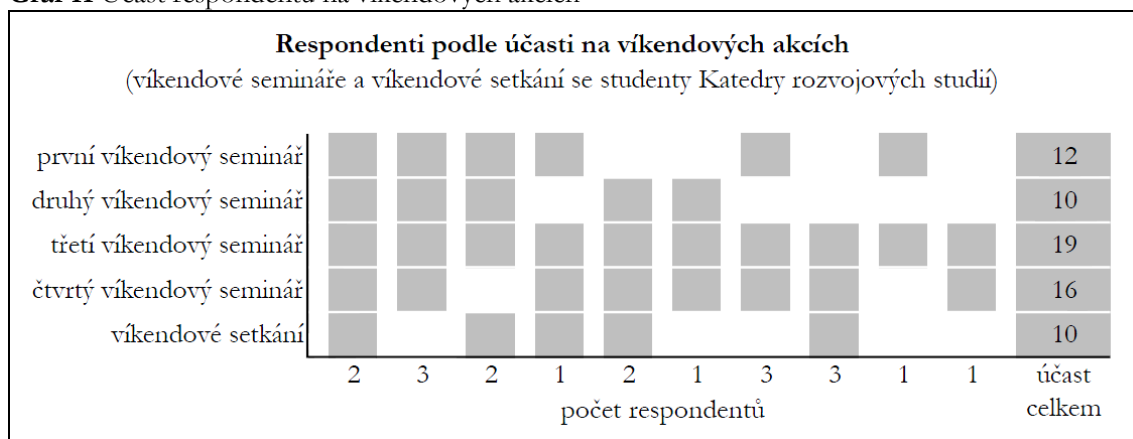
Limity výzkumu spočívají také v následné analýze a interpretaci dat, což se týká především analýzy dat kvalitativního charakteru, kde hraje subjektivní zkreslení výzkumníkem významnou roli. Odpovědi účastníků mohou být nesprávně pochopeny nebo jim mohou být připisovány jiné významy. V samotném procesu kódování se může projevit subjektivní zkreslení, i když nezáměrné. Jak analýza, tak interpretace dat může být do značné míry ovlivněna svou osobní účastí v projektu a tedy nemožností pohlížet na odpovědi respondentů jako nezávislý vnější pozorovatel. Subjektivita se může projevit také v posuzování významnosti odpovědí a jejich následná interpretace. Všechny odpovědi všech respondentů byly do analýzy zahrnuty. Ve výsledcích a interpretaci jsou

reflektovány pouze ty informace či názory, které se objevily u více respondentů. Obecně se subjektivita u zpracování kvalitativních dat předpokládá, snažila jsem se však o co největší možnou objektivitu, tedy reflektovat pouze názory respondentů a nepřisuzovat jim jiné významy nebo své domněnky.

5.2 Výsledky a interpretace výzkumu

V úvodu podkapitola předkládá informace o zapojení účastníků do výzkumu, o míře vyplnění dotazníků a kvalitě odpovědí. Samotné výsledky výzkumu jsou uváděny ve třech podkapitolách podle výzkumných otázek, které jsou tak zodpovídány. Pro zodpovězení výzkumných otázek jsou propojovány výstupy z odpovědí z různých částí dotazníku, protože relevantní informace účastníci uváděli i v odpovědích na otázky z jiných oblastí. Výsledky výzkumu jsou interpretovány jak prostřednictvím textu, tak různých typů grafů, a jsou doplněny o citace z odpovědí respondentů. Citace z odpovědí respondentů byly vybírány tak, aby vyjadřovaly různé pohledy účastníků na konkrétní oblast, zároveň však nejsou uváděny odpovědi, které jsou krajní nebo ojedinelé. Snahou bylo zařadit odpovědi co největší části respondentů, avšak vzhledem k podobě jejich odpovědí to nebylo vždy možné, a někteří respondenti jsou proto citováni častěji než jiní. Odpovědi respondentů jsou citovány doslovně, v některých případech byly opraveny překlepy a gramatické chyby.

Graf 11 Účast respondentů na víkendových akcích

Jak již bylo uvedeno výše, výzkumu se zúčastnilo 19 z 24 účastníků, tedy takřka 80 %. Příloha 11 uvádí seznam respondentů, avšak pro zachování anonymity uvádí pouze některé údaje⁷⁰ vyplývající z výzkumu. Graf 11 zobrazuje, jakých víkendových akcí se respondenti zúčastnili. Respondenti se průměrně zúčastnili 3,46 víkendových akcí, což odpovídá průměrné účasti všech

⁷⁰ Vhodné by bylo uvést také, kterých akcí nebo alespoň jakého počtu se respondenti účastnili, avšak tento údaj by nezajistil jejich anonymitu, protože dle prezenčních listin by bylo možné snadno účastníky identifikovat (počet absolvovaných akcí u některých přímo ukazuje na jejich identitu).

účastníků projektu na víkendových akcích (3,53 – vypočítáno podle údajů v tabulce – Tabulka 4 na straně 46). Tento údaj tak vyvrací, že by se do výzkumu zapojili spíše aktivnější účastníci projektu.

Dotazníky obsahovaly celkem 10 nepovinných otázek⁷¹ a jejich míra vyplnění byla poměrně vysoká, pohybovala se od 73 po 100 %, průměrně nepovinnou otázku vyplnilo 87 % respondentů, kterých se týkala, což lze považovat za pozitivní a přínosné pro výsledky výzkumu. Podrobný přehled o míře vyplnění jednotlivých otázek uvádí Příloha 10. Respondenti dotazníky vyplňovali v různém rozsahu, co do množství vyplněných otázek i obsáhlosti odpovědí na otevřené otázky. U odpovědí na otevřené otázky by se obecně dalo říci, že muži byli ve svých odpovědích znatelně stručnější než ženy, avšak nelze tvrdit, že by tím byla snížena vypovídající hodnota jejich odpovědí. Za pozitivní lze považovat to, že u otevřených otázek se v minimální míře objevovaly jednoslovné nebo bezobsažné odpovědi. Ty se vyskytovaly v různé míře převážně u tří respondentů (respondentka č. 1, respondent č. 17 a respondent č. 19), u ostatních respondentů výjimečně nebo vůbec. Příloha 11 uvádí, v jaké míře jednotliví respondenti odpovídali na nepovinné otázky, průměrně odpověděli na 86 % nepovinných otázek, které se jich týkaly (míra se pohybovala mezi 67 a 100 %, pouze jeden respondent nezodpověděl ani jednu nepovinnou otázku). Ve výsledku lze dle odpovědí respondentů na otevřené otázky soudit, že byly až na výjimky správně pochopeny, protože obsah odpovědí je relevantní vzhledem k původnímu záměru otázky.

5.2.1 Jak účastníci zpětně hodnotí průběh projektu?

Podkapitola je zaměřena na to, jak účastníci zpětně hodnotí průběh projektu, z důvodu jejího většího rozsahu je pro přehlednost dělena do čtyř částí na základě specifických výzkumných otázek. Konkrétně je pozornost věnována tomu, jak účastníci zpětně hodnotí víkendové semináře a jak vnímají jejich náplň, jsou zmíněny také jednotlivé aspekty průběhu víkendových seminářů. Velká pozornost je věnována realizaci aktivit v oddílech a tomu, jak je účastníci zpětně hodnotí. Další část se zaměřuje na zpětné hodnocení výjezdu do Moldavska a souvisejících aktivit. Závěr podkapitoly je zaměřen na to, jak účastníci vnímají koncepci projektu a co by případně změnili, aby pro ně popřípadě pro jejich oddíly byl projekt přínosnější.

Jak účastníci zpětně hodnotí víkendové semináře? Jak vnímají jejich náplň?

Účastníci akce realizované v rámci projektu hodnotili prostřednictvím evaluačních dotazníků, jak již bylo uvedeno výše. Dotazníky byly vyplňovány v závěru akce nebo krátce po ní a vypovídají tedy o bezprostředních dojmech účastníků. S vědomím toho, že se hodnocení po akci a

⁷¹ 11. nepovinnou otázkou byla otázka č. 31, která poskytovala účastníkům prostor vyjádřit se nad rámec předchozích otázek. Vzhledem ke svému charakteru není tato otázka započítána do přehledu míry vyplnění otázek. Otázku č. 31 většinou respondenti využívali k osobním vzkazům, pouze dva respondenti dopňovali informace, které nezařadili do odpovědí na předchozí otázky.

hodnocení s odstupem velmi liší, byly do výzkumu zahrnuty otázky zaměřené na to, jak účastníci hodnotí uskutečněné akce zpětně (tedy s několikaměsíčním až více než ročním odstupem).

Víkendové semináře účastníci zpětně hodnotí velmi pozitivně. Někteří z nich upozorňují na různé nedostatky, avšak v mnohem nižší míře než v evaluačních dotaznících. Účastníci semináře považují za přínosné a zajímavé, dozvěděli se nové informace a získali inspiraci do oddílu. Je však potřeba dodat, že ve vnímání množství nových informací a nové inspirace se účastníci velmi lišili v závislosti na svých dosavadních zkušenostech a znalostech. Atmosféru na seminářích účastníci hodnotí kladně. Co se týče organizace seminářů, účastníci je považovali za programově nabitě, někteří v kladném a jiní spíše v záporném slova smyslu. Sestavení programu považují za vhodné, tematicky provázané a rozmanité, oceňují střídání aktivních pohybových částí s přednáškami. Někteří účastníci upozorňují na různou kvalitu programu. Účastníci pozitivně hodnotí setkání s lidmi z praxe a přednášky odborníků. Někteří účastníci i s odstupem zmiňují jídlo, které považují nejen za kvalitní a chutné, ale také za vhodné doplnění tématu seminářů.

Otázka č. 2: Jak bys zpětně ohodnotil/a víkendové semináře?

„Semináře hodnotím vysoce. Čekal jsem více ‚přednáškovou akci‘ a byl jsem překvapen, byla to akce plná her, se skvělými lidmi. Každý seminář měl něco do sebe, takřka ideální skloubení pohybového a přednáškového programu, zajímavé přednášky (doc. Nováček, voják z Afghánistánu, pracovníci humanitárních organizací). Více bych však uvítal propojení se skautingem samotným (více skautských prvků v programu). V tomto ohledu to asi dožene 2. ročník akce :).“ (respondent č. 6)

„(...) Co se týká informačního přínosu, tak asi 60 % byly nové informace, ostatní jsem už znala. Většina lidí, kteří se na víkendech objevili, byli inspirativní.“ (respondentka č. 7)

„Semináře se zabývaly pro mne zajímavými tématy, velmi oceňuji setkání s různými lidmi z praxe a inspiraci do programů, které jsem následně realizovala v oddíle. Některé aktivity pro mne ale nebyly nové (mám za sebou hodně různých kurzů a seminářů tak je možná trochu těžké přijít s něčím úplně novým). (...) Ocenila bych více prostoru pro sdílení zkušeností z aktivit z oddílů, prakticky jsem nevěděla nic o výstupech ostatních, což mohla být i další inspirace.“ (respondentka č. 9)

„Víkendové semináře pro mě byly hodně přínosné. Daly mi možnost potkat se se zajímavými lidmi (ať už přednášející nebo lidi přímo na víkendové). Hry, které jsme hráli, byly dobrou příležitostí, vyzkoušet si probírané věci v praxi. Také mi daly inspiraci k práci s dětmi v družině.“ (respondentka č. 13)

Důležitým aspektem nastavení víkendových seminářů, který již byl výše zmíněn, bylo střídání lektorek, které průběh seminářů mohlo značně ovlivnit. Střídání lektorek na seminářích účastníci vnímají nejednotně. Asi polovina účastníků střídání lektorek vnímala neutrálně, často tento aspekt nevnímali a nebo jim nevadil. Druhá polovina naopak střídání lektorek považovala za přínosné. Čistě negativně střídání lektorek nevnímali nikdo z účastníků. Za přínosné účastníci považovali to, že jsou tak semináře pestřejší a zároveň každá lektorka přináší na semináře něco nového, svým přístupem a zkušenostmi může být inspirativní. Někteří účastníci upozorňovali na různou kvalitu lektorek, kdy jim některé přišly nedostatečně zkušené. Za hlavní negativum účastníci považovali to, že kvůli střídání lektorek chyběla návaznost mezi programem jednotlivých seminářů a zároveň nemohly být vzniknout bližší vztahy mezi účastníky a lektory.

Otázka č. 5: Jak jsi vnímal/a střídání lektorek ARPOKu na víkendových seminářích?

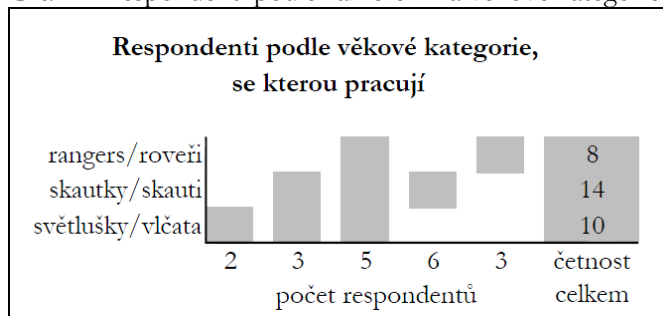
„Mně se líbilo, jak to bylo pestré a že každý nový člověk do kurzu vnesl něco svého. Ano, občas to mělo mouchy, protože současní lidé nevěděli, co detailně s námi dělali ti předchozí, ale to nevadilo. Mě to přišlo jako plus a vždycky jsem se těšila na to, co si pro nás ještě kdo připraví.“ (respondentka č. 3)

„S některými jsme si sedli lépe, záleželo spíš na jejich zkušenosti a přístupu. Střídání lektorů je určitě fajn.“ (respondentka č. 12)

„Střídání jsem nijak zvlášť nevnímala, ale bylo dobré vidět práci různých lidí. Takže to střídání bylo asi dobré. Rozhodně bylo zajímavé seznámit se s APROKem.“ (respondentka č. 18)

Velkou část náplně víkendových seminářů tvořily hry a aktivity, které si účastníci prakticky vyzkoušeli a poté je mohli začleňovat do činnosti svých oddílů. Pro začlenění her a aktivit do oddílů je klíčové, zda jsou představované aktivity vhodné pro věkovou skupinu, se kterou účastníci pracují. Graf 12 zobrazuje, na jaké věkové kategorie se zaměřují účastníci, kteří se zapojili do výzkumu.

Graf 12 Respondenti podle zaměření na věkové kategorie

Ve výzkumu byli účastníci dotazováni na to, jak vnímali zaměření programu seminářů z hlediska věkové skupiny, se kterou pracují. Všichni respondenti považovali hry a aktivity představované na seminářích za vhodné především pro skautky a skauty, některé z nich pak spíše pro rangers a rovery. Programů zaměřených na světlušky a vlčata bylo podle respondentů minimum. Z grafu (Graf 12) vyplývá, že 14 ze všech respondentů pracuje se skautkami a skauty, a šest z nich pracuje výhradně s touto kategorií. Účastníci, kteří se zaměřují na skautky a skauty hodnotili zaměření her a aktivit představovaných na seminářích jako ideální a považovali je za využitelné v činnosti jejich oddílů. Účastníkům pracujícím se dvěma nebo všemi kategoriemi zaměření programu vyhovovalo a uváděli, že hry a aktivity využívali především při práci se skautkami a skauty nebo rovery a rangers. Účastníci, kteří se zaměřují na světlušky a vlčata, dva z nich výhradně na tuto kategorii, by uvítali představení více her a aktivit vhodných pro světlušky a vlčata. Někteří účastníci by na seminářích uvítali častější dělení do skupin, v nichž bude věnována pozornost konkrétní věkové kategorii, se kterou pracují. V případě potřeby si účastníci hry a aktivity přizpůsobovali konkrétní věkové kategorii, a to i světluškám a vlčatům. Někdy však účastníci přizpůsobení považovali za složité či nevhodné, použili tedy konkrétní program pro jinou věkovou kategorii a nebo využili pouze některé z předkládaných her a aktivit. Obecně však účastníci oceňovali získání inspirace, jak je možné s předkládanými tématy pracovat.

Otázka č. 7: Jak jsi vnímal/a zaměření programu seminářů z hlediska věkové skupiny, se kterou pracuješ?

„Pro světlušky, kterých máme v oddíle většinu, to nebylo zrovna to pravé. Ale chápu, že i samotné téma GRV není moc snadné zprostředkovat tak malým dětem. A tak jsem si vždycky danou aktivitu musela nějak upravit. Ale i tak jsem se dozvěděla spoustu nových nápadů, jak tato témata dětem vůbec přiblížit a aktivity se vždy upravit do řeči žáků prvního stupně daly. Takže jsem za to byla nesmírně ráda.“ (respondentka č. 3, v oddíle pracuje se světluškami)

„Aktivity byly z principu určeny pro starší věkovou kategorii, mnohdy dokonce ve věku 15+. Proto nebylo jednoduché je ‚upgradovat‘ na aktivity pro děti 6+ a zvláště, pokud na tématické akci byli děti od 6 do 15 let. Hodilo by se více impulsů právě pro nejmladší děti, náročností převažovaly programy pro skauty a skautky.“ (respondent č. 6, v oddíle pracuje se světluškami a vlčaty i skautkami a skauty)

„Některé hry sice byly určeny spíše pro starší, ale většina se buď dala rovnou použít, nebo alespoň upravit pro skauty a skautky.“ (respondentka č. 13, v oddíle pracuje se skautkami)

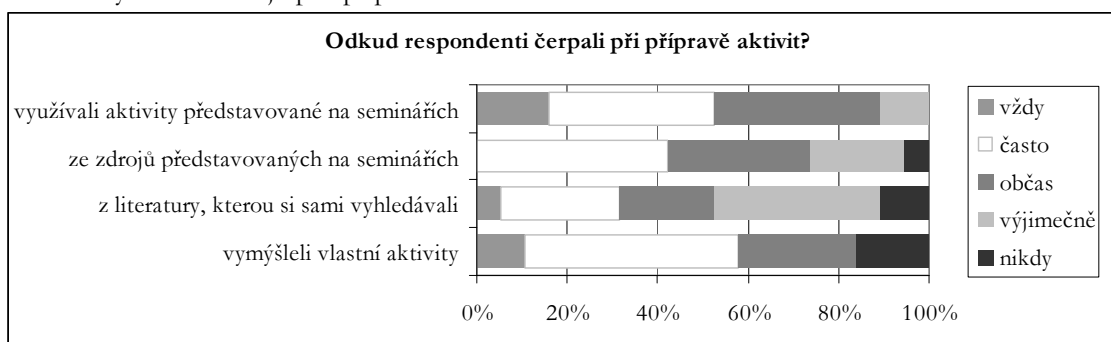
„Pozitivně. Bylo to vhodné spíše pro starší věkovou skupinu (skauti a skautky), ale u mladších je také potřeba naučovat GRV.“ (respondent č. 16, v oddíle pracuje se světluškami a vlčaty i skautkami a skauty)

Graf 13 Prostor věnovaný specifickým věkovým skupinám na víkendových seminářích

Účastníci byli v souvislosti se zaměřením programu seminářů na různé věkové kategorie dotazováni, zda by uvítali, aby byla věnována větší pozornost specifickým věkovým skupinám ve vztahu ke globálnímu rozvojovému vzdělávání. Tuto možnost by uvítala více než polovina účastníků (Graf 13). Účastníci by uvítali tipy a rady, jak přizpůsobit představované hry konkrétní věkové kategorii a jak správně sestavit program zaměřený na témata globálního rozvojového vzdělávání pro jednotlivé věkové kategorie.

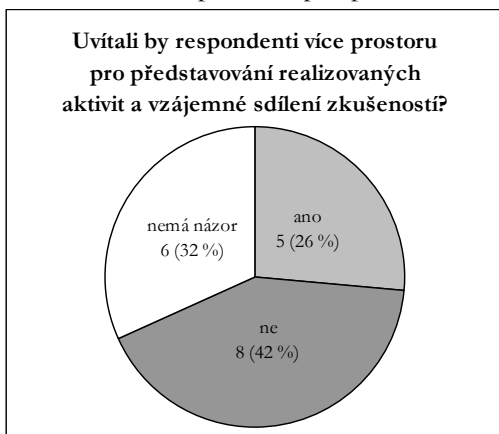
Graf 14 Využívání zdrojů pro přípravu aktivit v oddílech

S otázkou zaměření programu seminářů na věkové kategorie souvisí také využitelnost představovaných her a aktivit v oddílech. Za účelem zjištění jejich využitelnosti byli respondenti dotazováni, odkud čerpali při přípravě aktivit a v jaké míře. Graf 14 znázorňuje, zda a jak často jednotlivé zdroje účastníci využívali. Mimo tyto čtyři možnosti účastníci jiné neuváděli, avšak doplňovali, že hry a aktivity představované na seminářích upravovali a přizpůsobovali pro skupinu, se kterou pracují. Z grafu je patrné, že aktivity představované na seminářích využívali všichni

účastníci, z toho asi 10 % účastníků je zařazovalo výjimečně. V menší míře pak účastníci čerpali ze zdrojů představovaných na seminářích, nejméně pak čerpali z literatury, kterou si sami vyhledávali. Dále účastníci ve velké míře vymýšleli vlastní aktivity, avšak 15 % z nich vlastní aktivity nevytvářelo vůbec. Dalo by se říci, že využitelnost aktivity představovaných na seminářích byla značná, i když je účastníci zařazovali v různé míře.

Graf 15 Vnímání prostoru pro představování realizovaných aktivit a sdílení zkušeností

V souvislosti s náplní seminářů byli účastníci dotazováni, zda by uvítali na víkendových seminářích více prostoru pro představování realizovaných aktivit a vzájemnému sdílení zkušeností z realizace aktivit v oddílech. Graf 15 znázorňuje, že se respondenti ve vnímání dostatečnosti prostoru značně liší. Někteří by více sdílení uvítali, protože by mohlo být i pro ně samotné inspirativní, jiní naopak poskytnutý prostor považovali za dostatečný. K tomu je však potřeba dodat, že odpovědi účastníků mohly být do značné míry ovlivněny tím, jakou formou probíhalo jediné sdílení zkušeností z realizace aktivit v oddílech.

Otázka č. 17: **Uvítal/a bys na seminářích více prostoru pro představování realizovaných aktivit v oddílech ostatním a vzájemné sdílení zkušeností?**

„Prostor tam byl a kdo chtěl, sdělil si to sám o pauzách nebo při jídelch – více bychom si toho asi neměli co říci.“ (respondentka č. 3, vysvětlení odpovědi „ne“)

„Asi by to bylo zajímavé, ale nestihly by se kvůli tomu jiné věci.“ (respondent č. 14, vysvětlení odpovědi „ne“)

„Pokud si dobře pamatuji, proběhlo to jednou. Pro mě akorát, stačilo.“ (respondentka č. 15, vysvětlení odpovědi „ne“)

Se začleňováním témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů úzce souvisí to, zda jsou hry a aktivity na tato témata začleňovány koncepčně a nebo spíše nárazově podle podmínek v projektu. Proto byli účastníci dotazováni na to, zda by uvítali, aby byla na seminářích věnována pozornost také plánování v oddíle a možnostem, jak témata globálního rozvojového vzdělávání začlenit do oddílových plánů. V názorech se účastníci značně lišili. Největší část účastníků by to nepokládala za vhodné, protože je dle jejich názoru plánování v oddílech věnována dostatečná pozornost na skautských kurzech. Upozorňovali rovněž na specifika jednotlivých oddílů, která by činila věnování se plánům komplikované. Další část účastníků by tuto možnost uvítala, pokládala by ji za zajímavou a přínosnou. Zároveň by tak podle účastníků byla náplň

seminářů více propojena s činností oddílu. Třetí část účastníků by pozornost věnovanou plánování uvítala za určitých podmínek. Nejčastěji zmiňovali to, že by tato část měla být kvalitní, dělána skauty, aby byla zohledněna specifika skautských oddílů, rovněž doplněna o nové pohledy, přístupy a popřípadě příklady dobré praxe, aby nedocházelo k opakování informací, které vedoucí získávají na vzdělávacích kurzech. Je však potřeba dodat, že v odpovědích na jiné otázky v dotazníku účastníci vyjadřovali nespokojenost s tím, že aktivity začleňovali spíše jednorázově a nekoncepčně.

Otázka č. 9: **Jak bys vnímal/a, kdyby byla v rámci seminářů věnována pozornost také plánování v oddíle?** (Možnostem, jak pracovat s plány a jak do nich začlenit témata globálního rozvojového vzdělávání.)

„Myslím, že to není příliš dobrý nápad, protože každý vedoucí má jiný styl plánování, jinak si organizuje program a nejde to vymyslet univerzálně. Bylo by to asi dost komplikované.“ (respondentka č. 2)

„Mohlo by být, ale to by kurz museli vést skauti... Neznalost skautského prostředí byl občas nevýhodou (...) a někdy ta specifika skautů a skautského programu nebyla zohledněna.“ (respondent č. 6)

„V nějaké malé míře ano – spíš jako příklad dobré praxe z nějakého oddílu, kde to funguje a kde začleňují do svých ročních plánů tato témata.“ (respondentka č. 9)

„Jelikož to skautští vůdci mají jako součást vlastního vzdělávání opakování by je nudilo. Pokud by to mohlo nabídnout nové pohledy a zkušenosti z mimoskautského prostředí mohlo by to být dobré. Je třeba, aby to bylo opravdu kvalitně podané. Účastníci byli na vysoké úrovni.“ (respondent č. 10)

„Rozhodně bych to přivítala. Celkově větší zaměření na spojení s oddílem by se mi líbilo. Ale to asi nebylo hlavním účelem projektu :-).“ (respondentka č. 18)

Jak účastníci zpětně hodnotí realizaci aktivit v oddílech?

Realizaci aktivit v oddílech účastníci hodnotí pozitivně. Hry a aktivity, které realizovali, hodnotí jako úspěšné a jejich zařazení považují za přínosné. Začlenění her a aktivit podle účastníků přineslo do oddílu nová témata, zpestřilo a obohatilo jeho činnost. Účastníci oceňovali možnost si aktivity vyzkoušet, dostatek zdrojů, ze kterých mohli čerpat, a podporu koordinátora projektu.

Otázka č. 11: **Jak bys zpětně ohodnotil/a realizaci aktivit v oddíle po seminářích?**

„Nepřišlo mi zrovna šťastné, že to bylo vždycky nějak časově ohraničené, takže si člověk vše musel stihnout připravit, a pak ještě najít prostor na daných výletech nebo akcích, kde by to mohl realizovat (...). Ale moc se mi líbila podpora týmu a také to, že jsem měla k dispozici veškeré materiály, ze kterých jsem mohla libovolně čerpat a nemusela jsem vše tabat z paty.“ (respondentka č. 3)

„Aktivity proběhly na 100 %. Největší realizovaná akce na téma GRV je dodnes hodnocená mezi nejlepšími akcemi za mnoho let. Takže max. úspěch u dětí a probuzení zájmu o toto téma.“ (respondent č. 6)

„Určitě přinesla do programů at' už na schůzkách nebo akcích zajímavá témata, ke kterým bychom se bez tohoto projektu zřejmě sami nedostali nebo neodvážili.“ (respondentka č. 8)

„Byla to zajímavá zkušenost a byla jsem ráda, že můžu dětem v oddílu ukázat témata, o kterých si myslím, že jsou velmi důležitá i zábavnou formou. Bylo pro ně přínosné, že si věci mohli vyzkoušet na vlastní kůži.“ (respondentka č. 13)

„Myslím, že to bylo dobré, zkusit to hned po seminářích realizovat v oddíle. Mně se to líbilo a s realizací v našem oddíle jsem byla spokojená.“ (respondentka č. 18)

Nejčastějšími překážkami pro realizaci her a aktivit byla jejich časově náročná příprava a také nedostatek příležitostí pro začlenění do činnosti oddílu, protože často pro jiné akce oddílu nezbývalo na tato témata dostatek prostoru. Témata globálního rozvojového vzdělávání zároveň většinou nebyla začleněna do oddílových plánů, a tak je účastníci začleňovali spíše jednorázově a bez kontextu. Podle účastníků byly požadavky na množství her a aktivit v oddílech příliš vysoké,

nevyhovovala jim časová ohraničenost, která byla často překážkou pro začlenění, a někteří účastníci měli pocit, že je globálně-rozvojových témat v oddíle příliš a nezůstává dostatek prostoru na jiné oblasti. Účastníci se někdy potýkali s malou účastí členů, s jejich nezájmem nebo obavou z nových témat.

Otázka č. 13: S jakými překážkami jsi se potýkal/a při realizaci aktivit v oddíle?

„To, že se v problematice úplně nevyznám, a buď nebudu vědět, nebo budu mystifikovat. Potřeba velkého osobního vkladu na přípravu programu.“ (respondent č. 4)

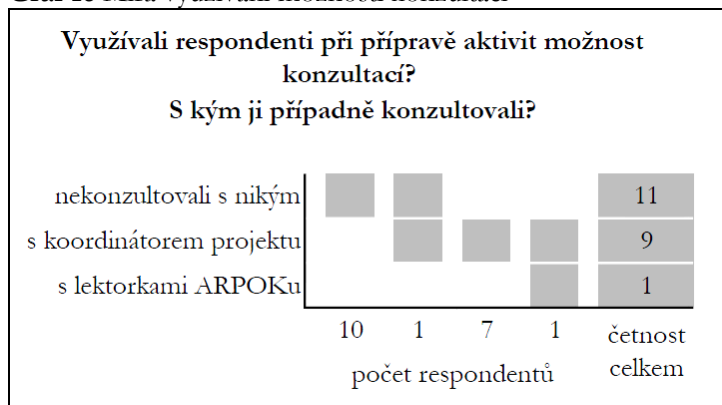
„Zpočátku nezáměr, strach z neznámého. Co to asi bude za akci? To bude asi něco náročného, nudného, jako ve škole? Podařilo se motivovat rádce a ti následně motivovali své členy. Přišel celý oddíl a všichni byli nadšení. Ale ještě týden před akcí to tak nevypadalo.“ (respondent č. 6)

„Hodně jiných a tradičních akcí v oddíle hodně znemožňovalo zařazení aktivit z kurzu, dále také zaměření globálního rozvojového vzdělávání se neshodovalo často s tím, co jsme zrovna chtěli dělat a jaký byl cíl víkendu/oddílového setkání.“ (respondentka č. 7)

„Někdy jen nedostatek času, stíhat víkendy seminářové a pak i oddílové. A pak mi přišlo, že už je těch rozvojových témat pro naše děti v oddíle moc, že jsme se nestihli tak dobře věnovat i něčemu jinému.“ (respondentka č. 8)

Přípravu aktivit měli účastníci možnost konzultovat nejen s koordinátorem projektu, ale také s lektorkami ARPOKu. Na to, jak účastníci možnost konzultací využívali, byli dotazováni ve výzkumu, jejich odpovědi znázorňuje Graf 16. Více než polovina respondentů přípravu aktivit nekonzultovala s nikým, necelá polovina pak přípravu aktivit konzultovala s koordinátorem projektu. Možnosti konzultací s lektorkami ARPOKu využil pouze jediný respondent⁷². Na koordinátora projektu se účastníci obraceli ohledně vhodnosti připravovaných aktivit, v případě různých nejasností a případně, pokud se chtěli v oddíle věnovat určitému tématu, ke kterému neměli dostatek informací.

Graf 16 Míra využívání možnosti konzultací

Důležitým aspektem souvisejícím s realizací aktivit byla občasná přítomnost koordinátora projektu u realizace aktivit v oddílech. Devět respondentů uvedlo, že byl v jejich oddílech koordinátor přítomen, z toho jednou byla u aktivity Veronika Ambrozyová. Ve vnímání jejich přítomnosti se účastníci značně liší, čtyři z nich ji považovali za přínosnou, další čtyři vnímali jak

⁷² Je otázka, proč účastníci možnosti konzultací s lektorkami ARPOKu nevyužívali. Tento dotaz bohužel nebyl do výzkumu začleněn a respondenti důvody nezmínili.

klady tak záporny a jeden měl spíše negativní dojmy. Za hlavní přínos účastníci pokládali poskytnutí rad a informací, pomoc s realizací programu a zároveň měli větší pocit jistoty, když se věnovali náročnějším tématům. Jako negativní naopak vnímali to, že přítomnost někoho zvenjšku v oddíle byla rušivá, děti se cítily nespve a někdy i oni sami byli nervózní, částečně i proto, že se cítili být hodnoceni. Někteří účastníci považovali návštěvy koordinátora v oddílech za zbytečné, jiní ji brali jako nutnost a žádná pozitiva neshledávali.

Otázka č. 16: **Pokud byl koordinátor projektu (Jiří Hájek) u realizace aktivit v tvém oddíle, jak jsi vnímal/a jeho přítomnost?**

„Brala jsem to tak, že to musí být, nijak mne to neovlivnilo.“ (respondentka č. 1)

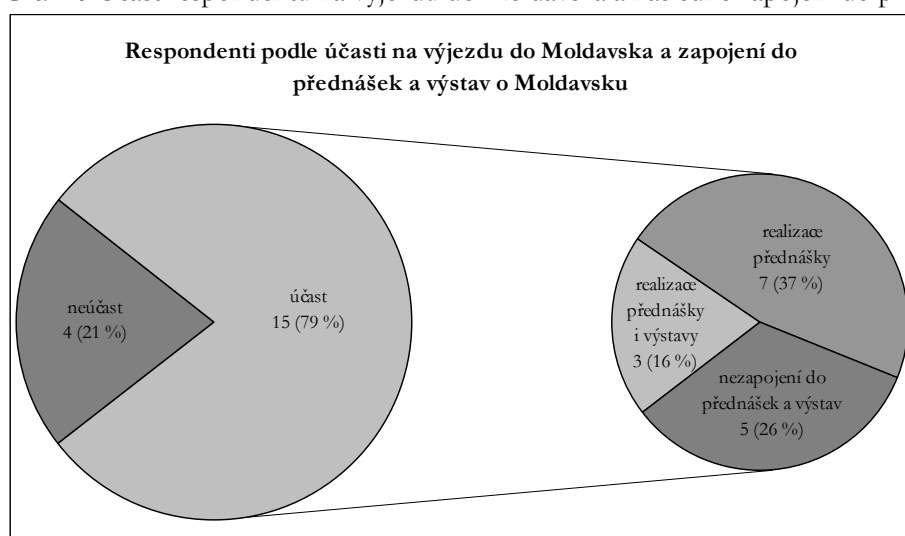
„Já jsem byla ráda za jeho přítomnost, protože jsem se ho mohla kdykoliv zeptat na cokoliv, co jsem nevěděla. Ale děti z něj byly malinko nespve, protože je to dospělý, kterébo neznají, a navíc jsme pouze dívčí oddíl, takže to bylo trošku divné, když mezi námi byl najednou muž. Ale byla jsem ráda, že dělal fotografa, a já to nemusela během vedení programu myslet :-).“ (respondentka č. 3)

„Trošku mi to přišlo i zbytečné, ale asi chtěl taky vidět, jak to v praxi probíhá.“ (respondentka č. 11)

„Paráda. Vždy se vším poradil a pomohl. Účastnil se také mých aktivit, což jsem si myslela, že bude blbý, ale bylo to super. Doplnoval mě a taky si s holkama povídal.“ (respondentka č. 15)

Jak účastníci zpětně hodnotí výjezd do Moldavska a související aktivity?

Graf 17 Účast respondentů na výjezdu do Moldavska a následné zapojení do přednášek

Obdobně jako u víkendových seminářů byli účastníci i u výjezdu do Moldavska dotázáni, jak jej zpětně hodnotí. Obecně výjezd do Moldavska účastníci hodnotí pozitivně, i když zmiňují určité nedostatky. Vnímání nedostatků je značně subjektivní a účastníci se shodují jen na některých z nich. Účastníci oceňují především možnost do Moldavska vyjet a získat nové zkušenosti. Nejčastěji zmiňovali negativní okolnosti související se zkrácením pobytu v Moldavsku, ať už se jedná o opožděný odjezd, dlouhou cestu či obecně mnoho času stráveného v autobuse. Část účastníků lituje, že nebyla možnost se setkat s místními skauty. Za nejpřínosnější části výjezdu účastníci považují ty, kde se mohli aktivně zapojit, tedy setkání s místními obyvateli a realizace programů pro děti, a uvítali by více takových možností. Jednotlivě zmiňovali i další aspekty, avšak ty se výrazně neliší od výsledků evaluačních dotazníků. Obecně by se dalo říci, že samotný výjezd

do Moldavska účastníci považují za přínosný, avšak i zpětně velmi negativně vnímají zkrácení výjezdu, což přineslo další komplikace.

Otázka č. 19: Jak bys zpětně ohodnotil/a výjezd do Moldavska?

„Škoda, že se výjezd zkrátil kvůli změně dopravní společnosti a problémů z hlediska řidičů, ale to se zkrátka stává. Jinak obsahově to bylo dost nabitě, asi taky tím, že jsme neměli moc času. Byla to pro mě fajn zkušenost, ale možná bych uvítala, abychom tak nepřejížděli a místo trávení hodin v autobuse bychom delší dobu strávili na jednom místě a poznali místní lidi víc a tak, protože to pro mě bylo asi to nejzajímavější, než sedět někde v kanceláři a slyšet o datech z projektů.“ (respondentka č. 2)

„Jsem moc ráda, že jsme tam vyrazili. Líbila se mi hlavně návštěva dětského domova, školky a české vesnice. Děti byly super a vděčné, že měli nějaké ‚vzrušo‘, myslím, že se povedl i program pro ně. Negativum bylo v tom, že jsme tam byli na hodně krátkou chvíli, takže jsme byli hodně často v autobuse. (...) Ještě byla škoda, že nakonec nevyšel ten kontakt se skauty. Jinak program se mi líbil, protože byl hodně nabitý, potkali jsme dost lidí a dozvěděli se dost věcí za tak krátkou dobu.“ (respondentka č. 11)

„Bylo to takové lákadlo a motivace na konci projektu :-). Líbil se mi, jediné, co mi nevyhovovalo, bylo hodně času stráveného sezením v autobuse. Víc přínosné pro mě byly projekty, kde jsme i něco viděli a ne jen slyšeli.“ (respondentka č. 18)

Do organizace přednášek, besed či výstav o Moldavsku se zapojily dvě třetiny respondentů, kteří se účastnili výjezdu do Moldavska (Graf 17), a všichni ji považují za přínosnou. Pro některé z nich to byla první zkušenost s akcí podobného typu a hodnotí ji jako obohacující. Dále pozitivně vnímali začlenění interaktivních částí do přednášek a besed, především přípravu tradičního moldavského jídla. Účastníci se setkali s pozitivní odezvou a zájmem, za negativní považovali nízkou účast na některých akcích.

Otázka č. 23: Považoval/a jsi organizaci přednášky, besedy či výstavy o Moldavsku za přínosné? Proč?

„Jistě, přednést něco smysluplného před nedětským publikem je dobrá zkušenost. Sám jsem si ujasnil, jak na tom Moldavsko je, a tak přišel na zajímavé věci, příčiny a souvislosti.“ (respondent č. 4)

„Ano, poprvé v životě jsem si vyžkoušela mluvit přednášet před tolika lidmi. (...)“ (respondentka č. 13)

Jak účastníci vnímají koncepci projektu? Co by případně změnili, aby pro ně (jejich oddíly) byl projekt přínosnější?

Z evaluačních dotazníků, ale i reakcí účastníků přímo na akcích, především ze začátku projektu, bylo zřejmé, že velmi silně vnímají to, že projekt není připravován skauty, na což obecně z jiných vzdělávacích akcí nejsou zvyklí. Protože však bylo vnímání nejednoznačné a napříč účastníky různé, byl tento aspekt zařazen do dotazníku za cílem zjistit, jak tuto skutečnost vnímají všichni účastníci. Obecně skutečnost, že projekt nebyl realizován skauty, tři čtvrtiny účastníků vnímaly neutrálně, čtvrtina to naopak považovala za přínos a čistě negativně tuto skutečnost nevnímala nikdo, i když řada účastníků upozorňovala na některé negativní aspekty. Podle účastníků především na začátku projektu docházelo k častým nedorozuměním, které byly dány nedostatečnou znalostí skautského prostředí organizátory, v průběhu se však částečně vyjasnily. Účastníci postrádali zohlednění skautských specifik v náplni seminářů a uvítali by, kdyby bylo v organizačním týmu více skautů. Účastníci však vítali jiný pohled, který byl zvencí, nové zdroje a zkušenosti, což vnímali jako obohacující. Účastníci považovali program za kvalitní a oceňovali snahu organizátorů přizpůsobit se specifikům skautingu. Podle mnohých měly semináře mnoho skautských rysů a ve

výsledku tedy ani nevnímali, že semináře nejsou organizovány skauty. Za zajímavé lze považovat to, že pět respondentů skupinu účastníků nazývalo „náročnou skupinou“ a upozorňovalo na fakt, že organizátoři často nedokázali naplnit nároky účastníků a dostat standardu, na který jsou zvyklí z jiných absolvovaných kurzů.

Otázka č. 25: Jak jsi vnímal/a to, že projekt nebyl realizován skauty?

„Na začátku mě to dost zarazilo, když jsem zjistila, že skoro nikdo z pořadatelů není skaut. Myslím, že i z toho důvodu byly některé aktivity zpočátku rozpačtější, jelikož skauti si během svého působení už leccím prošli a jsou náročnější ‚publikum‘ z hlediska aktivit a tak, ale klobouk dolů, že se to nakonec vyrovnalo a šlo to v pohodě.“ (respondentka č. 2)

„Z počátku jsem se toho docela bál, ale přišlo mi, že se organizátoři hodně snažili přizpůsobit to skautským účastníkům a pochopit nás. A navíc organizátoři, i když neskauti, byli úplně v pohodě lidi, takže zásadní problém, který bych čekal, nebyl.“ (respondent č. 4)

„Rozhodně jsem to brala spíše jako obohacení a to obou stran. Přišlo mi zajímavé, že jsme se vlastně na nějaké skautské symbolice, kterou chceme používat, shodli sami. Což si myslím, že má větší význam, než nařizování sbora.“ (respondentka č. 8)

„Na začátku to bylo vidět, ale stačilo se zeptat a nějaké věci si vysvětlit, jak to třeba v oddělech chodí a bylo to OK.“ (respondentka č. 11)

„Myslím si, že v něm přesto byla spousta skautského, a proto to nevadilo. Naopak, bylo přínosné mít pohled zvenčí.“ (respondentka č. 13)

„Neměl jsem s tím problém, většina realizátorů se chovala jako skauti a tak jsem si většinu času myslel, že to je organizované skauty.“ (respondent č. 14)

„Jako trochu zvláštní – organizátorům chyběl někdy vhled na celou problematiku v širším – skautském – kontextu, někdy to zase byl obohacující nadhled.“ (respondent č. 17)

„Bylo to znát. Myslím, že jako skauti jsme náročná skupina pro neskauty, protože máme něco za sebou. Ale mně to nevadilo, byla to dobrá zkušenost – spolupráce mezi skauty a neskauty. Možná, kdyby bylo mezi realizátory více skautů, bylo by to ještě víc přínosnější pro oddíl.“ (respondentka č. 18)

Celým projektem se prolínala práce účastníků na projektech, které se věnovali jak na víkendových seminářích, tak v období mezi nimi. Účastníci většinou práci na projektech ve skupinách vnímali spíše negativně. Pozitivní dojmy měla skupina, která pracovala na víkendové akci na rozvojová témata. Práci považovala za zajímavou a přínosnou, chválila spolupráci ve skupině, což přičítala tomu, že se členové dobře znali, byla spokojena s výsledkem, avšak postrádala zpětnou vazbu a další práci s vytvořeným výstupem. U mnohých účastníků se ukázalo, že si nepamatují, v jaké fázi jejich práce na projektech skončila a zda byly vůbec projekty dokončeny. Účastníci zadání pro práci na projektech považovali za nejasné a pocíťovali nedostatek motivace se na projektech podílet. Práci na projektech podle účastníků ztěžovalo to, že spolupráce ve skupinách nebyla úplně ideální, protože probíhala na dálku, a neměli tak mnoho možností se scházet, a ne všichni členové skupin se do práce byli ochotni plnohodnotně zapojit. Účastníci zároveň pocíťovali vlastní velkou vytíženost a přílišné množství ostatních úkolů v projektu. Mnohé projekty zůstaly nedokončené a účastníci nevědí, jaké jsou výstupy ostatních skupin, protože nebyly vzájemně prezentovány. Přípravu programu do Moldavska, která postupně práci na projektech nahradila, účastníci vnímali pozitivně, považovali ji za jasnou a mohli si snadno ve skupinách rozdělit úkoly a pracovat na nich na dálku.

Otázka č. 4: Jak bys zpětně ohodnotil/a práci na projektech ve skupinách?

„Víkendovka na rozvojová témata – Práce mne bavila, investovala jsem do ní opravdu hodně času. Práci jsme dotáhli do předfinální verze, bohužel od chvíle, kdy se poslala k vyjádření, tak se vše nějak zaseklo a už nikdo nic na tom nedělal.“ (respondentka č. 1)

„No, myslím si, že to bylo možná trochu špatně zorganizované. Myšlenka dobrá, ale jinak jsem hlavně já osobně nevěděla, co se po mně chce, tudíž následně pokulhávala spolupráce. Neměli jsme žádný pocit zodpovědnosti a nic nás do toho nenutilo ani nemotivovalo, bylo to příliš abstraktní.“ (respondentka č. 2)

„Práce ve skupinách vůbec nefungovala, bylo to jen o online domluvě, kdy jeden dal dobromady program a druhý řekl, že je to OK. Vůbec si nerybavuji výsledky – vytvořené projekty ostatních skupin (letní kurz, víkendovka, stezka). Na víkendovkách na to bylo málo času, a přes rok nebylo možné se taky efektivně setkat. (respondent č. 6)

„Já sama i ostatní účastníci jsme (jako všichni skautští vedoucí) dost vytížení, je proto asi normální, že jsme se do toho nepoložili na 100 %. Ale nerybavuje mi přístup některých účastníků, kteří vše nechali na ostatních ze skupiny. Pokud bych měla hodnotit množství úkolů řešených ve skupině, myslím, že jich bylo zbytečně příliš, proto se některé nestihly dokončit.“ (respondentka č. 7)

„Vytvářela jsem letní kurz s rozvojovou tematikou. Moc se nám do toho ale nechtělo, proto jsme to nedotáhli do konce. Nechtělo se nám do toho asi proto, že už jsme připravovali aktivity pro děčka v oddíle, tak to někteří časově moc nedávali.“ (respondentka č. 15)

Obecně účastníci projekt považovali za značně časově náročný, měl podle nich vysoké nároky a mnoho součástí, souvisejících aktivit a povinností. Mnohým účastníkům chyběly jasné podmínky na začátku projektu, aby měli jasnou představu o jeho průběhu a všech podmínkách. U termínů akcí by účastníci uvítali, aby byly přesně dány ještě před začátkem školního roku, protože ve svých oddílech v té době plánují akce na několik měsíců dopředu nebo často i na celý rok. Zároveň by jim vyhovovalo, kdyby mezi semináři byl větší prostor na realizaci aktivit v oddílech, protože jej často vnímali jako nedostatečný.

Otázka č. 26: Co si myslíš o koncepci projektu?

„Idea fajn, jen se nepodařilo vždy zrealizovat vše, jak bylo naplánované. Možná bych nějaké věci vynechala, aby nebyl kurz tak „nabouchaný“.“ (respondentka č. 7)

„Myslím, že to bylo dostatečně interaktivní. Pro mě osobně to bylo trochu časově náročnější, ale to bylo hlavně kvůli tomu, že jsem neměla pravidelné akce pro oddíl a musela se je snažit někam napasovat.“ (respondentka č. 11)

„Určitě dobré pro náctileté a dospělé tak do 23 let (pro mě už mnohé nebylo nové a často se mi do toho už fakt nechtělo a stálo mě to dost sebezpřemáhání).“ (respondentka č. 12)

Z hlediska přínosu pro oddíl by účastníci uvítali, kdyby byly semináře více zaměřeny na oddílovou činnost. Semináře by měly více zohledňovat skautská specifika a přinášet více konkrétní inspirace pro činnost oddílů. Účastníci by uvítali tipy na vytváření a přizpůsobování aktivit a také na začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do praktické činnosti oddílu.

Otázka č. 27: Pokud bys měl/a tu možnost, co bys na nastavení projektu změnil/a, aby pro Tebe (Tvůj oddíl) byl projekt přínosnější?

„Dala bych delší časové úseky mezi víkendy a u aktivit, které se na seminářích konaly a které jsme pak dostávali, by třeba mohly být nějaké tipy na přizpůsobení jiným věkovým kategoriím.“ (respondentka č. 2)

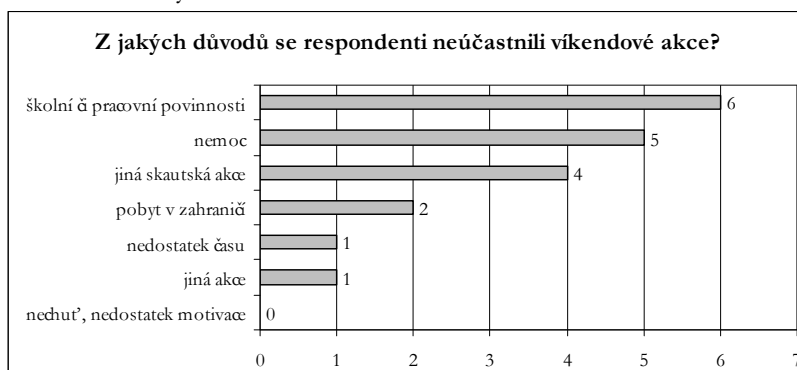
„Více programů jednoduše použitelných v oddíle, snaží aplikace do oddílu.“ (respondent č. 4)

„Možná i vytvoření nějakého miniplánu nebo seznamu inspirativních témat, které by se daly v oddíle použít a realizovat. Velmi dbát na to, aby všechny aktivity a víkendy (termíny) byly naplánovány před prázdninami, kdy se tvoří oddílové plány na celý rok – aby s tím vedoucí oddílu počítali a když to budou mít v plánu, tak je alespoň nějaká šance, že aktivity zrealizují.“ (respondentka č. 9)

5.2.2 Jak účastníci vnímají vlastní zapojení do projektu?

Podkapitola se zaměřuje na to, jak účastníci vnímají vlastní zapojení do projektu. Jsou zmíněny důvody neúčasti na víkendových akcích a nezapojení se do realizace aktivit v oddílech nebo organizace přednášek o Moldavsku. Hlavní pozornost je věnována tomu, zda a případně jakou formou by účastníci chtěli být do projektu více zapojeni, ať už se jedná o víkendové semináře nebo výjezd do Moldavska.

Graf 18 Důvody neúčasti na víkendové akci

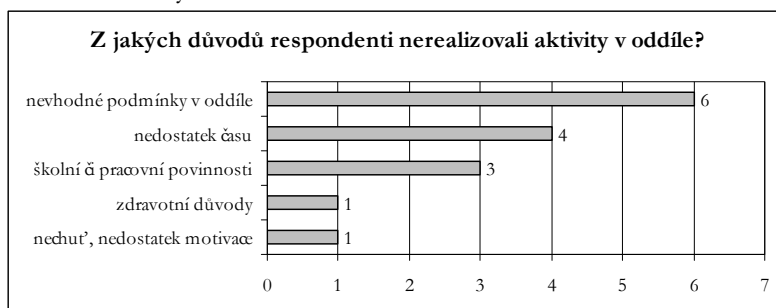
Účastníci byli dotazováni, jakých víkendových akcí se zúčastnili, což znázorňuje Graf 11 na straně 68, a v souvislosti s tím také na to, co bylo důvodem jejich neúčasti na akci. Šest respondentů uvedlo, že se účastnilo všech víkendových akcí⁷³. Důvody neúčasti zbývajících 13 respondentů na jedné nebo více víkendových akcích znázorňuje Graf 18 (účastníci mohli zvolit více než jeden důvod neúčasti). Cílem bylo zjistit příčiny neúčasti na akcích a odhalit, zda mohly být způsobeny nastavením projektu. Za související s nastavením projektu lze považovat tři možnosti, a sice jinou skautskou akci, pobyt v zahraničí a jinou akci. Kolize s jinými akcemi nebo pobytem v zahraničí mohla být způsobena tím, že nebyly všechny termíny akcí realizovaných v rámci projektu stanoveny dostatečně dopředu, a tudíž mohly kolidovat s jinými aktivitami účastníků. Za pozitivní lze považovat to, že ani jeden z účastníků neuvedl jako důvod neúčasti nechut' nebo nedostatek motivace. Je však otázka, zda tento důvod nehrál roli v kombinaci s jinou příčinou.

Účastníci byli dále dotazováni na to, z jakých důvodů nerealizovali aktivity v oddíle po víkendových seminářích. Deset, tedy více než polovina, respondentů uvedlo, že realizovalo aktivity po všech seminářích, kterých se účastnili. Důvody, které uvedlo zbývajících devět respondentů, zobrazuje Graf 19. Z grafu vyplývá, že nejčastějším důvodem byly nevhodné podmínky v oddíle, které mohly být zapříčiněny různými faktory. Jednou z možných příčin mohlo být také to, že po konkrétním semináři nebyla v oddíle vhodná akce pro realizování aktivit do konání dalšího

⁷³ Z grafu (Graf 11 na straně 68) je patrné, že všech víkendových akcí se zúčastnili pouze dva respondenti, avšak je potřeba zohlednit, že někteří do projektu přistoupili až po realizaci některých akcí, tudíž se jich nemohli účastnit, a tvrdí, že se účastnili všech víkendových akcí (tedy všech, kterých se zúčastnit mohli).

semináře. U jednoho z respondentů hrála roli také nechuť a nedostatek motivace (je však potřeba dodat, že tento respondent zatrhl také další tři nabízené důvody).

Graf 19 Důvody nerealizování aktivit v oddíle

Účastníci byli mimo důvody neúčasti či nezapojení se dotazováni také na to, zda by chtěli být do přípravy a realizace akcí více zapojeni. Do přípravy a realizace seminářů by většina respondentů (vyjma jedné respondentky) nechtěla být více zapojena. Jelikož účastníci v průběhu roku připravují a vedou program mnohých akcí svého oddílu, ocenili, že byl program připraven pro ně a mohli tak být jen účastníky. Účastníci se rovněž cítili příliš vyčerpáni a zároveň považují množství úkolů vyplývajících z účasti na projektu za dostatečné, a proto již netoužili být více zapojeni. I když by se nechtěli osobně zapojit, někteří účastníci by ocenili nápady a zkušenosti ostatních, které by pro ně mohly být inspirací.

Otázka č. 10: Chtěl/a bys být do přípravy a realizace víkendových seminářů více zapojen/a? Jakou formou? Proč?

„Ne osobně. Ale určitě mi přijde zajímavé zjistit si, jací lidé na seminář přijíždějí, zda i oni nemohou být inspirací pro ostatní a nechat jim prostor pro prezentaci (cestování, zajímavá práce v oddíle, profesní zaměření apod.).“ (respondentka č. 9)

„Myslím, že už jsme byli zapojeni programy v oddílech, vymýšlením různých projektů a potom vymýšlením programu do Moldavska, takže asi ani ne.“ (respondentka č. 11)

„Asi ne. Jak jsem dospělá, brozně moc si vážím tobo, když někdo chystá program pro mě. Protože program chystám většinou já, akcí si tak neužiji. Na seminářích bylo super, že jsem byla jako účastník a hrála všechny hry, které pro mě někdo připravil.“ (respondentka č. 15)

Obdobně jako u seminářů, i u Moldavska účastníci považovali své zapojení za dostatečné, především kvůli přípravě programu pro děti. Někteří by chtěli být více zapojeni do volby náplně výjezdu, navštívených míst a institucí.

Otázka č. 20: Chtěl/a bys být více zapojen/a do přípravy výjezdu do Moldavska? Jakou formou? Proč?

„Nevím přesně jakou formou, ale určitě by mi to nevadilo, protože čím víc lidí se na tom podílí, tak tím je méně práce na jednoho člověka.“ (respondentka č. 2)

„Rád bych se podílel na sestavování plánu akce a rád bych prosadil delší trvání akce (bobužel to byl kompromis, aby jelo co nejvíc lidí), ale týden byl moc málo, když jsme polovinu času strávili na cestě... Bylo by dobré víc poznat místní kulturu tak jako v Holubince, aby to bylo víc neformální a méně setkání na oficiálních institucích (i když i ty byly taky někdy zajímavé).“ (respondent č. 6)

„Zapojení přípravou programu pro děti bylo podle mě dostatečné. Kdyby se jelo na delší dobu, asi by mělo větší smysl diskutovat, kde strávit čas, takto moc ne.“ (respondentka č. 11)

Pět z respondentů se nezapojilo do organizace přednášek a besed o Moldavsku (Graf 11 na straně 68). Tři z nich byli v té době na studijní stáži v zahraničí (Erasmu). Jedna respondentka uvedla, že to bylo z důvodu nedostatku času a množství školních povinností. Poslední z pěti respondentů se nepodílel na přednáškách o Moldavsku z důvodu, že organizoval besedy a přednášky o Nepálu (kam ve výsledku vycestoval namísto plánované Rwandy). Dalo by se tedy říci, že se ve většině případů jednalo o objektivní důvody, kterým nebylo možné předejít. Je však otázkou, zda účastníci nemohli nějakou akci zorganizovat již před odjezdem do zahraničí, a nejedná se v tomto případě spíše o „výmluv.“

5.2.3 Jak účastníci vnímají přínos projektu?

Co se týče přínosu projektu pro účastníky osobně, všichni respondenti uvedli, že pro ně byl projekt přínosný a obohatil je. Účastníkům projekt zprostředkoval nové informace a zkušenosti, přispěl k rozšíření obzorů o nová témata, čímž mnoho účastníků motivoval k vlastnímu zapojení a podnítl u nich chuť se o nová témata dále zajímat. Pro účastníky bylo inspirativní setkání s novými lidmi, ať už šlo o lektory, přednášející, lidi z praxe či ostatní účastníky, a oceňovali navázání nových kontaktů. Účastníci za přínosnou považovali také účast na výjezdu do Moldavska, což pro ně byla nová zkušenost. Mezi přínosy pro ně osobně řada účastníků zmiňovala i získání inspirace do oddílu či nových informací, které mohou prakticky využít ve svém oddíle a předávat je jeho členům.

Při pohledu na motivace a očekávání (Graf 4 na straně 37), která účastníci uváděli před začátkem projektu, je vidět, že se mnohé shodují s výsledným vnímáním přínosu projektu. Je však potřeba dodat, že jak u očekávání, tak u výsledného vnímání přínosu projektu se jedná vnímání všech účastníků projektu a nelze tedy říci, zda projekt splnil očekávání konkrétního účastníka.

Otázka č. 28: **Mělo pro Tebe zapojení do projektu přínos v osobním životě? Proč?**

„Určitě. Dozvěděla jsem se spoustu nových věcí, seznámila jsem se se spoustou zajímavých věcí a tyhle věci mě hodně nasměrovaly ke tomu, abych se dozvíдалa něco dál a navštívila i jiné semináře. Hlavně teď jsem v hodně věcech chytřejší a můžu informace předávat dál.“ (respondentka č. 2)

„Ano, dozvěděla jsem se a zapojila tak do mnoha aktivit týkajících se GRV. Připadám si teď více aktivní, zapojená a informovaná o tomto dění jak v ČR, tak ve světě.“ (respondentka č. 3)

„Hledala jsem odpovědi na otázky, co mě trápily. Některé jsem nejspíš dostala, jiné jsou přede mnou.“ (respondentka č. 12)

„Určitě. Víkendové semináře mě vzdělávaly. Globální problémy a rozvoj mě obecně zajímají, takže jsem se dozvěděla nové věci. Hry na seminářích mě inspirovaly na hry v oddíle. Také jsem poznala Moldavsko jako zemi.“ (respondentka č. 13)

Vnímání přínosu zapojení účastníků do projektu pro jejich oddíl není tak jednoznačné, jako je tomu u přínosu pro účastníky osobně. Většina účastníků považovala projekt pro oddíl za přínosný, protože ovlivnil a zpestřil jeho činnost prostřednictvím nových témat, kterým se předtím v oddíle nevěnovali. Někteří však tento přínos spojovali pouze s konkrétními realizovanými aktivitami, které zapůsobily na členy, nějakým způsobem je ovlivnily a o kterých se mnohdy členové i s odstupem zmiňují. Účastníci často považovali aktivity za nárazové zpestření, avšak nepocítují

dlouhodobý vliv projektu na činnost oddílu. Účastníci také někdy naráželi na nepochopení ostatních vedoucích v oddílech a nebo jiné priority oddílu, což limitovalo přínos projektu pro oddíl.

Otázka č. 29: Co Tvá účast na projektu přinesla Tvému oddílu? Jak ovlivnila jeho činnost?

„Vnesla do ní určité prvky globálního vzdělávání, které by tam jinak určité nebyly. Dříve jsme třídily odpad, a to bylo vše.“ (respondentka č. 3)

„V oddíle jsme otevřeli globální rozvojová témata, která jsem díky kurzu začala sama trochu víc studovat a zařazovat je do programů.“ (respondentka č. 8)

„Nová témata, poznání dětí a jejich názorů na různé věci z nového pohledu. Pro mne jako vedoucího uvědomění si, že je opravdu dobré věnovat se i těžkým tématům a nepodceňovat děti a hodně s nimi diskutovat.“ (respondentka č. 9)

„Nijak závažně jeho činnost neovlivnila, ale lidi, co byli na schůzkách/aktivitách to nejspíš nějakým způsobem ovlivnilo. Předtím jsme měli na programu spíš přírodu a ekologii než GRV v celosvětovém měřítku. Některé aktivity na ně hodně zapůsobily (dost třeba film 100% bavlna). Spíš to bylo o tom, že se nad nějakými věcmi více zamysleli.“ (respondentka č. 11)

„Uprímně – minimálně. Pár aktivit se mi podařilo vnést, ale protože pracuji s oddílem jen okrajově, tak žádná systematická práce to nebyla.“ (respondentka č. 12)

„Skauti a skautky se dozvěděli o tématech, na která by možná nezbyl jinak čas a nebo by se probírala okrajově.“ (respondentka č. 13)

„To nedovedu říci. Činnost zůstává stejná, pouze doufám, že aktivity, které jsem vedl, v mých skautech něco zanechaly.“ (respondent č. 14)

Dlouhodobý přínos projektu pro oddíly zapojených účastníků lze posoudit na základě toho, jak oddíly pracují s tématy globálního rozvojového vzdělávání po skončení projektu (přesněji od poslední povinné realizace aktivit v oddílech, tedy před rokem). Na základě tohoto kritéria lze respondenty rozdělit do tří skupin. V oddílech necelé třetiny účastníků s tématy nepracují vůbec, v tomto případě někteří účastníci již nejsou v oddíle aktivní a nemají na jeho činnost velký vliv. Další necelá třetina účastníků s tématy aktuálně nepracuje, avšak pocítuje pozitivní dopady realizovaných her a aktivit na tato témata a chtěla by je do činnosti oddílu opět zařadit. Zbývající část, konkrétně osm účastníků, s tématy globálního rozvojového vzdělávání v oddíle aktivně pracuje a začleňuje je různou formou. Hry a aktivity v oddílech začleňují do různých akcí, ať už se jedná o schůzky, výpravy či tábory. V jednom oddíle například tato témata propojují se stezkou a snaží se o jejich zařazení ve větší míře, v dalším pak projekt přispěl k větší lokální angažovanosti oddílu.

Otázka č. 30: Jak nyní s tématy globálního rozvojového vzdělávání pracujete v oddíle?

„Problém je, že se tam teď moc nepohybují, takže to trochu stojí na mrtvém bodě, ale plánujeme akci pro vedoucí, aby mohli dělat program pro děti.“ (respondentka č. 2)

„Snažíme se více dbát na aktivity ve stezkách a upravujeme je tak, aby dětem skutečně něco přinesly. A více o tom mluvíme a hraje různé aktivity i na zdánlivě nicotné a dříve opomíjené věci (plýtvání vodou či jídlem, kompostování aj.).“ (respondentka č. 3)

„Pracujeme více s tématy „lokálního rozvojového vzdělávání“, tj. snažíme se změnit svět kolem sebe, ovlivňovat dění ve městě... Dále se dost zaměřujeme na environmentální témata v širším kontextu.“ (respondent č. 6)

„Zaměřujeme se spíše jen na environmentální výchovu. Využívám zkušenosti a poznatky spíše v přiblížení globálního rozvojového vzdělávání na lesních skautských kurzech.“ (respondentka č. 7)

„Zapojujeme je i do tradičních oddílových věcí (např. když pořádáme nějakou charitativní akci – Misijní koláč – přidáme i nějakou aktivítu na vysvětlení, propojení). Zaměřujeme se na projekt Adoptce na dálku a pracujeme s průběhem našeho dítěte. Dále při Dnu Sesterství – realizujeme programy, které jsou každý rok zaměřené na jeden z rozvojových cílů tisíciletí.“ (respondentka č. 9)

„U nás v roverském kmeni máme schůzky cca jednou za 2–3 týdny a pokaždé ji má někdo jiný podle svého zájmu. Měli jsme schůzku o fair trade od mladší roverky a já jsem měla nějaký program GRV na své výpravě.“ (respondentka č. 11)

„No, moc nepracuje. Ale děcka si aktivitu moc dobře pamatují, ještě teď se mě na něco ptala. Chtěla bych zase něco nachystat...“ (respondentka č. 15)

„Na táboře jsme se tématu také částečně věnovali. Pořádali jsme jednu nebo dvě aktivity GRV.“ (respondent č. 16)

„Nyní s nimi příliš nepracuji, jen nárazově. Ale rozhodně je umím lépe uchopit, když se pro ně rozhodnu.“ (respondentka č. 18)

6 Doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu

Cílem kapitoly je uvést doporučení pro realizaci projektů zaměřených na vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání a začleňování těchto témat do činnosti skautských oddílů. Tato doporučení vycházejí z poznatků z průběhu projektu Skauti pro rozvoj, z analýzy evaluačních dotazníků, které účastníci projektu vyplňovali k jednotlivým realizovaným akcím, a z výsledku výzkumu provedeného mezi účastníky projektu. V následujícím textu jsou doporučení pro přehlednost členěna do jednotlivých částí, avšak je potřeba dodat, že se jednotlivé oblasti do velké míry prolínají.

6.1 Obecné nastavení projektu

Při organizaci vzdělávacích akcí pro skautské vedoucí je potřeba mít na paměti, že Junák zajišťuje veškeré vzdělávání svých členů z vnitřních zdrojů a z toho důvodu skauti obecně nejsou zvyklí na vzdělávací akce pořádané zvnějšku. Nové pohledy a zkušenosti však nejsou odmítány, právě naopak, a stejně tak je oceňovali i účastníci projektu Skauti pro rozvoj. Aby mohly být naplněny cíle projektu, je při pořádání vzdělávací akce potřeba **zohlednit skautská specifika**, která se týkají obsahu a formy skautské činnosti. Jelikož je pro nečleny Junáka velmi složité do skautských struktur proniknout a pochopit praktickou činnost skautských oddílů ve všech jejích aspektech, je vhodné, aby byl **organizační tým projektu tvořen v co největší míře skauty**. Pouze v takovém případě je možné dostatečně zohlednit skautská specifika, přizpůsobit obsah projektu přímo cílové skupině, zaměřit se na činnost oddílů a náplň projektu s ní v co největší míře propojit. Z praktických důvodů i z hlediska snadnější propagace a větší důvěryhodnosti v očích skautů, je vhodné, aby byl **Junák partnerem projektu** a ve větší či menší míře se na něm podílel.

6.2 Organizační stránka projektu

Níže uvedená organizační doporučení mohou platit obecně pro všechny vzdělávací akce. U projektu Skauti pro rozvoj některé aspekty nebyly zohledněny, což značně ovlivnilo jeho průběh i samotné zapojení účastníků. Z toho důvodu považují za relevantní je zde zmínit.

Z hlediska organizace jednotlivých akcí, ať už víkendových nebo delších, je vhodné již na začátku projektu, před přihlašovaním, **stanovit přesné termíny všech akcí**. Zájemci tak mohou předem posoudit, zda se konkrétních akcí budou moci zúčastnit. Skautské oddíly většinou plánují svou činnost a tím i termíny pořádaných akcí na několik měsíců dopředu, často i na celý rok. Skautští vedoucí v období letních prázdnin nejen organizují tábory, ale zároveň se účastní různých vzdělávacích akcí. Obecně jsou skautští vedoucí poměrně aktivní a účastní se během školního roku mnoha akcí i nad rámec činnosti svého oddílu, ať už se jedná o skautské nebo jinak zaměřené akce.

Přesným stanovením termínů na počátku projektu tak lze předejít problémům s absencí účastníků na jednotlivých akcích, protože skautští vedoucí většinou znají své časové možnosti na mnoho měsíců dopředu. Hlasováním o termínu nelze nikdy vyhovět všem a není vhodné, aby byly takovým způsobem plánovány termíny akcí projektu. Dodržení tohoto pravidla je klíčové především u organizace delších, zvláště zahraničních akcí. U projektu Skauti pro rozvoj hlasování o termínu výjezdu do Moldavska vedlo ke stanovení poměrně krátkého časového rozmezí, protože bylo jediným možným průnikem časů dostatečného množství účastníků. V případě, že by byl přesný termín stanoven předem, mohl by být výjezd delší a tím i přínosnější pro účastníky.

Stejně jako termíny akcí by rovněž měly být předem **jasně stanoveny podmínky**, které vyplývají ze zapojení do projektu, a **konkrétní úkoly**, jejichž splnění bude v průběhu projektu od účastníků vyžadováno. Jasně požadavky mohou eliminovat přihlášení těch účastníků, kteří v oddíle nemají vhodné podmínky pro splnění stanovených požadavků nebo jejichž zapojení do činnosti oddílu neumožňuje se k plnění zavázat. V souvislosti s jasnými podmínkami, například povinným začleňováním aktivit po každé vzdělávací akci projektu, pak mohou účastníci upravit činnost oddílu tak, aby byla v souladu s požadavky projektu. Avšak opět platí, že oddíly ve většině případů plánují svou činnost ve velkém předstihu, proto by o dané podmínce měli být zájemci informováni již **před přihlášením do projektu**. Účastníci projektu Skauti pro rozvoj považovali projekt za značně časově náročný, dle jejich názoru z účasti na něm vyplývalo velké množství požadavků, souvisejících aktivit a úkolů. Toto vnímání mohlo být do jisté míry zapříčiněno také nedostatečnou informovaností účastníků a související nemožností si jednotlivé úkoly vhodně rozvrhnout a přizpůsobit jim činnost oddílu. Je vhodné, aby všechny požadavky na účastníky, úkoly a aktivity byly jasně směřovány k cílům projektu a účastníci byli jak o jejich existenci, tak smyslu dostatečně informováni. V případě, že účastníci vědí o všech požadavcích vyplývajících z jejich účasti na projektu, mohou si je vhodně časově rozložit. Ideální je, pokud samotné nastavení projektu směřuje k logickému **časovému rozvržení aktivit účastníků**, které je zároveň v souladu s činností skautských oddílů v průběhu roku.

Co se týče samotného výběru účastníků, je ideální, pokud jsou **vybráni účastníci z jednoho regionu**. Pokud není možné tuto podmínku dodržet, je vhodné, aby byla pro konání akcí vybírána místa s dobrou dopravní dostupností. S místem bydliště či studia účastníků také souvisí případná skupinová práce v průběhu projektu. Pokud účastníci pracují na dílčích úkolech ve skupinách nad rámec společných setkání, je velmi problematické, pokud se tyto skupiny nemohou scházet a jejich komunikace probíhá na dálku. Pokud hrozí tato překážka, je vhodné skupinovou práci, která by měla probíhat mezi společnými setkáními, vůbec nezařazovat, popřípadě upřednostnit spolupráci ve dvojicích nebo práci jednotlivců.

V případě, že účastníci projektu pracují na **dílčích úkolech mimo společná setkání**, je důležité s nimi jasně komunikovat smysl úkolů, jejich náplň a co přesně je od účastníků očekáváno. Úkoly by měly jasně směřovat k cílům projektu, výstupy z nich by měly být využitelné a pro

účastníky přínosné. Ideální je poskytnout skupinám prostor také v rámci akcí na společnou práci na zadaných úkolech, aby jejich veškerá činnost nesměřovala pouze do období mezi jednotlivými akcemi. Věnování času skupinové práci na setkání může vést k větší motivaci účastníků ve společných úkolech pokračovat a dovést je do konce. Organizátoři poskytováním průběžných konzultací a motivováním skupin mohou přispět ke zdárnému dokončení skupinové práce. Výsledky práce jednotlivých skupin je vhodné v závěru **prezentovat ostatním skupinám**, aby tak byl zajištěn co největší přínos této práce. Pokud z účasti v projektu vyplývá mnoho povinností a úkolů pro účastníky, je vhodné zařazení jakýchkoliv dalších úkolů až u skupinových nebo individuálních dostatečně zvážit, aby nedošlo k přetížení účastníků a jejich demotivaci.

Do projektu zaměřeného na začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů by měli přijímání zájemci, kteří jsou **v oddíle aktivní a pravidelně se zapojují do přípravy i realizace programu pro jeho členy**. Pouze v takovém případě budou moci účastníci plnit požadavky vyplývající z jejich zapojení a mohou tak být naplněny cíle projektu. S tím souvisí také dostatečná informovanost o podmínkách účasti v projektu, jak již bylo uvedeno výše. Měli by být vybíráni účastníci, kteří svými **znalosti a zkušenostmi odpovídají plánovanému zaměření a náplni projektu**. Zájemci s více zkušenostmi či znalostmi dané oblasti mohou být o zaměření projektu podrobněji informováni a rozhodnout se, zda se projektu zúčastní i s vědomím toho, že jim pravděpodobně nepřinese tolik nového. Další variantou je zkušenější účastníky v případě jejich zájmu více zapojit do přípravy a realizace vzdělávacích akcí. Vzhledem k tomu, že ani u vyvážených skupin nelze vyhovět všem jejím členům, může věkově a zkušenostně nevyvážená skupina, jejíž členové mají odlišné nároky a očekávání, představovat komplikaci nebo dokonce překážku pro úspěšný průběh vzdělávacích akcí. Aby mohly být vzdělávací akce co nejprínosnější pro účastníky projektu, je vhodné vybrat účastníky tak, aby tvořili co nejvíce **vyváženou skupinu**, až už věkově, či z hlediska zkušeností, a s tím souvisejících nároků a očekávání. Na druhou stranu může být rozličnost skupiny obohacující, avšak zkušenosti z projektu Skauti pro rozvoj spíše svědčí o tom, že často rizika mohou převažovat nad výhodami, a proto je lepší takovým situacím předcházet. Účastníci projektu Skauti pro rozvoj se velmi lišili ve vnímání toho, kolik jim projekt přinesl nové inspirace do oddílu a jaké bylo množství nových informací, které se díky projektu dozvěděli.

Model pořádání **víkendových vzdělávacích akcí** se u projektu Skauti pro rozvoj osvědčil, jelikož jsou skautští vedoucí na víkendovou formu u vzdělávacích i jiných akcí zvyklí a zároveň jim tak akce projektu nezasahují do již často velmi zaplněných letních prázdnin. Jako nevhodné se ukázalo organizování víkendové akce v období letních prázdnin, byť to bylo na jejich konci. Důležitou a účastníky projektu velmi vítanou a ceněnou součástí víkendových seminářů se ukázala **netradiční strava**, které svými původem nejčastěji z rozvojových zemí vhodně doplňovala obsah seminářů. Pokud to organizační podmínky projektu umožňují, je vhodné zajistit stravování obdobně jako u projektu Skauti pro rozvoj.

6.3 Náplň vzdělávacích akcí

Jako velmi funkční a účastníky pozitivně vnímaný se u projektu Skauti pro rozvoj ukázal model, kdy byly v programu vzdělávacích akcí **kombinovány odborné přednášky a praktické ukázky her a aktivit** na konkrétní témata. Stejně tak se osvědčilo zaměření vzdělávacích akcí na odlišná konkrétní témata globálního rozvojového vzdělávání. Díky předávání informací k tématu formou odborných přednášek se účastníci v dané oblasti cítí kompetentnější a mohou tak lépe pracovat s předkládanými tématy v oddíle. Praktické vyzkoušení her a aktivit účastníky již v průběhu vzdělávací akce významně usnadní jejich začleňování do činnosti oddílů.

U odborných přednášek je vhodné volit **uchopitelná a ne příliš abstraktní témata** s ohledem na možné využití získaných informací účastníky v oddílech. Velmi vítané jsou především **přednášky lidí z praxe**. Vzhledem k obecně intenzivnímu využívání času na vzdělávacích akcích, je vhodné delší přednášky či přednáškové bloky **prokládat krátkými přestávkami**, v rámci nichž si účastníci zahrají jednoduchou pohybovou hru nebo proběhne jiná krátká fyzická aktivita. Na prokládání sedavých částí programu krátkými „energizery“ jsou skautští vedoucí zvyklí z jiných vzdělávacích akcí a jejich zařazení vítají. Toto poměrně jednoduché opatření může výrazně zlepšit náladu ve skupině a zároveň zvýšit vnímavost účastníků při konkrétní přednášce. Nad rámec odborných přednášek může být přínosné do programu vzdělávacích akcí začlenit také **neformální diskuze**, v rámci nichž mohou účastníci sdílet své názory na probíraná témata a osobní zkušenosti.

S programem vzdělávacích akcí úzce souvisí lektorský tým. V případě střídání lektorů chybí návaznost náplně jednotlivých realizovaných akcí a zároveň je znemožněno hlubší vzájemné poznání mezi lektory a účastníky a navázání bližších vztahů, oba tyto aspekty pocíťovali i účastníci projektu Skauti pro rozvoj. Na druhou stranu je potřeba dodat, že každý lektor přináší něco svého, přispívá odlišnými zkušenostmi a svým přístupem může být inspirativní. Při zohlednění výhod a nevýhod obou krajních přístupů, kdy se všichni lektori střídají nebo jsou naopak všichni stálí, bych doporučila sestavení týmu lektorů, který bude přítomen na všech akcích, a jeho doplnění o externí lektory podle tématu jednotlivých akcí. **Stálý tým lektorů** zajistí návaznost náplně jednotlivých akcí, zároveň blíže pozná skupinu účastníků a bude tak schopen reflektovat její potřeby a specifika. Pozvání **externí lektori** přispějí k větší rozličnosti vzdělávacích akcí a obohatí účastníky o jiné zkušenosti a přístupy.

U programu vzdělávací akce, tedy konkrétně u her a aktivit je důležité, pro jakou **věkovou skupinu** je určen. Obecně jsou do programu vzdělávacích akcí zařazovány dva typy her a aktivit. Na jedné straně jsou to hry a aktivity, které svými cíli a složitostí odpovídají věku a zkušenostem účastníků a jsou tedy určeny primárně pro ně samotné, a zároveň hry a aktivity, které jsou představovány s cílem jejich následného použití v oddílech a jsou tedy určeny spíše pro mladší věkové kategorie. U projektu Skauti pro rozvoj se ukázalo, že účastníci mnohdy měli očekávání, která nebyla v souladu s cílem začleňované hry nebo aktivity. S účastníky je vhodné záměr

představování jednotlivých her a aktivit dostatečně komunikovat, **vysvětlovat jejich zařazení, upřesňovat možnosti využití** a předcházet tak odlišným očekáváním účastníků.

Vzhledem k tomu, že skautské oddíly pracují s různými věkovými kategoriemi, je vhodné představované **hry a aktivity zaměřit na konkrétní věkovou kategorii**, aby tak mohly být v oddíle využity. Jednou z cest je zaměřit projekt pouze na vedoucí, kteří pracují s určitou věkovou kategorií (například se skautkami a skauty), a celou jeho náplň tedy směřovat pouze k dané věkové kategorii. V případě, že tuto podmínku není možné dodržet nebo není záměrem a projektu se účastní vedoucí, kteří se zaměřují na různé věkové kategorie, je nezbytné tuto skutečnost reflektovat v náplni a organizaci vzdělávacích akcí. Ideální je v dostatečné míře **dělit účastníky do skupin** podle zaměření na věkové kategorie, ve kterých budou seznamováni s hrami a aktivitami určenými pro věkovou kategorii, se kterou pracují. Tento princip může přispět k větší využitelnosti představovaných her a aktivit a jejich vhodnému začlenění do činnosti oddílů. Dále bych doporučila do vzdělávacích akcí začlenit bloky, které se budou věnovat **specifikům věkových kategorií** ve vztahu ke globálnímu rozvojovému vzdělávání. Tyto bloky se mohou věnovat se tomu, v čem jsou dané věkové kategorie specifické, jaký vyžadují přístup v oblasti globálního rozvojového vzdělávání, jakým tématům je vhodné se při práci s danou věkovou kategorií věnovat a jakým způsobem. Ostatně i účastníci projektu Skauti pro rozvoj by uvítali tipy, jak přizpůsobovat již existující hry a aktivity na témata globálního rozvojového vzdělávání konkrétním věkovým kategoriím a jaké principy zohlednit v případě vytváření vlastních her a aktivit.

Co se týče samotných her a aktivit představovaných na vzdělávacích akcích, je vhodné vzhledem ke specifikům skautské činnosti zařazovat hry a aktivity s **minimem školních prvků**. Představované hry a aktivity by měly být co nejvíce interaktivní a v ideálním případě také pohybového charakteru, protože hry takového typu jsou vhodné k začlenění do činnosti skautských oddílů. Je důležité, aby byla u uváděných her vhodným způsobem **prováděna reflexe**, která přispívá k plnému využití potenciálu hry či aktivity a je nezbytná z hlediska naplnění výchovně-vzdělávacích cílů. V průběhu projektu Skauti pro rozvoj se ukázalo, že ačkoliv jsou si účastníci vědomi důležitosti provádění reflexe po hrách a aktivitách, si s ní mnohdy neví rady a ocenili by praktické příklady, jak reflexi u konkrétních her a aktivit vést. Mimo důsledné provádění reflexe u všech představovaných her a aktivit bych doporučila, aby byl do náplně vzdělávací akce začleněn také teoretický metodický blok, který by se zaměřoval na reflexi jako takovou, jak ji správně provádět a jakých zásad se držet. Pozornost by byla věnována zejména specifikům reflexe u her a aktivit na témata globálního rozvojového vzdělávání.

Účastníci projektu Skauti pro rozvoj by uvítali více konkrétní inspirace do činnosti oddílů a obecně větší **propojení náplně seminářů s oddílovou činností**. K navázání náplně vzdělávacích akcí na činnost oddílů by mohlo přispět zohlednění stezky při výběru představovaných her a aktivit. Do programu vzdělávacích akcí by tak mohly být začleněny hry a aktivity, které přímo **souvisejí se stezkou**, konkrétně s cíli definovanými pro jednotlivé oblasti a body stezky. Z hlediska globálního

rozvojového vzdělávání je vhodné hry a aktivity zaměřit na **oblast stezky Svět okolo nás**, konkrétně na body Různost světa a Propojený svět. Takové zaměření náplně vzdělávacích akcí může mít nejpříznivější dopady, pokud jsou do projektu přijati pouze ti zájemci, kteří ve svém oddíle aktivně pracují s novou stezkou. V opačném případě takto zaměřené hry a aktivity nemusejí mít plnohodnotný přínos pro oddíly účastníků, které s novou stezkou nepracují. Navázání programu vzdělávacích akcí na stezky je ideální možností, jak jej co nejvíce propojit s činností oddílu a učinit jej tak co nejvyužitelnějším. Účastníci projektu Skauti pro rozvoj by uvítali tipy, jak vytvářet a hry a aktivity na témata globálního rozvojového vzdělávání. Právě propojení se stezkou by bylo ideálním způsobem, který by jim usnadnil jak začleňování již existujících her a aktivit do činnosti oddílu, tak vytváření vlastních programů v souladu se stezkou.

Nad rámec her a aktivit určených k začleňování do činnosti oddílů účastníků je vhodné do náplně vzdělávacích akcí zařadit také **teambuildingové aktivity**, které se zaměřují přímo na skupinu účastníků, pracují s její dynamikou a podporují navazování a upevňování vztahů ve skupině. Pokud je do projektu zapojena stálá skupina účastníků, která společně absolvuje několik akcí a v závěru také delší společný výjezd, je vhodné s ní cíleně pracovat a podporovat budování přátelských vztahů ve skupině.

Model **závěrečného výjezdu** do rozvojové země se u projektu Skauti pro rozvoj osvědčil, avšak je potřeba dodat, že limitujícím faktorem byl krátký čas výjezdu, jak již bylo zmíněno výše. Pokud je v rámci projektu organizován výjezd do zahraničí, je vhodné zvolit delší časový úsek a to alespoň 10 dní. Obecně je vhodné do náplně výjezdu v dostatečné míře začlenit ty části, které umožňují **aktivní zapojení účastníků**, ať už formou přípravy a realizace aktivit pro děti či setkáním s místními obyvateli, protože jsou účastníky většinou považovány za nejpřínosnější. Jelikož se jedná o skupinu skautských vedoucích, je velmi ceněna možnost setkání s **místními skauty** a společné trávení času více či méně organizovaně, díky kterému s nimi mohou navázat kontakty a vzájemně si vyměnit zkušenosti. Do výběru náplně výjezdu je vhodné účastníky co nejvíce zapojit tak, aby byly upřednostněny ty organizace a instituce, které chtějí sami navštívit. Osvědčilo se rovněž **pořádání přednášek a besed o výjezdu**, účastníci je považovali za přínosné.

6.4 Začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu

U začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů se ukázalo funkčním modelem **představování her a aktivit zaměřených na určité téma na vzdělávací akci a následné zařazení** totožných nebo i jiných her a aktivit na dané téma do činnosti oddílu. Hlavním limitem se v projektu Skauti pro rozvoj ukázala nekonceptnost až jednorázovost v začleňování těchto témat do činnosti oddílů zapojených účastníků. Jen malá část účastníků s tématy globálního rozvojového vzdělávání pracovala v oddílech koncepčně, většina je zařazovala

spíše jednorázově a často pouze za účelem splnění podmínek projektu. U velké části účastníků zároveň nelze říci, že by s tématy v oddíle nějakým způsobem dále pracovali i po skončení projektu. Pro **konceptní práci s tématy globálního rozvojového vzdělávání** v oddíle je ideální, pokud jsou tato témata nějakým způsobem reflektována v plánech činnosti oddílu⁷⁴. Z toho důvodu bych doporučila, aby byla v rámci vzdělávacích akcí věnována pozornost také plánování v oddíle a způsobům, jak lze témata globálního rozvojového vzdělávání **začlenit do oddílových plánů**. Spíše než obecné teorii plánování činnosti, kterou již účastníci většinou znají ze skautských vzdělávacích kurzů, je vhodné se spíše věnovat specifikům globálního rozvojového vzdělávání a ukázat možnosti, jak jej začlenit, například formou příkladů dobré praxe či vzájemného sdílení zkušeností účastníků a lektorů. Pokud má být s tématy globálního rozvojového vzdělávání v oddílech účastníků pracováno konceptně, mělo by být od účastníků v průběhu projektu vyžadováno začlenění těchto témat do oddílových plánů. Vzhledem k rozdílnosti jednotlivých skautských oddílů a jinému systému plánování, je vhodné nechat způsob začlenění témat globálního rozvojového vzdělávání na zvážení konkrétního účastníka. V tomto ohledu by rovněž mnohé usnadnilo navázání představovaných a začleňovaných her a aktivit na stezku, pokud s ní oddíly pracují, jak již bylo zmíněno výše.

Na vzdělávacích akcích by měl být věnován prostor **sdílení zkušeností ze začleňování her a aktivit** do činnosti oddílů. Vzájemné sdílení zkušeností účastníky může být přínosné z několika důvodů. Účastníky může prezentace před ostatními přimět k tomu, aby s tématy v oddíle ve větší míře nebo propracovanější formou. Sdílení zkušeností jako příkladů dobré praxe je inspirativní pro ostatní účastníky, kteří tak získají nové nápady pro oddílovou činnost. Prezentování realizovaných her a aktivit může být také cenným zdrojem informací pro lektory, kteří se tak dozvědí, jak účastníci v oddílech s tématy pracují a budou moci následně náplň vzdělávacích akcí lépe přizpůsobit potřebám účastníků. Na základě sdílení zkušeností a také dokumentování realizovaných her a aktivit účastníky může vzniknout databáze různých programů, ze které mohou účastníci později čerpat. Bez prezentování či jiného sdílení realizovaných her a aktivit se účastníci na jednu stranu nedozvědí o práci ostatních a zároveň jejich mnohdy cenné nápady a zpracované programy nebudou opětovně použity, i když by k tomu mohly být vhodné. Další možností, která by byla přínosná z hlediska usnadnění dlouhodobého začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů, je **vytvoření sborníku** či „inspiromatu“ jak her a aktivit, které byly představovány na vzdělávacích akcích projektu, tak programů, které účastníci projektu v oddílech

⁷⁴ Účastníci projektu Skauti pro rozvoj se k této možnosti stavěli spíše negativně a to převážně z důvodu, že považují znalosti o plánování získané na skautských kurzech za dostatečné. V praxi témata globálního rozvojového vzdělávání do oddílových plánů nezačlenili, nepracovali s nimi konceptně a zařazovali je spíše jednorázově. Je však potřeba dodat, že začleňování do oddílových plánů od nich nebylo v průběhu projektu vyžadováno, což mohlo vést k tomu, že necítili potřebnost s tématy nakládat konceptně.

realizovali. Někteří účastníci projektu Skauti pro rozvoj uváděli, že by uvítali vznik obdobného sborníku nápadů a inspirace.

7 Závěr

Cílem diplomové práce bylo na základě zkušeností z realizace pilotního projektu Skauti pro rozvoj stanovit doporučení pro budoucí projekty zaměřené na vzdělávání skautských vedoucích v oblasti globálního rozvojového vzdělávání a začleňování těchto témat do činnosti skautských oddílů. V práci bylo popsáno postavení globálního rozvojového vzdělávání v českém skautingu. Na základě detailního popisu průběhu projektu Skauti pro rozvoj a výsledků analýzy evaluačních dotazníků vyplňovaných účastníky byla stanovena východiska pro výzkum, která vedla k formulování výzkumných otázek. Následně byl proveden výzkum mezi účastníky projektu prostřednictvím dotazníkového šetření zaměřený na vnímání přínosu projektu Skauti pro rozvoj jeho účastníky. Doporučení stanovená v závěrečné stěžejní kapitole práce jsou založena jak na poznacích z průběhu projektu, tak na výsledcích analýzy evaluačních dotazníků a především provedeného výzkumu, který zodpověděl výzkumné otázky. Dílčí cíle, k nimž směřovaly jednotlivé kapitoly, byly naplněny a stanovením doporučení bylo dosaženo hlavního cíle práce. Klíčová doporučení předkládají následující odstavce.

Doporučení pro realizaci obdobných projektů v budoucnu byla stanovena ve čtyřech oblastech. U **obecného nastavení projektu** je z hlediska zohlednění skautských specifik vhodné, aby byl organizační tým v co největší míře tvořen skauty a v ideálním případě bylo také zajištěno partnerství Junáka v projektu. V oblasti **organizačního zajištění projektu** je vhodné nehlasovat o termínech akcí, ale stanovit je přesně již na začátku projektu. Před přihlášením je důležité jasně stanovit podmínky a konkrétní úkoly pro účastníky a vhodně časově rozvrhnout jejich plnění do celého průběhu projektu tak, aby tak bylo účastníkům usnadněno jejich plnění. Je vhodné vybrat skupinu účastníků tak, aby byla v ideálním případě z jednoho regionu a aby byla věkově i zkušenostně vyvážená. Do projektu by měli být vybráni zájemci, kteří se v oddíle aktivně zapojují do přípravy i realizace programu pro jeho členy a zároveň svými znalostmi a zkušenostmi odpovídají plánovanému zaměření a náplni projektu. Pokud účastníci pracují na dílčích úkolech nad rámec společných setkání, měly by tyto úkoly jasně směřovat k cíli projektu a být s účastníky srozumitelně komunikovány a s výstupy by měly být prezentovány ostatním a dále využity. Model vzdělávacích akcí formou víkendových setkání se v projektu Skauti pro rozvoj osvědčil.

U **náplně vzdělávacích akcí** se osvědčilo kombinování odborných přednášek a praktických ukázek her a aktivit. Přednášky je vhodné zaměřit na uchopitelná a ne příliš abstraktní témata, zvát dostatek lidí z praxe, prokládat přednášky krátkými pohybovými aktivitami a doplnit je o neformální diskuze ke sdílení názorů a zkušeností účastníků. Pro realizace programu vzdělávacích akcí by měl být zvolen stálý tým lektorů, který však v závislosti na předkládaných tématech budou doplňovat externí lektori. U představovaných her a aktivit je důležité vysvětlovat jejich zařazení, upřesňovat zaměření a možnosti využití, kvalitně provádět reflexi a využívat minimum školních

prvků. Hry a aktivity by měly být zaměřeny na konkrétní věkovou kategorii, za tímto účelem mohou být účastníci častěji děleni do skupin podle zaměření na věkové kategorie, a pozornost by měla být věnována také specifickým jednotlivých věkových kategorií. Aby byla náplň vzdělávacích akcí co nejvíce propojena s oddílovou činností, je vhodné začleňovat hry a aktivity přímo navázané na stezku a její konkrétní oblasti. Do programu vzdělávacích akcí by měly být v dostatečné míře zařazovány také teambuildingové aktivity. Co se týče výjezdu, jeho forma se u projektu Skauti pro rozvoj osvědčila, je vhodné upřednostnit v programu ty části, do kterých se mohou účastníci aktivně zapojit a zprostředkovat setkání s místními skauty, pokud je to možné.

U **začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů** se v projektu Skauti pro rozvoj se osvědčila koncepce, kdy byly na vzdělávacích akcích představovány hry a aktivity zaměřené na určité téma na vzdělávací akci a následně zařazovány do činnosti oddílů jednotlivých účastníků. Z hlediska koncepčnosti začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílů je vhodné pracovat v rámci projektu také s oddílovými plány, do kterých by měla být tato témata začleněna. Je přínosné, aby účastníci měli na vzdělávacích akcích dostatek prostoru pro sdílení zkušeností z realizace her a aktivit v oddílech. K zajištění dlouhodobosti začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti může přispět vytvoření sborníku, který by obsahoval jak hry a aktivity představované na vzdělávacích akcích, tak programy zpracované účastníky a realizované v oddílech.

Seznam literatury

ARPOK, o.p.s. *ARPOK, o.p.s.* [online]. 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://arpok.cz/index.php/cs-CZ/152-jsme-arpok-o-p-s>.

APE. Despre APE. *APE* [online]. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://ape.md/pageview.php?l=en&idc=147>.

ČESKÁ RADA DĚTÍ A MLÁDEŽE. Členské organizace. *Česká rada dětí a mládeže* [online]. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://crdm.cz/clenske-organizace/junak-svaz-skautu-a-skautek-cr/>.

ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů ke prostředkům*. Brno: Paido, 2007a. 116 s. ISBN 978-80-7315-147-8.

FORS. Sdružení FoRS. *FoRS* [online]. 2014 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://www.fors.cz/sdruzeni-fors/#.U1Fb-IV_sa8.

HÁJEK, Jiří. Katedra rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. *Žádost o dotaci: Projekt Skauti pro rozvoj*. Olomouc, 2011.

HÁJEK, Jiří. Katedra rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. *Žádost o dotaci: Projekt Skauti pro rozvoj*. Olomouc, 2012.

HÁJEK, Jiří. Katedra rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. *Roční závěrečná zpráva o realizaci projektu Skauti pro rozvoj*. Olomouc, 2013.

HÁJEK, Jiří. Katedra rozvojových studií, Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. *Roční závěrečná zpráva o realizaci projektu Skauti pro rozvoj*. Olomouc, 2014.

IRCON. *Ircon* [online]. 2014 [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.ircon.cz/o-nas0>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. *Stanovy Junáka*. 2001, 16 s. Dostupné z: http://www.skaut.cz/sites/default/files/stanovy_junaka.pdf.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. *CHARTA českého skautingu na počátku 21. století*. Třebíč, 2005a. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/spisovna/detail-76/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. *Usnesení XI. Valného sněmu Junáka*. Třebíč, 2005b. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/spisovna/detail-1970/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. *Výchovný program Junáka*. 2011a. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/docs/?act=get&check=3cb8ab67ca1765c7bc481aaf504d582f&id=1733&noinc=1>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Zajímavá fakta a čísla. *Skauting* [online]. 2011b [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.skaut.cz/skauting/o-skautingu/fakta-cisla>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Skauti pro rozvoj – přihlas se a poznávej na vlastní kůži svět kolem sebe. *Skautská křižovatka: Zpravodajství* [online]. 2012a [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/7097-skauti-pro-rozvoj-prihlas-se-a-poznavej-na-vlastni-kuzi-svet-kolem-sebe/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Skauti pro rozvoj – možnost dodatečného přihlášení k účasti. *Skautská křižovatka: Zpravodajství* [online]. 2012b [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/7623-skauti-pro-rozvoj-moznost-dodatecneho-prihlaseni-k-ucasti/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Informace ke změně názvu organizace. *Skautský křižovatka: Organizace* [online]. 2014a [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/9037-informace-ke-zmene-nazvu-organizace/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Skautské stezky – jak se jim daří v našich oddílech. *Skautská křižovatka: Akce a projekty* [online]. 2014b [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautsky-program-3/8905-skautske-stezky-jak-se-jim-dari-v-nasich-oddilech/>.

JUNÁK – SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Postavme školu v Africe!. *Skautská křižovatka: Akce a projekty* [online]. nedatováno [cit. 2014-04-21]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/projekty/charitativni-akce/postavme-skolu-v-africe/>.

KLÁPŠTĚ, Petr, et. al. *Svět okolo nás: metodika ke skautské stezce*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2008, 112 s. ISBN 978-80-86825-31-1.

MALINOVÁ, Jana. *Globální rozvojové vzdělávání v českém skautingu – analýza současného stavu a návrhy do budoucna*. Olomouc, 2011. Dostupné z: <https://library.upol.cz/aRLreports/kp/00127367-317851746.pdf>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra rozvojových studií. Vedoucí práce Mgr. Helena Nováčková.

MZV ČR. *Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období 2002–2007*. 2001, 18 s. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/files/archiv/2005/070628_koncepce_zrs_02-07.pdf.

MZV ČR. *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na léta 2010–2017.* 2010, 36 s.

Dostupné z:

<http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Zakladnidokumenty/Koncepce%20zahranicni%20rozvoje%20spoluprace%20na%20obdobi%202010-2017.pdf>.

MZV ČR. *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011 – 2015.* 2011. 28 s.

Dostupné z:

http://www.mzv.cz/public/c1/55/ed/612334_522532_Narodni_strategie_globalniho_rozvojoveho_o_vzdelavani_pro_obdobi_2011___2015.pdf.

NAZEMI. *Víkendový seminář „Globální rozvojové vzdělávání v oddíle“* [online]. 2011 [cit. 2014-04-26].

Dostupné z:

<http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dokumenty/spisovna/?act=get&check=7ebfd50f3056d1bcf23d197c50901347&id=3839>.

NÁDVORNÍK, Ondřej a Andrea VOLFOVÁ. *Společný svět: Příručka globálního rozvojového vzdělávání.*

Praha: Člověk v tísni – společnost při České televizi, 2004. 321 s. ISBN 80-903510-0-X.

NÁDVORNÍK, Ondřej. *Zpráva o globálním rozvojovém vzdělávání v České republice v letech 2008–2010.*

Praha: České fórum pro rozvojovou spolupráci – FoRS, 2010, 21 s. ISBN 978-80-904395-3-5.

Dostupné z:

http://www.czda.cz/editor/filestore/File/dotace/zprava_o_GRV_v_ceske_republice_v letech_2008_2010.pdf.

O'LOUGHLIN, Eddie a Liam WEGIMONT. *Globální vzdělávání v České republice: Národní zpráva o globálním vzdělávání v České republice.* Amsterdam: Global Education Network Europe, 2008. 38 s.

Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_154.pdf.

PASTERNAK, Michal a David SELBY. *Globální výchova: Základní dimenze globální výchovy, příklady aktivit.* Praha: Pražské ekologické centrum, 1992. 23 s.

PIKE, Graham a David SELBY. *Cvičení a hry pro globální výchovu.* Praha: Portál, 2009, 253 s. ISBN 978-807-3676-292.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu.* Praha: Portál, 2008, 230 s. ISBN 978-80-7367-468-7.

SKAUTI PRO ROZVOJ. Kurz Svět po skautech. *Skauti pro rozvoj* [online]. 2014 [cit. 2014-04-12].

Dostupné z: <http://skautiprorozvoj.cz/>.

ŠTĚPNIČKOVÁ, Kateřina a Kristýna **TILLOVÁ**. *Globální rozvojové vzdělávání trochu jinak: outdoorové a zážitkové hry: příručka pro pedagogy středních škol*. 1. vyd. Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2011, 128 s. ISBN 978-80-260-0229-1.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára **ŠEĐOVÁ**. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

ZAJÍC, Jiří. *Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2001, 85 s. Vůdcovská zkouška. ISBN 80-861-0973-9.

ŽÁRSKÁ, Magdaléna, et al. *Jak pracovat se stezkou: Metodika ke skautské stezce*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2008. 104 s.

Přílohy

Příloha 1 Program prvního víkendového semináře

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
pátek		
1,5 h	Seznamovací hry (ARPOK)	1. Kulturní bingo (najdi někoho, kdo...) – multikulturní i zábavné otázky, oběhnutí okruhu ve dvojici. 2. Písmena – účastníci se rozřadí k písmenům na zemi podle odpovědi na otázku (jméno, odkud je, očekávání...) 3. Obrácená identita – seznamování účastníků ve dvojici s následnou výměnou identity a představování nové identity v další dvojici po několika kol, v závěru podle popisu ostatní hádají původního člověka a ten upřesňuje informace.
30 min	Představení projektu (Jiří Hájek)	Představení projektu Skauti pro rozvoj účastníkům. Informace o tom, co účastníky v průběhu projektu čeká a jaké budou jejich úkoly.
30 min	Multikulturní výchova (Jiří Hájek)	Úvod do globálního rozvojového vzdělávání a multikulturní výchovy.
1,5 h	Noční hra Přistřižnutá křídla (ARPOK)	Simulační hra, v níž se účastníci dostávají do role odsouzených politických vězňů. Představují skutečné osoby a své pocity vyjadřují v dopise svým příbuzným.
sobota		
2 h	Kdo jsem? (ARPOK) První dojem (ARPOK)	Kdo jsem? – aktivita zaměřená na uvědomování si, jak si vytváříme vlastní identitu, příslušnost k určitým skupinám a že každý se v některých případech ocitá v menšině. První dojem – aktivita věnovaná prvnímu dojmu a procesu jeho vytváření, předsudkům a stereotypům.
1,5 h	Cizinci v ČR (ARPOK)	Aktivita zaměřená na život menšit v ČR, problémy spojené s migrací, možnost zaměstnání cizinců, předsudky Čechů vůči cizincům. Práce s filmem <i>Doma tady a teď</i> .
1,5 h	Příběhy z Koločavy (ARPOK)	Účastníci vžívají do role dvou bratrů, migrantů z Ukrajiny. Pohybová hra, kdy každé kolo představuje jednu cestu migranta do České republiky, kde se potkává s různými problémy, které musí řešit. Bratři si navzájem vyměňují dopisy a sdělují si, s čím se potýkají.
2 h	Setkání s praxí (Mgr. Dagmar Říhová – <i>Člověk v tísní</i>)	Beseda o práci sociálního pracovníka s romskou menšinou. Působení společnosti Člověk v tísní v této oblasti, zkušenosti z praxe. Diskuze o předsudcích vůči romské menšině.
2 h	Fotbal pro rozvoj (Ansley Hofmann, INEX-SDA)	Představení projektu Fotbal pro rozvoj, možnost vlastního zapojení, film o projektu.
neděle		
1,5 h	Hra Menšiny v českých médiích (Jana Malinová)	Aktivita zaměřená na obraz menšin v českých médiích. Prostřednictvím týmové pohybové aktivity účastníci získávají informace z médií o dané menšině a interpretují je ostatním. Po pohybové aktivitě následuje diskuze.
1 h	Aktivity v oddílech (Jiří Hájek, Jana Malinová)	Stručný úvod k vytváření programu, stanovování cílů a prostředků. Společné sdílení zkušeností a nápadů na konkrétní aktivity, jak začlenit multikulturní témata do činnosti oddílu.
1,5 h	Jak na projekt? (Jiří Hájek)	Seznámení účastníků se základními postupy vzniku projektů.

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

Příloha 2 Program druhého víkendového semináře

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
pátek		
2 h	Seznamovací hry (ARPOK)	Co máme společného – účastníci jsou rozděleni do skupin, ve kterých hledají, co platí pro všechny ve skupině. Globalizační bingo – obdoba kulturního binga z prvního semináře, otázky jsou však zaměřeny na téma globalizace.
30 min	Globalizace (Jiří Hájek)	Úvodní informace k tématu víkendového semináře.
1,5 h	Jak se věci mají (ARPOK)	Hra simulující proces výroby džín a jeho dopady. Účastníci si na příkladu fází výroby džín uvědomí vzájemnou provázanost světa a odlišnost pracovních podmínek v různých částech světa.
1 h	Babička cvrček (ARPOK)	Práce s krátkým animovaným filmem <i>Babička cvrček</i> (Abuela Grillo), který je věnován problematice privatizace vody.
sobota		
1 h	Džíny (ARPOK)	Aktivita zaměřená na proces výroby džín. Kolik procent z ceny zaplacené za džíny dostanou jednotlivé články řetězce?
1 h	Spravedlivý obchod (Jiří Hájek)	Práce s komiksem o Agátě a Samuelovi, kteří byli nuceni zavít svůj obchod kvůli novému obchodnímu centru. Komiks seznamuje s principy fair trade.
1,5 h	Ekonomická globalizace (Mgr. Miroslav Sýrovátka, Katedra rozvojových studií)	Přednáška na téma Ekonomická globalizace: obchodní a finanční toky ovlivňující rozvojové země. Obsahem přednášky byla tato dílčí témata: ekonomická globalizace, pohyb zboží a služeb, pohyb kapitálu (přímé zahraniční investice, rozvojová pomoc, migrace a remittance).
1 h	Globální ekonomika (Bc. Robin Maialeh, myelen.com)	Přednáška přímo věnovaná tématu semináře – globální ekonomika a její alternativy. Přednášející se věnoval současné globální ekonomice, nedostatkům ekonomického systému a jejich možným řešením a alternativním návrhům.
2 h	Neviditelná ruka trhu (ARPOK)	Hra simulující fungování světového trhu a nerovného postavení jednotlivých států. Skupiny účastníků představují různé rozvinuté státy s více či méně omezenými zdroji, z nichž se snaží vytvořit výrobky a získat peníze.
1,5 h	Mikrofinance (Bc. Anna Poledňáková, myelen.com)	Přednáška o mikrofinancích obecně a o fungování mikrofinancí na příkladu Bolívie. Informace o českém portálu <i>myelen.com</i> , který zprostředkovává mikropůjčky lidem v rozvojových zemích. Děti ulice v Bolívii.
1,5 h	Mikrokredity (ARPOK)	Hra simulující systém mikropůjček, drobných úvěrů, které mají pomoci nastartovat podnikání chudých lidí v rozvojových zemích.
45 min	Po stopě dluhu (Jiří Hájek)	Aktivita zaměřená na pátrání po příčinách zadluženosti rozvojových zemí. Získané informace skupiny představují ostatním libovolnou formou (poster, scénka atd.).
45 min	Příběh mobilu (Jiří Hájek)	Aktivita představující životní cyklus mobilu a pozitivních a negativních dopadů jednotlivých částí životního cyklu. Jak je možné tyto negativní dopady eliminovat?
1,5 h	Krev v mobilech (Jiří Hájek)	Film <i>Krev v mobilech</i> , který se věnuje problematice těžby nerostů používaných pro výrobu mobilních telefonů.
neděle		
45 min	Globalizace spotřeby (Jiří Hájek)	Prezentace o globalizaci spotřeby a uvědomělé spotřebě. Přednáška věnována světové spotřebě a jejímu rozložení ve světě, ekologické stopě a udržitelné spotřebě.
1,5 h	Rodiny a fair trade (ARPOK)	Simulační hra, kdy skupiny účastníků představují chudé i bohaté rodiny, jež jsou spojeny s produkcí kávy. V průběhu hry zjišťují, co vše s kávou souvisí a jakou roli hraje fair trade.
45 min	Aktivity v oddíle	Sdílení nápadů a zkušeností účastníků na začlenění aktivit na téma

Čas min	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
		globální ekonomika a její alternativy.
45 min	Shrnutí aktivity v oddíle (<i>Jiří Hájek</i>)	Doporučení ohledně začleňování aktivit do činnosti oddílu, zdrojů informací a návrhy dalších aktivit, které nebyly součástí programu.
1,5 h	Jak na projekt? (<i>ARPOK a Jiří Hájek</i>)	Pokračování práce na tvorbě modelových projektů ve skupinách.

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

Příloha 3 Program třetího víkendového semináře

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
pátek		
45 min	Seznamovací hry (<i>ARPOK</i>)	Seznamovací hry: seřadit se ve skupinách podle..., kdo první řekne jméno, hledání dvojic.
45 min	Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce (<i>ARPOK</i>)	Ve skupinách účastníci hledají části definic humanitární pomoci a rozvojové spolupráce, skládají je a hledají rozdíly. Poté přiřazují pojmem (hledají dvojici) humanitární pomoc/rozvojová spolupráce a konkrétní příklad.
sobota		
1,5 h	Hra Nákaza (<i>ARPOK</i>)	Hra symbolizující nebezpečí celosvětové pandemie některé z infekčních nemocí. Účastníci (výzkumníci, farmaceuti, lékaři) se snaží vyvinout protilátku, aby zabránili šíření nemoci ostatními účastníky (nakaženými).
1,5 h	Lékaři bez hranic (<i>Mgr. Dušan Brinžaník</i>)	Přednáška vedoucího oddělení komunikace o činnosti organizace Lékaři bez hranic.
2 h	Hra Reportéři v Lendu (<i>ARPOK</i>)	Hra simulující práci reportérů po humanitární katastrofě v rozvojové zemi. Účastníci – reportéři se snaží získat co nejvíce informací a v závěru z nich vytvořit co nejobektivnější reportáž.
1,5 h	Rozvojová spolupráce v Pákistánu (<i>Mgr. Martin Vylíčil</i>)	Přednáška o rozvojové spolupráci Pákistánu. Přednášející byl v Pákistánu skrze organizaci AIESEC a pracoval zde pro místní neziskovou organizaci.
30 min	Věžňovo dilema (<i>ARPOK</i>)	Aktivita postavená na herním principu piškvorek, ve které účastníci obvykle volí soutěživou strategii v situaci, ve které by se jim více vyplatila spolupráce. Po aktivitě následuje diskuze o spolupráci.
30 min	Motivace pomoci (<i>ARPOK</i>)	Aktivita, v níž účastníci zastávají stanoviska k různým druhům motivace pomoci. Prezентují svá stanoviska a diskutují o jednotlivých motivacích.
1,5 h	Hra Postavme školu v Africe (<i>Jana Malinová</i>)	Pohybová hra představující průběh sbírky <i>Postavme školu v Africe</i> . Účastníci různým způsobem (veřejná sbírka, DMS, běh pro Afriku, sponzorský dar) získávají peníze a za ně nakupují vybavení školy.
1,5 h	Rozvojová spolupráce v Kambodži (<i>Markéta Kutilová</i>)	Přednáška o rozvojové spolupráci v Kambodži, kde přednášející pracovala pro společnost Člověk v tísni.
neděle		
30 min	Rozvojová spolupráce ve světě (<i>Jiří Hájek</i>)	Úvod do historie a současnosti rozvojové spolupráce ve světě.
1,5 h	PRT v Lógaru (<i>Přemysl Gottwald</i>)	Přednáška o činnosti <i>103. střediska CIMIC-PSYOPS</i> v rámci PRT v provincii Lógar v Afghánistánu.
30	Česká ZRS (<i>Jiří</i>)	Úvod do historie a současnosti české zahraniční rozvojové

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
min	<i>Hájek</i>)	spolupráce.
1,5 h	Mongolsko (<i>Mgr. Jiří Vrba, AVC UPOL</i>)	Zhlédnutí dokumentárního filmu o Mongolsku <i>Cesty české rozvojové spolupráce: Mongolsko</i> , na kterém spolupracovala Katedra rozvojových studií a Audiovizuální centrum Univerzity Palackého v Olomouci. Po filmu následovala beseda.
45 min	Modelový projekt (<i>Jiří Hájek</i>)	Práce účastníků ve skupinách na jednotlivých modelových projektech zahraniční rozvojové spolupráce.
1 h	Aktivita v oddílech (<i>Jiří Hájek</i>)	Shrnutí her a aktivit a jejich možného začlenění do činnosti oddílu. Návrhy dalších zdrojů her a aktivit, nápadů a inspirace.

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

Příloha 4 Program čtvrtého víkendového semináře

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
pátek		
1 h	Aktivita v oddílech	Společné sdílení zkušeností z realizace aktivit v oddílech. Ve skupinách účastníci představovali, jaké aktivity realizovali.
45 min	Rozvojové pexeso (<i>ARPOK</i>)	Hra na seznámení s Rozvojovými cíli tisíciletí. Hráči si ve dvojicích mlčky předávají informace pomocí obrázků a snaží se přiřadit dvojice rozvojových cílů k sobě.
1,5 h	Lesní couching (<i>Veronika Ambrozyová</i>)	Účastníci projdou jednotlivě stezku se zastaveními. Na každém zastavení odpoví na položenou otázku. V závěru hlavní otázka: Jak souvisí životní prostředí a rozvoj?
sobota		
30 min	Co trápí svět? (<i>Jana Malinová</i>)	V aktivitě účastníci pracují s tvarovacím těstem a vytvářejí z něj globální problém související s životním prostředím. Účastníci ztvárněné problémy popisují, následuje krátká diskuze.
1 h	ŽP a globální problémy I. (<i>Doc. RNDr. Pavel Nováček, C.Sc.</i>)	Přednáška vedoucího Katedry rozvojových studií o vztahu životního prostředí a globálních problémů. První část.
1 h	Světadíly (<i>ARPOK, Veronika Ambrozyová, Jana Malinová</i>)	Blok složený z několika na sebe navazujících aktivit. Prostřednictvím mincí z různých zemí jsou účastníci rozděleni do skupin – světadílů. Pomocí různých pomůcek (obrázky, předměty, grafy) účastníci diskutují nad problémy jednotlivých světadílů.
30 min	Křehká země (<i>Veronika Ambrozyová</i>)	Aktivita, která prostřednictvím práce s fotkami vede k diskusi o globálních problémech. Dvojice fotek vždy reprezentují místo spojené s globálním problémem a dokumentují jeho proměnu.
1 h	ŽP a globální problémy II. (<i>Doc. RNDr. Pavel Nováček, C.Sc.</i>)	Přednáška vedoucího Katedry rozvojových studií o vztahu životního prostředí a globálních problémů. Druhá část.
1,5 h	Hra Elektrárny (<i>Jana Malinová</i>)	Hra zaměřená na různé způsoby výroby elektrické energie, jejich výhody a nevýhody. Skupiny účastníků jsou elektrárenské společnosti, snaží se vyrobit co nejvíce energie a v souvislosti s výrobou narážejí na různé překážky související s typem elektrárny. Hra otevírá i téma globální změny klimatu.
2 h	Města, rozvoj a životní prostředí (<i>Mgr. Lenka Sobotová</i>)	Přednáška o městské chudobě a souvislosti s životním prostředím, problematika slumů. Přednášející předávala vlastní zkušenosti z práce v Indii, kde se problematice slumů a městské chudoby věnovala.
1 h	Voda (<i>Veronika Ambrozyová, Jana Malinová</i>)	Aktivita zaměřená na pitnou vodu a problémy související s jejím nedostatkem. Jak toto téma začlenit do práce s dětmi? Účastníci byli rozděleni do dvou skupin: na ty, kteří pracují se

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
		světluškami a včaty, a ty, kteří se zaměřují na starší věkové kategorie.
1 h	Envimat Moldavsko (Jiří Hájek)	Prezentace o Moldavsku: představení Moldavska, problémů životního prostředí a na ně navazující rozvojové spolupráce, příklady konkrétních projektů.
neděle		
2 h	Hra Prokletí (ARPOK)	Hra simulující válku o surovinové zdroje ve východní části DR Kongo. Účastníci představují skupiny rebelů ovládající těžbu určitých cenných surovin. Skupiny usilují i o zdroje ostatních skupin a snaží se prodejem surovin vydělat co nejvíce peněz.
30 min	Životní prostředí na talíři (Jiří Hájek)	Společná diskuze k vegetariánské stravě v průběhu víkendu a dopadu konzumace masa na životní prostředí.
30 min	Životní prostředí a rozvoj (Jiří Hájek)	Závěrečné shrnutí víkendového semináře. Návrat k otázce z úvodu semináře: Jak souvisí životní prostředí a rozvoj? Společná diskuze nad touto otázkou. Co by účastníci ke svým odpovědím doplnili?

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

Příloha 5 Program víkendového setkání se studenty Katedry rozvojových studií

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
pátek		
1,5 h	EVS (Magdaléna Jochcová)	Přednáška o fungování EVS ⁷⁵ a programu Mládež v akci ⁷⁶ . Přednášející sdílela vlastní zkušenosti z EVS v Gruzii. V průběhu si účastníci vyzkoušeli napsat vlastní projekt pro svůj oddíl.
1,5 h	Z popelnice do lednice – film	Sledování dokumentárního filmu <i>Z popelnice do lednice</i> (2010, <i>Taste the Waste</i>) o plýtvání potravinami
sobota		
2 h	Reflexe aktivit v oddíle (ARPOK, Veronika Ambrozyová)	Blok věnovaný reflexi her a aktivit. Reflexe byla předvedena na aktivitě Džiny, kterou účastníci absolvovali na druhém víkendovém semináři. V závěru byly zmíněny různé druhy a formy reflexe po hrách a aktivitách.
1,5 h	AIESEC (Kamila Šimková)	Přednáška o možnostech výjezdu skrze organizaci AIESEC a sdílení vlastních zkušeností ze zahraniční stáže v Kamerunu.
2 h	UNV (Martina Vávrová)	Přednáška o možnostech dobrovolnických stáží skrze program UNV ⁷⁷ a vlastní zkušenosti ze stáže v Kosovu. Účastníci ve skupinách vytvářeli osvětové postery na zadané téma.
2 h	GLEN (Veronika Ambrozyová)	Přednáška o činnosti organizace INEX-SDA a možnostech, které nabízí. Přednáška byla zaměřena na program GLEN ⁷⁸ a vlastní zkušenosti z výjezdu do Jižní Afriky skrze tento program.
1 h	Hodina Země	Začlenění iniciativy <i>Hodina Země</i> do programu semináře. Neorganizovaná hodina bez světla a elektrických spotřebičů.
neděle		
1 h	Moldavsko (Jiří Hájek)	Shlednutí filmu <i>Cesty české rozvojové spolupráce: Moldavsko</i> z dílny Katedry rozvojových studií a Audiovizuálního centra Univerzity Palackého v Olomouci, následná diskuze.

⁷⁵ EVS – *European Voluntary Service* (EDS – *Evropská dobrovolná služba*) je projekt *Evropské unie*, který umožňuje mladým lidem pracovat jako dobrovolník v zahraničí.

⁷⁶ *Mládež v akci* (*Youth in Action*) byl program (2007–2014) *Evropské unie* zaměřený na volnočasové aktivity mladých lidí.

⁷⁷ UNV (*United Nations Volunteers*) je dobrovolnický program OSN.

⁷⁸ **Global Education Network of Young Europeans.**

Čas	Program a lektor	Stručná charakteristika programu
1 h	M. O. S. T. (<i>Štěpánka Pecháčková</i>)	Přednáška o organizaci M. O. S. T. a dobrovolnické práci pro ni. Sdílení zkušeností z vlastního dobrovolnického výjezdu skrze tuto organizaci do Indie (Ladaku).
2 h	Příprava aktivit v Moldavsku na výletě (<i>Jiří Hájek</i>)	Společný krátký výlet do okolí základny. Plánovaná příprava aktivit pro děti v Moldavsku však na výletě neproběhla.

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

Příloha 6 Program výjezdu do Moldavska

Čas	Místo	Navštívená organizace/instituce a stručná charakteristika
úterý		
2 h	Kišiněv	Návštěva Fakulty sociálních studií Univerzity v Kišiněvě, kde Charita Česká republika realizuje projekt <i>Children Left Behind</i> . Projekt se zaměřuje na děti, jejichž rodiče dlouhodobě pracují v zahraničí (pro Moldavsko je typická vysoká míra zahraniční pracovní migrace). Děti tak žijí v domácnosti samy, u příbuzných či na ulici. Cílem projektu je přispět ke zlepšení životních podmínek opuštěných dětí v Moldavsku podporou tvorby národní koncepce pro práci s opuštěnými dětmi. Po návštěvě univerzity následovalo krátké neformální setkání s Kateřinou Šilhánkovou z české ambasády v Moldavsku.
4 h	Anenii Noi	Návštěva zemědělského projektu realizovaného Českou zemědělskou univerzitou ve spolupráci s místní neziskovou organizací ACSA ⁷⁹ . Projekt odborně podporuje pěstování zeleniny a ovoce u šesti skupin místních farmářů. Farmáři jsou proškolení, je jim předáváno know-how a jsou rovněž podporováni materiálně. Účastníci navštívili nejen sídlo organizace ACSA, ale vyjeli se také podívat do jednoho z velkých skleníků , kde absolvovali prohlídku s odborným výkladem.
středa		
4,5 h	Vadul Lui Voda	Návštěva dětského centra , které pomáhá osiřelým dětem. Projekt <i>Děti ulice</i> v minulosti realizovala česká ADRA, dnes je realizován moldavskou ADROU. Dětské centrum představil ředitel moldavské ADRY, Andrei Girleanu. Hlavní náplní návštěvy dětského centra byla realizace aktivit , které pro děti přichystala jedna z přípravných skupin. Pro děti bylo nachystáno několik rozdílných stanovišť od sportovních, přes výtvarné až po hudební. V komunikaci s dětmi účastníkům pomáhala překladatelka Zinaida Ivanovová, dále také Andrei Girleanu a částečně i místní dobrovolnice pracující s dětmi.
2 h	Orheiul Vechi	Návštěva pravoslavného kláštera Orheiul Vechi, jeskynního systému vybudovaného mnichy.
čtvrtek		
1 h	Kišiněv	Návštěva místní pobočky UNHCR ⁸⁰ . Účastníci se dozvěděli informace o situaci uprchlíků v Moldavsku, o rozdílu mezi uprchlíky a migranty, o azylové politice atd. Organizaci navštívila polovina účastníků, beseda v malé

⁷⁹ Agenția Națională de Dezvoltare Rurală (National Agency for Rural Development), lze přeložit jako Národní agentura pro rozvoj venkova.

⁸⁰ United Nations High Commissioner for Refugees – Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

Čas	Místo	Navštívená organizace/instituce a stručná charakteristika
		skupině probíhala v neformální a přátelské atmosféře.
1 h	Kišiněv	Návštěva organizace APE ⁸¹ , think-thanku, který podporuje integraci Moldavska do Evropské unie a životaschopné řešení konfliktu v Podněstří. APE organizuje akce zaměřené na zahraniční politiku, pořádá veřejné přednášky, účastní se mezinárodních konferencí a zveřejňuje studie a analýzy týkající se zahraniční politiky Moldavska. (APE, 2014) Organizaci navštívila druhá polovina skupiny. Z důvodu nepřítomnosti kontaktní osoby účastníci delší dobu čekali. Následovala krátká beseda s jiným pracovníkem APE, který ale neměl dostatek času se skupině věnovat.
2 h	Cimișlia	Návštěva městského úřadu v Cimișlia a místní čističky odpadních vod . Projekt <i>Obnova systému nakládání s odpadními vodami ve městě Cimișlia</i> realizuje firma Ircon ⁸² a městský úřad municipality Cimișlia coby partner projektu. Cílem projektu je přispět ke snížení znečištění pocházejícího z odpadních vod a zajištění dlouhodobě udržitelného systému nakládání s odpadními vodami ve městě. Součástí projektu je návrh technických opatření, zajištění rekonstrukce čistírny odpadních vod a lokální čerpací stanice odpadních vod a vyškolení pracovníků obsluhujících technologickou část.
pátek		
4,5 h	Leova	Návštěva materšské školy v Leově. ADRA zde realizuje projekt <i>Rozšiřování úspěšného modelu inkluzivního předškolního vzdělávání v Moldavsku</i> . Projekt reaguje na situaci, kdy jsou handicapované děti a děti se zvláštními vzdělávacími potřebami vyloučeny z běžné výuky a umístěny ve speciálních institucích. Cílem je připravit tyto děti na výuky v běžné základní škole. Projekt navazuje na úspěšný pilotní projekt zřízení inkluzivní mateřské školy a zaměřuje se na školení jak personálu, tak na rodiče dětí. Průvodcem v mateřské škole byl opět ředitel ADRY, Andrei Girleanu. Účastníci se seznámili činností mateřské školy a situací inkluzivního vzdělávání, debatovali s ředitelkou a učitelkami. Účastníci se rozdělili na dvě skupiny a s dětmi realizovali aktivity , které přichystala přípravná skupina. Účastníci hráli s dětmi tradiční hry z českých dětí, po té následovaly bezprostřední ukázky moldavských her dětmi.
	Holuboaia	Návštěva vesnice Holuboaia (Holuboje, Holubinka, Goluboje), v níž žijí potomci českých přistěhovalců. Vesnice je centrem českých krajanů v Moldavsku. V místní škole funguje kroužek českého jazyka a během léta přijíždí čeští studenti, kteří zde vyučují češtinu. Účastníci navštívili místní základní školu a hudební školu, kde učitel s žáky zahrál a zazpíval české písně. Místní obyvatelé, manželé Laudovi pro účastníky připravili večeři složenou z typických pokrmů. Na návštěvě vládla neformální a velmi přátelská atmosféra, účastníci s hostiteli hojně komunikovali.

Zdroj: Sestaveno autorkou dle programu a vlastních záznamů.

⁸¹ Asociația pentru Politică externă din Moldova (Foreign Policy Association), lze přeložit jako Asociace pro zahraniční politiku Moldavska. (APE, 2014)

⁸² Firma Ircon je poradenská a implementační společnost, která se zaměřuje na přípravu a realizaci rozvojových projektů v oblasti vody a vodního hospodářství. (Ircon, 2014)

Příloha 7 Evaluační dotazníky

Evaluační dotazník pro víkendový seminář:

Níže je uvedena podoba evaluačního dotazníku tak, jak jej obdrželi účastníci. Třetí část se lišila v závislosti na programu jednotlivých seminářů. Dotazník tvořil papír formátu A4 potištěný z obou stran. Pro odpovědi na otevřené otázky měli účastníci více prostoru.

Hodnocení __. víkendového semináře „Skauti pro rozvoj“					
téma: _____					
datum: _____					
1 – super, skvělé 5 – hrůza, už nikdy více, strašné					
1. Obecná část:					
Informovanost před akcí	1	2	3	4	5
Organizace	1	2	3	4	5
Ubytování	1	2	3	4	5
Stravování	1	2	3	4	5
Atmosféra	1	2	3	4	5
2. Obecná část o seminářích:					
Zajímavé bloky	1	2	3	4	5
Dynamika jednotlivých částí	1	2	3	4	5
Obtížnost témat	1	2	3	4	5
Relevantnost	1	2	3	4	5
Organizovanost	1	2	3	4	5
3. Jednotlivé bloky:					
▪ x	1	2	3	4	5
▪	1	2	3	4	5
4. Otevřené otázky:					
Které z bloků se ti líbily a co tě na nich zaujalo?					
Které bys naopak ze semináře vypustil/a?					
Co jsi na tomto školení postrádal/a?					
Co bys chtěl/a případně změnit?					
Splnil seminář tvé představy?	1	2	3	4	5
Komentář:					
Ohodnot' práci školitelů	1	2	3	4	5
Komentář:					
Group feeling – cítil/a jsi se součástí skupiny?					
Uveď, prosím, nejdůležitější znalosti/vědomosti, které sis zde osvojil/a:					
Cítíš se připraven/a na tvorbu aktivit a her na téma životní prostředí a rozvoj ve svém oddíle/středisku?					
Co se ti honí hlavou?					

Zhodnot' seminář celkově:	1	2	3	4	5
Prostor pro další komentáře, osobní vzkazy, nápady, připomínky popř. nezodpovězené otázky:					

Evaluační dotazník pro víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií:

Evaluace víkendovky – setkání se studenty MRS					
Pro celý dotazník platí hodnocení 1–5 jako ve škole.					
Organizace víkendu:					
Informovanost před akcí	1	2	3	4	5
Organizace	1	2	3	4	5
Ubytování	1	2	3	4	5
Stravování	1	2	3	4	5
Atmosféra	1	2	3	4	5
Hodnocení jednotlivých částí					
Jednotlivé bloky oznámkuj. Prostor pro další komentář nemusíš využít, pouze pokud bys chtěl/a blok ohodnotit také slovně.					
Youth in Action a program EVS (Gruzie)	1	2	3	4	5
film Z popelnice do lednice (Taste the Waste)	1	2	3	4	5
Reflexe aktivit v oddíle	1	2	3	4	5
AIESEC a zahraniční stáž (Kamerun)	1	2	3	4	5
United Nations Volunteers (Kosovo)	1	2	3	4	5
INEX a program GLEN (JAR)	1	2	3	4	5
Hodina Země	1	2	3	4	5
Cesty české rozvojové spolupráce: Moldavsko	1	2	3	4	5
Dobrovolnická činnost a M.O.S.T. (Indie)	1	2	3	4	5
Příprava aktivit v Moldavsku (výlet)	1	2	3	4	5
Hodnocení celého víkendu					
Jak hodnotíš koncepci a náplň víkendu?					
Co jsi na tomto školení postrádal/a?					
Které bloky bys naopak vypustil/a?					
Co jsi na tomto školení postrádal/a?					
Co bys chtěl/a případně změnit?					
Splnil víkend tvé představy a očekávání?	1	2	3	4	5
Co si z víkendu odnášíš?					

Prostor pro další komentáře, osobní vzkazy, nápady, připomínky...					
Celkové hodnocení víkendu:	1	2	3	4	5

Evaluační dotazník pro výjezd do Moldavska:

Hodnocení exkurze do Moldavska					
Pro celý dotazník platí hodnocení 1–5 jako ve škole.					
U každého hlediska můžeš/nemusíš využít prostor pro další komentář.					
Organizace					
Informovanost před akcí	1	2	3	4	5
Organizace v průběhu akce	1	2	3	4	5
Stravování (organizační stránka)	1	2	3	4	5
Hodnocení jednotlivých částí					
Univerzita v Kišiněvě (Children Left Behind)	1	2	3	4	5
ACSA a ČZU (zemědělství, skleníky)	1	2	3	4	5
Vadui Lui Voda (dětské centrum)	1	2	3	4	5
<i>Případný komentář ke programu organizovanému skupinkou:</i>					
APE / UNHCR	1	2	3	4	5
Cimislia – čistička odpadních vod	1	2	3	4	5
Leova – mateřská škola	1	2	3	4	5
<i>Případný komentář ke programu organizovanému skupinkou:</i>					
Holuboaia - česká vesnice	1	2	3	4	5
Celkové hodnocení exkurze					
Jak hodnotíš koncepci a náplň exkurze?					
Které části považuješ za nejlepší a co tě na nich zaujalo?					
Které části bys naopak vypustil/a?					
Co jsi na exkurzi postrádal/a?					
Co bys chtěl/a případně změnit?					
Splnila exkurze tvé představy a očekávání?	1	2	3	4	5
Co si z exkurze odnášíš?					
Group feeling – cítil/a jsi se součástí skupiny?					
Prostor pro další komentáře, osobní vzkazy, nápady, připomínky...					
Celkové hodnocení exkurze:	1	2	3	4	5

Příloha 8 Otázky v dotazníku vedoucí k zodpovězení výzkumných otázek

1. Jak účastníci zpětně hodnotí průběh projektu?

1.1. Jak účastníci zpětně hodnotí víkendové semináře? Jak vnímají jejich náplň?

- Jak bys zpětně ohodnotil/a víkendové semináře?
- Jak jsi vnímal/a střídání lektorek ARPOKu na víkendových seminářích?
- Jak jsi vnímal/a zaměření programu seminářů z hlediska věkové skupiny, se kterou pracuješ?
- Uvítal/a bys, kdyby byla v průběhu víkendových seminářů věnována větší pozornost specifikům věkových skupin ve vztahu ke globálnímu rozvojovému vzdělávání?
Prostor pro vysvětlení či další komentář:
- Odkud jsi čerpal/a při přípravě aktivit v oddílech?
- Jak bys vnímal/a, kdyby byla v rámci seminářů věnována pozornost také plánování v oddíle?
- Uvítal/a bys na seminářích více prostoru pro představování realizovaných aktivit v oddílech ostatním a vzájemné sdílení zkušeností?

1.2. Jak účastníci zpětně hodnotí realizaci aktivit v oddílech?

- Jak bys zpětně ohodnotil/a realizaci aktivit v oddíle po seminářích?
- S jakými překážkami jsi se potýkal/a při realizaci aktivit v oddíle?
- Využíval/a jsi při přípravě aktivit možnosti konzultací?
- Pokud byl koordinátor projektu (Jiří Hájek) u realizace aktivit v tvém oddíle, jak jsi vnímal/a jeho přítomnost?

1.3. Jak účastníci zpětně hodnotí výjezd do Moldavska a související aktivity?

- Jak bys zpětně ohodnotil/a výjezd do Moldavska?
- Považoval/a jsi organizaci přednášky, besedy či výstavy o Moldavsku za přínosné? Proč?

1.4. Jak účastníci vnímají koncepci projektu? Co by případně změnili, aby pro ně (jejich oddíly) byl projekt přínosnější?

- Jak jsi vnímal/a to, že projekt nebyl realizován skauty?
- Jak bys zpětně ohodnotil/a práci na projektech ve skupinách?
- Co si myslíš o koncepci projektu?
- Pokud bys měl/a tu možnost, co bys na nastavení projektu změnil/a, aby pro Tebe (Tvůj oddíl) byl projekt přínosnější?
- Prostor, pokud bys chtěl/a ještě něco dodat nad rámec předchozích otázek:

2. Jak účastníci vnímají vlastní zapojení do projektu?

2.1. Jaké byly důvody neúčasti či nezapojení se do částí projektu?

- Pokud jsi se neúčastnil/a víkendové akce, z jakého to bylo důvodu?
- Pokud jsi po semináři nerealizoval/a aktivity v oddíle, z jakého to bylo důvodu?
- Z jakého důvodu jsi se do pořádání přednášek či besed o Moldavsku nezapojil/a?

2.2. Chtěli by být účastníci více zapojeni? Jakou formou?

- Chtěl/a bys být do přípravy a realizace víkendových seminářů více zapojen/a? Jakou formou? Proč?
- Chtěl/a bys být více zapojen/a do přípravy výjezdu do Moldavska? Jakou formou? Proč?

3. Jak účastníci vnímají přínos projektu?

3.1. Jak účastníci vnímají přínos projektu pro ně osobně?

- Mělo pro Tebe zapojení do projektu přínos v osobním životě? Proč?

3.2. Co podle účastníků projekt přinesl jejich oddílům?

- Co Tvá účast na projektu přinesla Tvému oddílu? Jak ovlivnila jeho činnost?

3.3. Jak účastníci hodnotí začleňování témat globálního rozvojového vzdělávání do činnosti oddílu po skončení projektu?

- Jak nyní s tématy globálního rozvojového vzdělávání pracujete v oddíle?

Doplňující (informativní) otázky

- S jakou věkovou skupinou v oddílech pracuješ?
- Kterých víkendových akcí jsi se účastnil/a?
- Účastnil/a jsi se výjezdu do Moldavska?
- Zapojil/a jsi se do pořádání přednášek či besed o Moldavsku?
- Podílel/a jsem se na organizaci:

Příloha 9 Struktura dotazníku pro účastníky

Strana 1 Informace k dotazníku⁸³

Strana 2 Víkendové semináře

1. Kterých víkendových akcí jsi se účastnil/a? * (*vyběr více možností*)
první víkendový seminář (duben, multi-kulti)
druhý víkendový seminář (srpen, globální ekonomika a její alternativy)
třetí víkendový seminář (říjen, humanitární pomoc a rozvojová spolupráce)
čtvrtý víkendový seminář (listopad, životní prostředí a rozvoj)
víkendové setkání se studenty Katedry rozvojových studií
2. Jak bys zpětně ohodnotil/a víkendové semináře? * (*dlouhý text*)
3. Pokud jsi se neúčastnil/a víkendové akce, z jakého to bylo důvodu? * (*vyběr více možností*)
(Můžeš vybrat více možností (prosím o upřímnost).)
účastnil/a jsem se všech víkendových akcí
nemoc
jiná skautská akce
školní či pracovní povinnosti
nechtěl, nedostatek motivace
jiné:
Prostor pro vysvětlení či další komentář: (*krátký text*)
4. Jak bys zpětně ohodnotil/a práci na projektech ve skupinách? * (*dlouhý text*)
(Vytvářené projekty: víkendovka na rozvojová témata, letní kurz s rozvojovou tematikou, aktivity pro práci se stezkou, program pro děti do Moldavska.)
5. Jak jsi vnímal/a střídání lektorek ARPOKu na víkendových seminářích? (*dlouhý text*)
(Na každém víkendovém semináři byly jiné lektorky ARPOKu.)

Strana 3 Obsah seminářů

6. S jakou věkovou skupinou v oddílech pracuješ? * (*vyběr více možností*)
(Můžeš vybrat více možností.)
světlušky/vlčata
skautky/skauti
rangers/roveři
jiné: (krátký text)
7. Jak jsi vnímal/a zaměření programu seminářů z hlediska věkové skupiny, se kterou pracuješ?
(*dlouhý text*)
8. Uvítal/a bys, kdyby byla v průběhu víkendových seminářů věnována větší pozornost specifikům věkových skupin ve vztahu ke globálnímu rozvojovému vzdělávání? * (*vyběr jedné možnosti*)
ano
ne
nemám názor
Prostor pro vysvětlení či další komentář: (*krátký text*)
9. Jak bys vnímal/a, kdyby byla v rámci seminářů věnována pozornost také plánování v oddíle?
(*dlouhý text*)
(Možnostem, jak pracovat s plány a jak do nich začlenit témata globálního rozvojového vzdělávání.)
10. Chtěl/a bys být do přípravy a realizace víkendových seminářů více zapojen/a? Jakou formou?
Proč? (*dlouhý text*)

⁸³ Otázky označené * byly povinné.

Strana 4 Aktivity v oddíle

11. Jak bys zpětně ohodnotil/a realizaci aktivit v oddíle po seminářích? * (dlouhý text)
12. Pokud jsi po semináři nerealizoval/a aktivity v oddíle, z jakého to bylo důvodu? * (vyběr více možností)

(Můžeš vybrat více možností (prosím o upřímnost).)

realizoval/a jsem aktivity po všech seminářích
nedostatek času

školní či pracovní povinnosti

nevhodné podmínky v oddíle

nechtěl, nedostatek motivace

jiné:

Prostor pro vysvětlení či další komentář: (krátký text)

13. S jakými překážkami jsi se potýkal/a při realizaci aktivit v oddíle? (dlouhý text)

14. Odkud jsi čerpal/a při přípravě aktivit v oddílech? * (škála)

(U každé možnosti zvol její četnost.)

	vždy	často	občas	výjimečně	nikdy
využíval/a jsem aktivity představované na seminářích					
ze zdrojů (literatury, internetových stránek) představovaných na seminářích					
z literatury, kterou jsem si vyhledával/a					
vymýšlel/a jsem vlastní aktivity					

Jiná možnost a její četnost: (krátký text)

Prostor pro vysvětlení či další komentář: (krátký text)

15. Využíval/a jsi při přípravě aktivit možnosti konzultací? * (vyběr více možností)

Přípravu aktivit jsem konzultoval/a:

s koordinátorem projektu (Jiřím Hájkem)

s lektorkami ARPOKu

nekonzultoval/a s nikým

jiné:

Proč? (krátký text)

16. Pokud byl koordinátor projektu (Jiří Hájek) u realizace aktivit v tvém oddíle, jak jsi vnímal/a jeho přítomnost? (dlouhý text)

17. Uvítal/a bys na seminářích více prostoru pro představování realizovaných aktivit v oddílech ostatním a vzájemné sdílení zkušeností? * (vyběr jedné možnosti)

ano

ne

nemám názor

Prostor pro vysvětlení či další komentář: (krátký text)

Strana 5

18. Účastnil/a jsi se výjezdu do Moldavska? * (vyběr jedné možnosti)

ano → přesun na stranu 6

ne → přesun na stranu 9

Strana 6 Výjezd do Moldavska

19. Jak bys zpětně ohodnotil/a výjezd do Moldavska? * (dlouhý text)

20. Chtěl/a bys být více zapojen/a do přípravy výjezdu do Moldavska? Jakou formou? Proč? (dlouhý text)

21. Zapojil/a jsi se do pořádání přednášek či besed o Moldavsku? * (vyběr jedné možnosti)

ano → přesun na stranu 7

ne → přesun na stranu 8

Strana 7 Přednášky a besedy o Moldavsku

22. Podílel/a jsem se na organizaci: * (vyběr více možností)

přednášky/ besedy

výstavy

jiné: (krátký text)

23. Považoval/a jsi organizaci přednášky, besedy či výstavy o Moldavsku za přínosné? Proč? *(dlouhý text)*

→ přesun na stranu 9

Strana 8 Přednášky a besedy o Moldavsku

24. Z jakého důvodu jsi se do pořádání přednášek či besed o Moldavsku nezapojil/a? * *(dlouhý text)*
(Prosím o upřímnost.)

→ přesun na stranu 9

Strana 9

25. Jak jsi vnímal/a to, že projekt nebyl realizován skauty? * *(dlouhý text)*

26. Co si myslíš o koncepci projektu? *(dlouhý text)*

(Projekt tvořily víkendové semináře, setkání se studenty Katedry rozvojových studií, výjezd do Moldavska. Účastníci v průběhu projektu realizovali aktivity v oddílech, přednášky o Moldavsku a pracovali na projektech ve skupinách.)

27. Pokud bys měl/a tu možnost, co bys na nastavení projektu změnil/a, aby pro Tebe (Tvůj oddíl) byl projekt přínosnější? *(dlouhý text)*

Strana 10

28. Mělo pro Tebe zapojení do projektu přínos v osobním životě? Proč? * *(dlouhý text)*

29. Co Tvá účast na projektu přinesla Tvému oddílu? Jak ovlivnila jeho činnost? * *(dlouhý text)*

30. Jak nyní s tématy globálního rozvojového vzdělávání pracujete v oddíle? * *(dlouhý text)*

(Po poslední povinné realizaci aktivit v rámci projektu – tedy od dubna loňského roku.)

31. Prostor, pokud bys chtěl/a ještě něco dodat nad rámec předchozích otázek: *(dlouhý text)*

Strana 11 Poděkování

Příloha 10 Míra vyplnění otázek dotazníku respondenty

Pořadové číslo otázky	Počet respondentů, kterých se otázka týkala	Počet odpovědí na otázku	Míra vyplnění otázky
Otázka č. 1	19	19	povinná otázka
Otázka č. 2	19	19	povinná otázka
Otázka č. 3	19	19	povinná otázka
Otázka č. 4	19	19	povinná otázka
Otázka č. 5	18	19	94,7 %
Otázka č. 6	19	19	povinná otázka
Otázka č. 7	18	19	94,7 %
Otázka č. 8	19	19	povinná otázka
Otázka č. 9	16	19	84,2 %
Otázka č. 10	17	19	89,5 %
Otázka č. 11	19	19	povinná otázka
Otázka č. 12	19	19	povinná otázka
Otázka č. 13	17	19	89,5 %
Otázka č. 14	19	19	povinná otázka
Otázka č. 15	19	19	povinná otázka
Otázka č. 16	15	19	78,9 %
Otázka č. 17	19	19	povinná otázka
Otázka č. 18	19	19	povinná otázka
Otázka č. 19	15	15	povinná otázka
Otázka č. 20	11	15	73,3 %
Otázka č. 21	15	15	povinná otázka
Otázka č. 22	10	10	povinná otázka
Otázka č. 23	10	10	100 %

Otázka č. 24	5	5	povinná otázka
Otázka č. 25	19	19	povinná otázka
Otázka č. 26	18	19	94,7 %
Otázka č. 27	14	19	73,7 %
Otázka č. 28	19	19	povinná otázka
Otázka č. 29	19	19	povinná otázka
Otázka č. 30	19	19	povinná otázka
Otázka č. 31	19	nerrelevantní	nepočítáno

Průměrná míra vyplnění nepovinných otázek (bez otázky č. 31): 87,3 %

Příloha 11 Přehled respondentů

Pořadové číslo	Pohlaví	Věková kategorie, se kterou respondent v oddíle pracuje ⁸⁴	Počet relevantních otázek ⁸⁵	Počet vyplněných otázek	Míra vyplnění nepovinných otázek
1	žena	1, 2, 3	29	29	100 %
2	žena	1, 2, 3	28	26	88,9 %
3	žena	1	24	24	100 %
4	muž	2	29	29	100 %
5	žena	3	28	28	100 %
6	muž	1, 2	29	29	100 %
7	žena	1, 2, 3	29	29	100 %
8	žena	2	24	23	87,5 %
9	žena	1	29	27	80 %
10	muž	1, 2, 3	29	29	100 %
11	žena	3	29	29	100 %
12	žena	3	24	23	87,5 %
13	žena	2	29	25	70 %
14	muž	1, 2	29	27	80 %
15	žena	2	29	28	90 %
16	muž	1, 2	28	25	66,7 %
17	muž	2	28	21	0 %
18	žena	2	28	28	77,8 %
19	muž	1, 2, 3	24	24	100 %
Průměr			27,7	26,8	85,7 %

⁸⁴ 1 – světlušky/vlčata, 2 – skautky/skauti, 3 – rangers/roveři.

⁸⁵ Bez otázky č. 31.